

Σχολείο και Ζωή

11

ΜΗΝΙΑΙΑ
ΠΑΙΔΑΓΟΓΙΚΗ
ΕΠΙΘΕΟΡΗΣΙΣ

ΕΤΟΣ ΙΔ
ΝΟΕΜΒΡΙΟΣ

1965

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: Γ. ΖΟΜΠΑΝΑΚΗΣ

«ΣΧΟΛΕΙΟ ΚΑΙ ΖΩΗ»

ΜΗΝΙΑΙΑ ΠΑΙΔΑΓ. ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΙΣ

Έκδίδεται τήν 1ην έκαστου μηνός
Διευθυντής: Γ. ΖΟΜΠΑΝΑΚΗΣ
Διαχ/σής: ΑΝΔΡ ΖΟΜΠΑΝΑΚΗΣ
Γραφεία: 'Ακαδημίας 57 — 'Αθήναι

«L'ECOLE ET LA VIE»

Revue Mensuelle de Pédagogie
Directeur: G. ZOMPANAKIS
Gérant: A. ZOMPANAKIS
Rue: Acadimias 57—Athènes
Année 13 NOVEMBRE 1965

ΣΥΝΔΡΟΜΕΣ

Έσωτερικού:

Για τὰ Σχολεία Δρχ. 100
Για τοὺς ἐκπαιδευτικούς . . . 60
'Οργανισμούς, Τραπεζὰς κλπ. » 250
Τὸ τεύχος » 10

Έξωτερικού:

Για Έκπαιδευτικούς: 1,5 λίρα 'Αγγλ.
ἢ δολλάρια 4 ('Ετησίᾳ)
Για σχολεία: 2 λίραι 'Αγγλίας ἢ
δολλάρια 5 5 ('Ετησίᾳ).
'Η συνδρομὴ ἀρχίζει ἀπὸ τὸν 'Ιανουά-
ριο έκάστου ἔτους καὶ προπληρώνεται
Συνεργασία, γράμματα, ἐπιταγὲς κλπ.
στὴ διεύθυνση: Περιοδικὸ «ΣΧΟΛΕΙΟ
ΚΑΙ ΖΩΗ» ὁδὸς 'Ακαδημίας 57 'Αθή-
νας (Κ). Τηλ. 633.461 Τ.Τ. 143.

ΕΤΟΣ ΙΔ'

ΝΟΕΜΒΡΙΟΣ 1966

ΤΕΥΧΟΣ 11

Διευθύνσεις κατὰ νόμον: Διευθυντοῦ: Βασ. Σοφίας 8—Νέα Σμύρνη.
Τυπογραφικαὶ Έργασίαι:
Γερ. Α Γεωργιάδῃ 'Οδὸς Βαλτετσίου 62—'Αθήναι—Τηλ. 624.692

'Εγγράφονται συνδρομηταὶ καὶ πωλοῦνται προηγούμενα τεύ-
χη τοῦ περιοδικοῦ «ΣΧΟΛΕΙΟ ΚΑΙ ΖΩΗ» στὰ Γραφεῖα μας
ΟΔΟΣ ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ 57 — ΑΘΗΝΑΙ — ΤΗΛ. 613 461 Τ. 143

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Γ. Ζομπανάκη: 'Ο δάσκαλος τοῦ λαοῦ	σελ. 433
Εὐριπίδῃ Σούρλα: 'Η διδασκαλία τῆς φιλοσοφικῆς προπαιδείας στὲς ἀνώ- τερες τάξεις τῶν Λυκείων	» 438
Κωνστ. Κίτσος: Τὰ ἀξιώματα τῶν 'Ηνωμένων Έθνῶν γιὰ τὴν παιδεία τῶν νέων τῆς ἐποχῆς μας	» 442
Στυλιανὸς Ε. Παπαδήμας: 'Η σχολικὴ βαθμολογία ἀπὸ παιδαγωγικῆς ψυ- χολογικῆς καὶ κοινωνικῆς ἀπόψεως	» 444
Διονυσίου Καστρινογιάννη: Τὰ 100 χρόνια τοῦ ὀλοκαυτώματος 'Αρκαδίου 1866—1966	» 449
Γεώργιος Κυριαζόπουλος: 'Ατομικὴ ἐνέργεια καὶ ἀδελφσύνη τῶν λαῶν	» 454
'Ανδρέας Β. Τσιμπούλης: «Τὸ ἄλυτο γλωσσικὸ μας ζήτημα»	» 456
Εὐσταθίου 'Ιω. Σταθοπούλου: Αἱ βιβλιοθήκαι καὶ τὸ ἐλεύθερον ἀνάγνωσμα εἰς τὸ Δημ. Σχολεῖον	» 460
Τριαντ. Παπαναγιώτου: Προβλήματα νεοδιοριζομένων καθηγητῶν στὴ Σχο- λικὴ πράξη	» 467
Γεωργίου Περιπράκη: Πῶς ἡ οἰκογένεια μπορεῖ νὰ βοηθήσῃ τὸ σχολεῖο	» 469
Διεθνὴς Έκπαιδευτικὴ Κίνησις:	» 471
'Ελληνικὴ Έκπαιδευτικὴ κίνησις:	» 475

ΣΧΟΛΕΙΟ ΚΑΙ ΖΩΗ

ΜΗΝΙΑΙΑ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΙΣ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ - ΕΚΔΟΤΗΣ : Γ. ΖΟΜΠΑΝΑΚΗΣ

Έτος ΙΔ'

Νοέμβριος

Τεύχος 11

‘Ο δάσκαλος τοῦ λαοῦ

Πόσον εὐχάριστα ἀκοῦμε ἡλικιωμένους ἀνθρώπους νὰ διηγοῦν-
ται γιὰ τὸ σχολεῖο τῶν παιδικῶν τους χρόνων, γιὰ τὸν δάσκαλο καὶ
τὴν δασκάλα τους. Δίπλα σὲ πολλὰ χοντροκομμένα μαθητικὰ ἀστεῖα
καὶ καθημερινὲς κατεργαριές, πίσω ἀπὸ σκυθρωπὲς καὶ πικρὲς ἀναμνή-
σεις ξεπροβάλλουν σὲ πολλὲς συνομιλίες ἀξιόλογες δασκαλικὲς προσω-
πικότητες γιὰ τὶς ὁποῖες μιλοῦν μόνο μὲ σεβασμὸ καὶ εὐλάβεια, μὲ ἐγκάρ-
δια ἀγάπη καὶ εὐγνωμοσύνη! Καὶ ἔχουν νὰ διηγοῦνται τότε σοβαρὰ
καὶ εὐθυμα, σχολικὲς ἱστορίες καὶ ἀστεῖα, μὲ βρεμένα καὶ στεγνὰ μά-
τια, ἀλλὰ ὅλα ἀκτινοβολοῦντα ἀπὸ τὴ λάμψη μιᾶς χαρούμενης διάθεσης.

Στὴ μνήμη μου ἔρχεται ὁ μακαρίτης πατέρας μου, ποὺ συχνὰ μᾶς ζω-
γράφιζε τὸν δάσκαλο τῶν παιδικῶν του χρόνων. Αὐτοῦσιος ἔστεκε μπρο-
στὰ στὰ μάτια μας ἡ εἰκόνα τοῦ ἀγροτικοῦ αὐτοῦ δασκάλου: αὐστη-
ρὸς καὶ ὁμῶς καλὸς, σοβαρὸς, ἀλλὰ καὶ πονηρός. Ήταν ἓνας παλαιὸς
ὀρεσίβιος, ποὺ δὲν μποροῦσε νὰ προσαρμοστῇ μὲ τὸ νέο ἀναλυτικὸ καὶ
ὠρολόγιό πρόγραμμα, μὲ τὴν διδασκαλία τῆς γυμναστικῆς καὶ ὅλες τὶς
«μικρολογίες» τῆς νέας παιδαγωγικῆς. Ἀλλὰ ἡ σχολικὴ του ἐργασία
ἔστεκε πολὺ ψηλὰ στὴν ἐκτίμησι τῶν κατοίκων τοῦ χωριοῦ. Ἡ συμβου-
λή του καὶ ἡ κρίσις του εἶχε μεγάλη ἀξία στὸ χωριό. Δίδασκε στοὺς χω-
ρικοὺς τὴν καλλιέργεια φρούτων καὶ τὴν μελισσοκοπία, καὶ ἤξερε νὰ
δίνει φρόνιμες συμβουλὲς στὶς πιὸ δύσκολες νομικὲς καὶ δικαστικὲς πε-
ριπτώσεις. Τὴν Κυριακὴ ἔψαλλε στὴν ἐκκλησίᾳ μὲ τὴν παιδικὴ του χο-
ρωδία καὶ ἔτερε τὸ ἐκκλησιαστικὸν μὲ τὴ δυνατὴ καὶ μελωδικὴ φωνή
του. Σ' αὐτὸν πῆγαιναν οἱ νεαροὶ κληρωτοὶ τοῦ χωριοῦ, ὅταν ἐκαλοῦν-
το στὸ στρατό, ἢ ὅταν ὀργάνωναν ἐκδρομὲς σὲ χωριὰ καὶ πολιτείες.
Γιὰ ὅλους καὶ γιὰ ὅλα εἶχε νὰ δώσῃ ὁ δάσκαλος μιὰ καλὴ συμβουλή.
Σὲ ὅλα τοῦ εἶχεν ἀπόλυτὴ ἐμπιστοσύνη τὸ χωριό. Ἀνῆκε στοὺς πνευ-
ματικούς ἡγέτες τῆς Κοινότητος. Καὶ μὲ τὸ πειστικὸ καὶ καθαρὸ φῶς
ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗΣ ΑΡΧΕΙΟΥ ΚΑΙ ΕΚΔΟΣΕΩΝ

ΔΩΡΕΑ Κ. Κονιδῶ
ΗΜΕΡΟΜ. 20-7-90
ΑΡΙΘ. 44433

τῆς λαϊκῆς του ἐπιδράσεως πέτυχε νὰ συμφιλιώσῃ μὲ τὸ σχολεῖο πολλοὺς φανατικοὺς ἀντίθετους καὶ νὰ τοὺς μεταβάλῃ σὲ ἐνθουσιώδεις φίλους.

Ἀλήθεια, ποιά σημασία μπορεῖ νὰ ἔχῃ ἓνας πραγματικὸς παιδαγωγὸς γιὰ τὴν ἀνάπτυξιν καὶ τὴν ἀποφασιστικὴν κρίσιν μιᾶς ἀνθρώπινης ζωῆς! Πόσο βαθεῖς καὶ ἀνεξίτηλες ἐντυπώσεις δὲν χαράζει συχνὰ στὶς δλάνοικτες καρδιὰς τοῦ παιδιοῦ! Πῶς ἡ εἰκόνα τοῦ δασκάλου ἐξακολουθεῖ συχνά, νὰ ἐπηρεάζῃ ὁλόκληρη τὴ ζωὴ τοῦ ἀνθρώπου στὸ καλὸ ἢ στὸ κακό! Ὁ συγγραφεὺς καὶ κριτικὸς Alfred Kerr στὶς ἀναμνήσεις του γιὰ τὰ σχολικὰ του χρόνια ἐκφράζεται ἔτσι! «Τρία πράγματα, 1. ἡ σχέση πρὸς τοὺς δασκάλους, 2. ἡ σχέση πρὸς τοὺς συμμαθητάς, 3. ἡ ὁσμὴ τοῦ σχολικοῦ χώρου συναιροῦνται σὲ μιὰ λέξη: Ἀπαίσιος» ὁ φιλόσοφος Fr. Paulsen ἀντίθετα ἐκφράζει τίμια τὴν εὐγνωμοσύνην του στὸ σχολεῖο τοῦ χωριοῦ του: «Στὸ σχολεῖο τοῦ χωριοῦ κοντὰ στὴ μητέρα μου χρωστῶ τὰ στοιχεῖα τῆς πνευματικῆς μου μορφώσεως καὶ συχνὰ τοῦ ἐκφράζω φανερά τὴν εὐγνωμοσύνην μου. Αὐτὸ ὅμως δὲν μπορεῖ νὰ μ' ἐμποδίσῃ, νὰ τὸ ξαναπῶ καὶ νὰ ἐκφράσω τὴν πεποίθησιν, ὅτι ἓνα τίμιο χωριό, ἓνα τίμιο χωρικὸσπιτο καὶ ἓνα τίμιο ἀγροτικὸν σχολεῖο μὲ τὴν ἐνότητά τους ἀποτελοῦν τὸ τελειότερον μορφωτικὸ κέντρο πού μπορεῖ νὰ ὑπάρχῃ στὴ γῇ γιὰ τὰ παιδικὰ καὶ νεανικὰ χρόνια».

Πόσο βαθεῖα εἶναι ἡ ἐπίδρασις τοῦ δασκάλου στὸ καλὸ ἢ στὸ κακὸ μπορούμε νὰ τὸ διαπιστώσωμε πρῶτ' ἀπ' ὅλα στὴν ἐπαρχία, συγκρίνοντας τὸ ἓνα χωριὸ μὲ τὸ ἄλλο· ὅπου ὑπηρετεῖ ἓνας φρέσκος καὶ ζωντανὸς δάσκαλος ἢ ἓνας νωθρὸς καὶ ἀδρανὴς· ὅπου τὸ σχολεῖο εἶναι πραγματικὸ φυτώριον ἀγνοῦ λαϊκοῦ πνεύματος καὶ ἀδιάκοπης ἀγροτικῆς μορφώσεως, ζωντανὸ μέλος τῆς κοινότητος, πού διαπνέεται καὶ διαποτίζεται ἀπὸ τὸ οἰκογενειακόν, τὸ πατριδογνωστικόν, τὸ λαϊκὸν πνεῦμα, ὑπερηφάνεια καὶ τιμὴ ὅλου τοῦ χωριοῦ, ἢ ὅπου ἀντίθετα τὸ σχολεῖο ἔμεινε μόνον ἴδρυμα, κρατικὴ λειτουργία καὶ παθητικὴ ἀσχολία. Ὁ δάσκαλος ἦταν καὶ εἶναι πάντοτε ὁ ἀποφασιστικὸς παράγων τοῦ χωριοῦ. Ἐχὼ μπροστά μου τὸ ζωντανὸ παράδειγμα δυὸ γειτονικῶν χωριῶν στὸ νομὸ Χανίων. Τὸ χωριὸ Χ. εἶχε μεγάλη ἀτυχία μὲ τὸν δάσκαλό του: συχνὴ ἀλλαγὴ, πολλὴ κακομοιρία καὶ ἀπογοήτευσις. Οἱ ζημιές, πνευματικὲς καὶ ἠθικὲς, ἐκπολιτιστικὲς καὶ οἰκονομικὲς, ἦταν ὀλοφάνερες στὴν εἰκόνα πού παρουσίαζε τὸ χωριὸ καὶ πρὸ πάντων στὴ νεολαία. Τὸ χωριὸ ἔσβηνε, τοῦ ἔλειπε τὸ πνευματικὸν κέντρο, ἡ ἀναμμένη λυχνία. Τὸ γειτονικὸ χωριὸ ἦταν ἀξιοζήλευτο, φημισμένον καὶ περιβλεπτό ἀπὸ τὴν πολύχρονη παράδοσιν ἐκλεκτῶν δασκάλων, πού ἦταν πρότυπα εὐσυνείδητης ἐργασίας καὶ ὑποδειγματικῆς ζωῆς. Ὅποιος πέ-
ρασε ἀπὸ τὸ σχολεῖο τους, σ' αὐτὸν ἦταν ἀνοιχτὲς ὅλες οἱ πόρτες καὶ γερεὲς ὅλες οἱ σκάλες πού ὁδηγοῦν στὰ ψηλά. Μιὰ σειρὰ ἀπὸ γιατροὺς παιδαγωγούς, δικηγόρους καὶ μηχανικοὺς ἀποτελοῦσαν τὸ καμάρι τοῦ χωριοῦ. Καὶ ὅταν πλησίαζε ἡ ἐποχὴ τῶν κοινοτικῶν ἐκλο-

γῶν στὰ δυὸ χωριά, ὁ Νομάρχης συνήθιζε νὰ λήῃ: Στὸ Χ. δὲν ὑπάρχει χωρικὸς ἱκανὸς γιὰ πρόεδρος, στὸ Κ. μπορεῖ κάθε χωρικὸς νὰ ἐκλεγῇ δήμαρχος καὶ νὰ ἐπικυρώσῃ τὴν ἐκλογὴν του μὲ κλειστὰ μάτια. Ἐπαινος τοῦ ἀγροτικοῦ σχολείου!

Ἡ καρδιά μου σκίρτησε ἀπὸ ἐνθουσιασμό, ὅταν τὸ φετεινὸν καλοκαίρι εἶχα τὴν εὐτυχίαν νὰ ἐπισκεφθῶ δυὸ νέα σχολεῖα: Ἐσωτερικὰ καὶ ἐξωτερικὰ κτισμένα μὲ τὸ πνεῦμα τῆς νέας ἀγωγῆς, μὲ τὴν θέλησιν καὶ τὴν θυσίαν τῶν χωρικῶν, μὲ τὴν προσωπικὴν ἐργασίαν καὶ τὴν σταθερὴν ἀπόφασιν νὰ οἰκοδομήσουν γιὰ τὸ χωριὸν τοὺς ἀντάξιο διδασκῆριον. Ἐδῶ, καὶ στὰ δυὸ χωριά, οἱ δασκάλοι ἐπικεφαλῆς· αὐτοὶ ἀναψαν τὴν φωτιὰ μὲ τὴν δικήν τους φωτιά. Ὅπως ἐδῶ ἀπὸ τὸν ζῆλον τῶν δασκάλων τὸ ἀγροτικὸν σχολεῖο μεταβάλλεται σὲ σχολεῖον ἐργασίας, ζωῆς καὶ ἀγωγῆς, ὅπως ἀπὸ τὸ σχολεῖον τοῦ τοῦ χωριοῦ ἀποκτᾷ σιγὰ σιγὰ ἓνα νέο πρόσωπον, ὅπως ἐδῶ τὸ διδασκῆριον δὲν εἶναι πιά φορτικὸν ξένον σῶμα ἀλλὰ ἐκπολιτιστικὸν κέντρο, σύμβολον γιὰ τὴν ἐξέλιξιν, τὴν ἀνάπτυξιν καὶ τὴν συνοχὴν μιᾶς χωρικῆς κοινότητος. Ἐτσι αὐτὰ μοῦ ἔδωκαν τὴν νέα ἐλπίδα, ὅτι βρισκόμαστε στὸ νέο καὶ σωστὸ δρόμον ὅτι ἤρθεν ὁ καιρὸς, ὅπου τὸ σχολεῖον καὶ ὁ δάσκαλος κινοῦνται καὶ δροῦν μέσα στὴν περιοχὴ τῆς σκέψεως, τοῦ συναισθήματος καὶ τῆς βουλήσεως τοῦ λαοῦ.

Τὸ σχολεῖον εἶναι ὁ δάσκαλος. Βάσις καὶ πνεῦμα κάθε σχολείου καθορίζονται ἀπὸ τὸ πνεῦμα τοῦ δασκάλου, πού διακονεῖ σ' αὐτό. Ὅλοι οἱ νόμοι, τὰ προνόμια καὶ οἱ παράγραφοι δὲν βοηθοῦν σὲ τίποτε χωρὶς τὴν δασκαλικὴν προσωπικότητα. Στὴν καρδιά τοῦ δασκάλου πλαστουρεῖται ἡ μορφή τοῦ σχολείου. Μπορεῖ ἐξωτερικὰ νὰ φαίνεται μικρὸ καὶ φτωχικόν, ἀλλὰ ἓνας χαρούμενος, στὸ παιδί δοσμένος δάσκαλος, τὸ ὁργανώνει σὲ ἀληθινὸν κέντρο ζωῆς, χαρᾶς καὶ ἐργασίας τῆς νεολαίας. Ἐνα πλούσιον, ἐπιδεικτικὸν σχολεῖον, ἐφωδιασμένον μὲ ὅλα τὰ τεχνικὰ καὶ τὰ πιδὸν μοντέρνα ἐποπτικὰ μέσα τῆς διδασκαλίας καὶ ἐργασίας, εἶναι φτωχόν, ἄδειον καὶ ἄψυχον, ὅταν τοῦ λείπῃ ὁ ζωντανὸς καὶ συγχρονισμένος δάσκαλος.

Ὁ δάσκαλος ὡς ἄνθρωπος: αὐτὸ εἶναι τὸ μέγαλον πρόβλημα τῆς μορφώσεως τῆς σημερινῆς νεολαίας καὶ τῆς ἀγωγῆς τοῦ λαοῦ μας. Τὸ σχολεῖον ἐξακολουθεῖ πάντοτε νὰ εἶναι καὶ πρῶτον καὶ τελευταῖον ζήτημα ἀνθρώπων. Κάθε σχολεῖον στέκεται πάντα στὸ ἴδιον ὕψος πού στέκεται ἡ ἐσωτερικὴ ζωὴ τῶν δασκάλων του.

Ἡ καθημερινὴ ἐπαφὴ τοῦ δασκάλου μὲ τὸν νέον ἀναπτυσσόμενον ἄνθρωπον προϋποθέτει πολὺ μεγάλη ἀγάπην καὶ ψυχικὴν ἐτοιμότητα. Ὁ πραγματικὸς δάσκαλος πρέπει νὰ εἶναι ζωντανὸς καὶ φωτισμένος ἄνθρωπος, πού διατήρησεν ἓνα κομμάτι παιδικότητος καὶ νεανικότητος καὶ θέλει νὰ εἶναι ἓνας κηπουρὸς τῶν νέων ἀνθρώπων φυτῶν, πού ἀνιχνεύει πάντα τὴν ἀνάπτυξιν, πού σπέρνει, περιποιεῖται, φυτεύει καὶ ποτίζει, λυγίζει καὶ κλαδεύει, ἀλλὰ προτιμᾷ νὰ προσφυλάσῃ καὶ

νὰ περιμένη, παρὰ νὰ καταστρέφη εὐγενικὰ φύτρα μὲ σφαλερὲς ἐγκοπές.

Ἐπειτα στὴν ἀρχὴ τῆς χρονιᾶς ἔρχονται στὸ σχολεῖο οἱ μικροὶ ἀνθρωπᾶκοι μὲ μεγάλα ἔντρομα μάτια, καὶ ὁ δάσκαλος πρέπει νάναι γι' αὐτὰ τὸ πᾶν, καὶ ἡ παρήγορη μητέρα καὶ ὁ σύμβουλος πατέρας ὁμάδες ὁμάδες περνοῦν ἀπὸ μπροστά του. Καὶ κανένα παιδί δὲν μοιάζει μὲ τὸ ἄλλο. Κάθε παιδί εἶναι μιὰ ἄγνωστη περιοχὴ, ὅπου μόνο μὲ τὴν ἀγάπη μποροῦμε νὰ βροῦμε τὸν δρόμο μας. Κάθε χρόνο ἔρχονται καὶ φεύγουν. Κάθε χρόνο γίνεται ἐγγραφὴ στὸ σχολεῖο καὶ ἀπόλυση, εἰσοδος καὶ ἔξοδος. Κάθε χρόνο νέοι ἄνθρωποι ἀπολύονται γιὰ τὴ λαϊκὴ κοινότητα. Ἔτσι ὁ παιδαγωγὸς βλέπει τὶς ὁμάδες τῶν παιδιῶν νὰ ἔρχονται καὶ νὰ φεύγουν καὶ μὲ κάθε παιδί φεύγει ἐπίσης κάτι ἀπὸ τὴν καρδιά του. Ἡ καλύτερη δύναμη τοῦ φεύγει.

Τὸ σχολεῖο μας χρειάζεται τὸν δάσκαλο, ποὺ ἔχει τὸ θάρρος καὶ τὴ θέληση γιὰ μιὰ ζωὴ ἀπλὴ καὶ λιτὴ, τὸν δάσκαλο ποὺ συμπεριφέρεται καὶ ζῇ κοινωνικά, ποὺ στέκεται μέσα στὴ ζωὴ τῆς νεολαίας, ποὺ προχωρεῖ βαθειὰ στὴ ζωὴ τοῦ λαοῦ του καὶ ἀγωνίζεται καθημερινῶς, γιὰ τὴν ἐσωτερικὴ ἐνότητα τοῦ παιδαγωγικοῦ του ἔργου, γιὰ τὴν πραγματικὴ συμβίωση τοῦ σχολείου του μὲ τὴν οἰκογένεια καὶ τὸ λαό, θέλει ἓνα δάσκαλο, ποὺ συγκινεῖται καὶ συναρπάζεται ἀπὸ τὴ μεγάλῃ ἠθικὴ καὶ κοινωνικὴ ιδέα τοῦ λαϊκοῦ σχολείου, ἀπὸ τὴν ἀκατάλυτῃ ἀνθρώπινῃ ἀποστολῇ του, νὰ δώσῃ καὶ στὰ ἀνώνυμα ἀκόμη μέλη τοῦ πλήθους μιὰν εἰσοδο στὸ γνήσιο ἀνθρωπισμό.

Τὸ ἀποστολικὸ καὶ γνήσιο ἔργο τοῦ δασκάλου στὴ σημερινὴ ἐποχὴ ἐπίσης δὲν εἶναι καθόλου οὐτοπία. Καὶ θὰ χρειαζόταν σήμερα ἀκριβῶς, στὸ πείσμα πολλῶν προκαταλήψεων τοῦ ἐλληνικοῦ κοινοῦ ἀπέναντι τῆς δασκαλικῆς τάξεως, νὰ ἐνισχύσωμε ἠθικὰ τὸ ἔργο τοῦ δασκάλου ποὺ ἐξακολουθεῖ πάντα νὰ ἐξυπηρετῇ τὰ παιδιὰ μας. Ὅποιος ἐπισκοπεῖ τὰ πράγματα ἀπὸ υπεύθυνῃ σκοπιά, ἀνακαλύπτει εὐθὺς ἀμέσως, τί περικλείεται μέσα σ' αὐτὸ τὸ σιωπηλό, τὸ ἐπίμονο, πιστὸ καὶ τόσο ἀλτρουϊστικὸ λειτούργημα, ποὺ ἔχουν νὰ ἐξασκήσουν οἱ δάσκαλοι μας ὅλες τὶς ὥρες τῆς ἡμέρας κάτω ἀπὸ τόσον ἄθλιες καὶ ἐλεεινὲς συνθῆκες.

Ἐδῶ μοῦ ἔρχεται στὴ μνήμη τὸ ἔργο πολλῶν δασκάλων στοὺς πρώτους μῆνες τῆς ἀπελευθερώσεως τῆς χώρας ἀπὸ τὴν ἀπαίσια καὶ μαύρῃ κατοχῇ. Τί θαυμαστὸ ἔργο ἐπιτελοῦσαν καὶ ὑπὸ ποῖες δυσκολες συνθῆκες, εἶναι ἀνώτερο κάθε περιγραφῆς. Δίδασκαν σὲ ἐτοιμόροπα διδασκῆρια μὲ ὑπερπληθωρικὲς τάξεις, ψυχρὲς αἰθουσες, γυμνὲς ἀπὸ κάθε ἵχνος βοηθητικῶν μέσων, οἱ ἴδιοι προσωπικὰ βασανισμένοι ἀπὸ ἐπιτακτικὲς οἰκογενειακὲς ἀνάγκες, καὶ ὅμως καμιά ὥρα δὲν ἔμενε κενή, κανένα λεπτὸ ἀχρησιμοποίητο, καὶ ὅταν τὰ πόδια πάγωναν

ἀπὸ τὸ κρύο, ζητοῦσαν μὲ τὰ παιδιὰ νὰ ζεσταθοῦν μὲ τὶς ἐλεύθερες ἀσκήσεις καὶ παράλληλα ἡ διδασκαλία ἦταν φροντισμένη καὶ χαρούμενη. Ἔχω τὴν πεποίθησι, ὅτι οἱ δάσκαλοι μας καὶ στὴν πιδὲ μεγάλη ἀπελπισία ὑλικῶν, πνευματικῶν καὶ ψυχικῶν ἀναγκῶν, ἀσχοῦν τὸ διδασκτικὸ τους ἔργο ὅσο μποροῦν καλύτερα ὡς ἄνθρωποι μὲ τὴν ἀπλὴ πίστι καὶ ὑπακοὴ στὶς ἀπαιτήσεις τῶν πραγμάτων καὶ τῶν νέων ἀνθρώπων.

Ὅταν λάβωμεν ὑπ' ὄψιν αὐτὴ τὴν πραγματικότητα μᾶς προξενεῖ μεγάλη λύπη τὸ πρόβλημα τῆς ἀξιολογήσεως καὶ τοῦ κύρους τοῦ δασκάλου στὸ λαό μας. Δὲν ἀμφιβάλλει κανεὶς ὅτι ὁ ἐλληνικὸς λαὸς γενικὰ δὲν ἔχει ἀκόμη τὴν ὀρθὴ σχέσιν πρὸς τὴν τάξιν τῶν δασκάλων του. Ἡ ἐπαγγελματικὴ τάξιν τῶν δασκάλων εἶναι ἀκόμη νέα. Καὶ ὁ δρόμος τοῦ δασκάλου μας ὑπῆρξε πολὺ τραχὺς καὶ ἀνηφορικὸς, ὡς ὅτου φθάσῃ ἀπὸ τὸ στενὸ μονοπάτι στὴν πλατεῖα λεωφόρο, ἀπὸ τὸ σκότος στὸ φῶς, ἀπὸ τὴν ἐξάρτησιν στὴν ἐλευθερίαν. Σήμερα γνωρίζει ὅτι τὸ μέλλον του εἶναι τόσο πολὺ μεγαλύτερο, ὅσο πιδὲ βαθιὰ ἐκτιμᾷ τὴ σκέψιν καὶ τὸ συναίσθημα τοῦ λαοῦ, ὅσο τὸ σχολεῖο περιβάλλεται ὄχι μόνο θεωρητικὰ ἀλλὰ καὶ πραγματικὰ ἀπὸ τὴν ἐμπιστοσύνην τοῦ λαοῦ, ὅτι γιὰ τὸ σχολεῖο μας δὲν εἶναι δυνατὴ καμιά ἐξωτερικὴ καὶ ἐσωτερικὴ ἐξελικτικὴ ἀνοδος χωρὶς τὴν ἐμπιστοσύνην καὶ τὴν ὑποστήριξιν τοῦ λαοῦ. Σήμερα πιδὲ πολὺ ἀπὸ ἄλλοτε καταλαβαίνομε ὅτι τὸ πρῶτο βῆμα τοῦ δρόμου ποὺ ὀδηγεῖ στὸ νέο σχολεῖο εἶναι ὁ στενὸς του σύνδεσμος μὲ τοὺς γονεῖς.

Ἡ ζωντανὴ ἔνταξιν τῆς τάξεως τῶν δασκάλων στὸν ὀργανισμό τῆς λαϊκῆς ζωῆς, ἡ προσάρτησιν τῆς κάθε δασκαλικῆς κινήσεως στὴν πλατεῖα λαϊκότητα, εἶναι τὸ ἀποφασιστικὸ πρόβλημα τῆς ἐποχῆς. Οἱ δάσκαλοι μας δοκιμάστηκαν σὲ κρίσιμες ἐποχές. Σήμερα στέκονται μπροστὰ σὲ μιὰ σοβαρὴ κρίσιν τῆς νέας γενεᾶς. Εἶναι μιὰ κρίσιν ποὺ ἀπλώνεται σ' ὅλο τὸν κόσμον. Μόνον ἂν ἐπιτύχωμε νὰ δώσωμε στοὺς δασκάλους, μιὰ νέα ὥθησιν, νὰ τοὺς παράσχωμε κοινωνικὴ ἀσφάλεια, δικαιοσύνην καὶ ἀνάλογες συνθῆκες ὑπάρξεως, ὑπάρχει ἐλπίς, ὅτι τὸ ἐπάγγελμα αὐτὸ θὰ ἀποδείξῃ καὶ πάλιν τὴν παλιὰ του δύναμιν ἀκτινοβολίας στοὺς νέους ἀνθρώπους. Ἐδῶ δὲν πρόκειται γιὰ ἐπαγγελματικὰ ζητήματα, ἀλλὰ γιὰ μιὰ κατ' ἐξοχὴν λαϊκοπολιτικὴ ὑπόθεσιν. Γιὰ ἓνα κράτος δὲν ὑπάρχει μεγαλύτερος κίνδυνος ἀπὸ τὸν δυσαρρεστημένο, τὸν πικραμένο καὶ ἀπογοητευμένο δάσκαλο. Ἡ οἰκονομικὴ ἀσφάλεια καὶ ἐπάρκεια βροῖσκονται σὲ στενὴ συνάρτησιν μὲ τὴ χαρούμενη ἀσκήσιν τοῦ ἐπαγγέλματος.

Τὸ κύρος καὶ ἡ ἀξία τοῦ δασκάλου στὴ συνείδησιν τοῦ λαοῦ ἐξαρτᾶται πάντοτε ἀπὸ τὴ διπλὴ του ἀποστολή. Νὰ δημιουργήσῃ τὶς γέφυρες τῆς κατανοήσεως καὶ ἐμπιστοσύνης πρὸς τὸν λαὸ καὶ νὰ ἀφυπνίσῃ τὸν λαὸ ἓνα νέο ἠθος ἀγωγῆς, μιὰ σωστὴ σχολικὴ συνείδησιν ἔτσι, ὥστε νὰ αἰσθᾶ-

νεται τῇ φροντίδα γιὰ τὸ σχολεῖο καὶ τὸν δάσκαλο ὡς γνήσιο λαϊκὸ καθήκον ποὺ προέρχεται ἀπὸ βαθὺ ἠθικὸ καὶ πολιτικὸ χρέος. Μὴ λησμονοῦμε, ὅτι οἱ δραστήριοι δασκάλοι εἶναι στολίδια τοῦ λαοῦ, ὄχι νεκρά, ἀλλὰ ζωντανά. Ὅλοι περνοῦν ἀπὸ τὸ χέρι τους, ἀπ' αὐτοὺς παίρνουν τὴν πρώτη τους μόρφωση, ποὺ ὅπως ξέρομε ὅλοι, εἶναι ἡ σπουδαιότερη.

Ἀλλοίμονον στὸ λαό, τοῦ ὁποῖου οἱ πρῶτοι δασκάλοι εἶναι ἀνάπηροι ἢ θεωροῦνται ἀσήμαντα ἀνθρωπάκια! Ἐνας λαός, ποὺ δὲν ἐκτιμᾷ τοὺς δασκάλους του, δὲν μπορεῖ νὰ ἀγαπᾷ, τὸν ἑαυτὸ του, καὶ θεωρεῖ ὅλα ὅσα κατέχει ἀπὸ τὴν κοινὴ πνευματικὴ ζωὴ, ὡς κάτι τὸ δευτερεύον.

Γ. Ζομπανάκης

*Αντίλαλοι ἀπὸ τὴ Γαλλικὴ εκπαιδευτικὴ μεταρρύθμιση.

Η ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ ΤΗΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΚΗΣ ΠΡΟΠΑΙΔΕΙΑΣ ΣΤΕΣ ΑΝΩΤΕΡΕΣ ΤΑΞΕΙΣ ΤΩΝ ΛΥΚΕΙΩΝ

Ὁ φιλοσοφικὸς στοχασμὸς πρέπει νὰ θεωρεῖται ὡς ὁ θῶραξ ποὺ μπορεῖ νὰ προφυλάξει τὴν ἐξάρθρωσιν τοῦ πνευματικοῦ πολιτισμοῦ.

Jean Brun
(Professeur à la Faculté des Lettres)

I.

Θὰ προλογίσουν τὸ θέμα μας διάφοροι Καθηγηταὶ Λυκείων καὶ Ἰνστιτούτων μὲ τὴν πείραν ποὺ ἀπέκτησαν κατὰ τὴν διδασκαλίαν τῆς φιλοσοφικῆς προπαιδείας στὲς ἀνώτερες τάξεις τῶν Γαλλικῶν Λυκείων.

Ἐνα ἄρθρον ἰδίως τοῦ Jean Brun μὲ τὸν τίτλον:

«Κατὰ τῶν ειδικοτήτων καὶ τῶν ειδικῶν Καθηγητῶν»¹.

Θὰ ἀποτελέσει τὸν προεισαγωγικὸν ἐντοπισμὸν γύρω ἀπὸ τὸ ὡς ἄνω ἐπίμαχον θέμα τῆς διδασκαλίας τῆς φιλοσοφικῆς προπαιδείας στοὺς μαθητὰς τῆς ἀνωτέρας τάξεως τῶν Λυκείων.

Προκειμένου δὲ ἐν συναρτήσῃ περὶ τῆς παιδαγωγικῆς τέχνης καὶ τοῦ παιδαγωγικοῦ ὅπλισμοῦ, τὸν ὁποῖον πρέπει νὰ ἔχει ὁ Καθηγητὴς τῶν Λυκείων, ὁ André Devaux παρατηρεῖ², ὅτι ἡ τέχνη ἢ παιδαγωγικὴ στήν βαθεύτερη οὐσία τῆς προϋποθέτει δυὸ βασικὲς ιδιότητες ποὺ μπορεῖ κάλλιστα

1) Jean Brun, Contre les spécialistes, Nouvelles Littéraires 23 Juin 1966.

2) André Devaux, L'agrégation à débattre «L'art pédagogique a son essence suppose deux qualités fondamentales.

a) La flamme intérieure du Professeur,

b) L'Amour du Professeur pour les jeunes adolescents.»

νὰ τὴν στηρίξουν ὄχι ὅμως νὰ τὴν δημιουργήσουν οἱ θεωρητικὲς γνώσεις τοῦ διδάσκοντος.

1) Ἡ φλόγα ἢ ἐσωτερικὴ τοῦ διδάσκοντος καὶ

2) Ἡ ἀγάπη τοῦ διδάσκοντος πρὸς τοὺς νεαροὺς τροφίμους του.

Ἄς δώσωμε ὅμως τὸν λόγον στὸν Jean Brun νὰ μᾶς μιλήσῃ γιὰ τοὺς κινδύνους ποὺ προκύπτουν ἀπὸ τὴν διδασκαλίαν τῶν ἀντιπροσώπων τῶν διαφόρων ειδικοτήτων ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὸ καλύτερον καὶ ἀποδοτικώτερον ποὺ μπορεῖ νὰ ἐξασφαλίσῃ εἰς τοὺς μαθητὰς τῆς ἀνωτέρας τάξεως τῶν Λυκείων ἢ συνεχῆς ἐπαφῆς τῶν μὲ τοὺς Κλασικοὺς φιλοσόφους. (Πλάτωνα, Σωκράτην, Νίτσε καὶ λοιπούς).

II

«Ἡ ἐπιστημονικὴ εἰδίκευσις — παρατηρεῖ ὁ Jean Brun — ἢ ὁποία προσλαμβάνει ὁσμέραι διαστάσεις ἐπιτρέπει νὰ συναγάγωμε τὸ συμπέρασμα ὅτι τὸ ἄτομον καὶ ὁ πνευματικὸς πολιτισμὸς εὐρίσκονται ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει ἐξηθρωμένα»³.

Ὁ εἰδικευμένος ἐπιστήμων ἀποβαίνει ἐν ἄτομον μὲ στενὴν ἀντίληψιν, ἐστερημένος τοῦ κριτικοῦ πνεύματος καὶ κινούμενος εἰς τὰ πλαίσια καὶ εἰς τὴν σφαῖραν τοῦ δογματισμοῦ, ἔτσι δὲ ἡ ἐξεύρεσις τοῦ ἀληθινοῦ καὶ τοῦ ἐσφαλμένου διχάζεται καὶ πολλὰς φορὲς ἀποβαίνει ἀδύνατος ἢ ἐξεύρεσις τῆς ἀληθείας.

Μονάχα ὁ φιλοσοφικὸς στοχασμὸς εἶναι ἐκεῖνος ποὺ ἐπιτρέπει εἰς τὸν ἐπιστήμονα νὰ θίγῃ τὴν ἐνότητα τῆς γνώσεως καὶ νὰ ἐξουδετερώσῃ τοὺς ἐνδοιασμούς.

Ἡ φιλοσοφία καὶ ὁ φιλοσοφικὸς στοχασμὸς πρέπει νὰ ἐξασφαλίσῃ κατ' ἀρχὴν τὴν ἐνότητα τῶν ἐπὶ μέρους ἐπιστημῶν ποὺ διδάσκονται στὰ Λύκεια.

Καὶ ἐρωτᾶται:

Εἶναι νοητὸν, ἐπὶ παραδείγματι, ἕνας ἀντιπρόσωπος τῆς ἐλληνικῆς φιλολογίας νὰ ἀγνοεῖ τὸ βάθος τῶν φιλοσοφικῶν στοχασμῶν τοῦ Πλάτωνος ἢ ἕνας ἀντιπρόσωπος τῆς Γερμανικῆς φιλολογίας νὰ ἀγνοεῖ τοὺς φιλοσοφικοὺς στοχασμοὺς τοῦ Καντίου.

Εἶναι νοητὸν ἐπίσης ἕνας ἱστορικὸς νὰ μὴ εἶναι μεμνημένος εἰς ὁλόκληρον τὴν ἄλυσσον τῶν ἱστορικῶν ἰδεῶν;

Ἡ φιλοσοφία ἐν συνεχείᾳ πρέπει νὰ ἐξασφαλίσῃ τὴν ἐνότητα τῶν διαφόρων κλάδων ποὺ διδάσκονται στὰ Λύκεια καὶ νὰ διευρύνῃ τὸν ὀρίζοντα τῶν σπουδαστῶν σχετικὰ μὲ ὅσα ἀγνοοῦν.

Γενικὰ δέ:

Ἡ φιλοσοφία πρέπει νὰ θεωρεῖται ὡς ὁ θῶραξ ποὺ μπορεῖ νὰ προφυλάξῃ τὴν ἐξάρθρωσιν τοῦ πνευματικοῦ πολιτισμοῦ.

Τὸ δυστύχημα ὅμως καὶ τὸ μεγάλο δράμα βρίσκεται ἐντοπισμένον στὸ γεγονὸς ὅτι ἡ φιλοσοφία θεωρεῖται κι αὐτὴ συχνάκις σὰν μία εἰδικότης τῶν ἐπὶ μέρους Ἐπιστημῶν, καὶ ἔτσι κινδυνεύει νὰ ἀποβῇ τὸ θῶμα σχετικὰ μὲ ὅσα θὰ μπορούσε νὰ ἐπανορθώσῃ.

Ἐνα βλέμμα ἐπὶ τῆς μορφῆς τῆς συγχρόνου τεχνοκρατίας θὰ ἤθελε νὰ μᾶς πείσῃ νὰ πιστεύσωμεν ὅτι ἡ φιλοσοφία πρέπει νὰ ὑποβιβασθῇ εἰς

3) L'homme et la culture se trouvent ainsi disloqués.

Jean Brun

την ιστορίαν τοῦ παρελθόντος τῆς καὶ εἰς τὴν δικαίωσιν τοῦ φαρμαλισμοῦ με ἀναγωγή τῆς σκέψεως σὲ συμβολικὰς προβολὰς.

Οἱ μεγάλοι ἐρευνῆται ποὺ διέθετον τὰς πηγὰς τῆς ψυχολογικῆς πράξεως, ὑπεχώρησαν τώρα εἰς τὸ μονοπώλιον τῆς ἀπλῆς λογικῆς σκέψεως.

Παρίσταται συνεπῶς ἀνάγκη, ὅπως ἀπαλλαγῇ ἡ φιλοσοφία ἀπὸ τῆς μονομέρειας τῶν ψυχολόγων, τῶν Κοινωνιολόγων καὶ τῶν ἀντιπροσώπων τῆς ξηρᾶς Λογικῆς σκέψεως καὶ νὰ μὴ προσκολλᾶται αὕτη ὡς παράσιτον εἰς μίαν ἐκ τῶν ἀνωτέρω μονομερειῶν.

Πρέπει δὲ τελικὰ νὰ γίνῃ ἀντιληπτὸν ὅτι μονάχα ὁ φιλοσοφικός στοχασμός μπορεῖ νὰ μᾶς προφυλάξῃ ἀπὸ τὴν σύγχρονον αὐτὴν ἐνσάρκωσιν τοῦ βαρβάρου, τὸν ὁποῖον ἀποκαλοῦμεν εἰδικόν.

Εἰς τὴν φιλοσοφίαν ἀναζητοῦν αἱ διαφοροὶ Ἐπιστῆμαι διὰ τῶν ἀντιπροσώπων τῶν ἐκείνου ποὺ θὰ τὰς ἐπιτρέψει γιὰ νὰ ὁλοκληρώσουν τὰς ἐρεῦνας τῶν εἰς βάθος γύρω ἀπὸ ὅ,τι διδάσκουν καὶ δὲν διδάσκουν, ἀλλ' ἀπλῶς ἐρευνοῦν.»

III

Καὶ τώρα... ὅς συμπληρώσουμε τὰς ἀπόψεις μας με θυμῶς τοῦ Gabriel Mariol de l'Institut κατὰ τὰ χρόνια ποὺ ὡς καθηγητὴς Λυκείου ἐδίδασκε φιλοσοφικὴν προπαιδεῖαν.

«Ἐὰν μὲ ἐρωτοῦσαν — παρατηρεῖ⁴ ὁ ὡς ἄνω καθηγητὴς — τί ἀντιπροσώπευσαν γιὰ μένα τὰ λίγα χρόνια τῆς διδασκαλίας μου στὰ Λύκεια τοῦ Vendôme καὶ τοῦ Sens, θὰ μπορούσα νὰ προβῶ εἰς τὴν κάτωθι διαπίστωσιν.

Τὰ πρῶτα χρόνια τῆς διδασκαλίας μου εἰς τὰ ὡς ἄνω Λύκεια ἦταν ἀπόλυτα ἀπατηλά.

Εἶχα τάξεις σκελετώδεις καὶ μαθητὰς ποὺ κανένα διαφέρον δὲν ἔδειχναν γιὰ τὰ φιλοσοφικὰ προβλήματα.

Ἀπὸ τὴν ἐποχὴ ὅμως, ποὺ ἡ διδασκαλία πῆρε γιὰ μένα μιὰ ζωντανὴ πραγματικότητα, βρῆκα ἱκανοποιήσεις ἄρκετα θετικές, ἄρκετα οὐσιαστικές, ἰδίως ὅταν ἐφορτίσθην με τὴν διδασκαλίαν τῆς φιλοσοφικῆς προπαιδεῖας στὶς ἀνώτερες τάξεις τοῦ Λυκείου Condorcet κατὰ τὸν πρῶτον παγκόσμιον πόλεμον καὶ ἐν συνεχείᾳ εἰς τὸ Montpellier κατὰ τὸ 1941.

Στὶς ὡς ἄνω περιπτώσεις μοῦ ἐδόθη εὐκαιρία νὰ λάβω πλήρη συνείδησιν περὶ τοῦ τί ὑπῆρχε τὸ αὐθεντικὸ Σωκρατικὸν εἰς τὴν στροφὴν τοῦ πνεύματός μου.

Ἐν τούτοις ὅμως ὁ Σωκρατισμός μου αὐτὸς μπορούσε κάλλιστα τὰ ἀναπτυχθῆ καὶ ἀνεπτύχθῃ εἰς τὰς διαλέξεις μου ποὺ ἔλαβον χώραν κατὰ τὸ 1936 καὶ εἰς τὰς ὁποίας ἔλαβον μέρος καὶ ἄλλοι συνάδελφοί μου

Μπορῶ μάλιστα νὰ ἰσχυρισθῶ πὼς πολλὰς φορὰς ἐνοιώθα βαθεῖα «τὴν ἀξίαν τοῦ ἀντὶ νὰ προσφέρω νὰ δέχωμαι» καὶ ἐδῶ ἀκριβῶς βρίσκεται ἓνα σημαντικὸν βῆμα γύρω ἀπὸ τὴν καθόλου ἐσωτερικὴν πορείαν μου.

4) Gabriel Marcel, Souvenirs des mes années d'enseignement.

(Nouvelles Littéraires 23 Juin 1966).

Ἐκεῖνο ὅμως ποὺ εἶναι ζωντανὸν μέσα μου εἶναι τὸ γεγονὸς ἀπὸ τὶς θύμισες τῶν ὥραίων ὥρων ποὺ πέρασα κάποτε με τοὺς μαθητὰς μου ὅταν ἐνοιώθα νὰ δημιουργεῖται μεταξύ μας μιὰ αὐθεντικὴ καὶ συναρπαστικὴ ἀνταλλαγὴ ἀπόψεων, με βάσιν τὸν Σωκρατικὸν διάλογον.

Gabriel Marcel
de l'Institut
(Nouvelles Littéraires Aitids)

IV

Ἐτελειώσαμε...

Καλύτερα ὅμως θὰ ἦταν νὰ δώσωμε τὸν λόγον εἰς τὸν André Robinet γιὰ νὰ τελειώσῃ με χαρακτηριστικὰς ἀπόψεις του, με τὰς ὁποίας προλογίζει τὰ ὡς ἄνω ἄρθρα καὶ με τὸν ἐπιγραμματικὸν ὑπέρτιτον,

«Τέλος τῶν Μανδαρίνων»⁵

Καὶ ἐρωτᾷ ὁ André Robinet:

«Ποῦ βαδίζει ἡ διδασκαλία τῆς φιλοσοφίας⁶;

Ἡ παρούσα ἐκπαιδευτικὴ μεταρρύθμιση ἔχει σημαντικὰς ἀντανაკλάσεις καὶ εἰς τὴν διδασκαλίαν τῆς φιλοσοφίας.

Καὶ γι' αὐτὸ ἀκριβῶς ἐπεκαλέσθημεν τὰς γνώμας μερικῶν προσωπικοτήτων ποὺ θὰ μπορούσαν με τὴν πείραν τῶν νὰ συμβάλλουν εἰς τὴν μεταρρύθμισιν τῆς διδασκαλίας καὶ τῆς φιλοσοφίας στὶς ἀνώτερες τάξεις τῶν Λυκείων μας».

V

Καὶ γιὰ νὰ ὁλοκληρώσωμε με ἰδικὰς μας ἀπόψεις:

Ἐὰν αἱ ὡς ἄνω διατυπωθεῖσαι ἀπόψεις δίδουν τὴν εἰκόνα τῆς μὴ ὁλοκληρωθείσης εἰσέτι μεταρρυθμιστικῆς προσπάθειας σχετικὰ με τὴν διδασκαλίαν τῆς φιλοσοφικῆς προσπάθειας εἰς τὴν Γαλλίαν, ὅπου ἔχομεν δείγματα σημαντικῆς προόδου εἰς τὸν τύπον τῶν ἐκθέσεων Baccalaureat τῶν ἀποφοιτῶν τῶν Λυκείων, τί νὰ εἴπομεν διὰ τὴν μορφήν τῆς διδασκαλίας τῆς φιλοσοφικῆς προπαιδεῖας εἰς τὴν Χώραν τοῦ Πλάτωνος καὶ τοῦ Ἀριστοτέλους;

Ἐπιβεβλημένη συνεπῶς ἡ μεταρρυθμιστικὴ μορφή τῆς διδασκαλίας τῆς φιλοσοφικῆς προπαιδεῖας καὶ παρ' ἡμῖν, ἀντὶ τῆς ξηρᾶς διδασκαλίας στοιχείων ἐκ τοῦ κλάδου τῆς Λογικῆς, ὅπως εἶναι καθιερωμένη εἰς τὰ προγράμματά μας.

Εἴπερ ποτὲ δὲ καὶ ἄλλοτε ἐπιβάλλεται ἡ ὡς ἄνω μεταρρυθμίσις, ἐὰν πρόκειται εἰς τὴν σημερινὴν ἀγχώδη ἐποχὴν τῆς τεχνοκρατίας νὰ ὀπλισθοῦν καὶ οἱ τρόφιμοι τῶν Λυκείων μας με τὴν μορφήν ἐκείνην τοῦ φιλοσοφικοῦ στοχασμοῦ καὶ πρέπει νὰ θεωρῆται κατὰ τοὺς Γάλλους ἐκπαιδευτικοὺς «ὡς ὁ θῶραξ ποὺ μπορεῖ καὶ πρέπει νὰ προφυλάξῃ τὴν ἐξάρθρωσιν τοῦ Πνευματικοῦ Πολιτισμοῦ».

Οἱ ἀντίπαλοι συνεπῶς ποὺ ἐξετέμφθησαν ἀπὸ τὴν Χώραν τοῦ Βολταίρου, ὅς ἐλπίσωμεν ὅτι θὰ κάμουν τὴν βόλτα τοὺς καὶ εἰς τὴν Χώραν τοῦ Πλάτωνος, ἀλλοιῶς... χαιρέτα μας τὸν πλάτανο καὶ τὶς κρυοβρυσούλες.

Εὐριπίδης Σούρλας

5) André Robinet, Fin des Mandarins (Nouvelles Littéraires Αὐτόθι).

6) Τοῦ αὐτοῦ: Où va l'enseignement de Philosophie? (Nouvelles Littéraires Αὐτόθι).

ΤΑ ΑΞΙΩΜΑΤΑ ΤΩΝ ΗΝΩΜΕΝΩΝ ΕΘΝΩΝ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΑΙΔΕΙΑ ΤΩΝ ΝΕΩΝ ΤΗΣ ΕΠΟΧΗΣ ΜΑΣ

Ἡ Γενική Συνέλευση τῶν Ἠνωμένων Ἐθνῶν ψήφισε ὁμόφωνα, στίς 7 Δεκεμβρίου 1965, μιὰ διακήρυξη γιά τοὺς Νέους ὄλου τοῦ κόσμου. Ὁ Γενικός Διευθυντής τῆς Οὐνέσκο κ. René Maheu θεώρησε τὴ Διακήρυξη αὐτὴ ὡς σημαντικό γεγονός γιά τὴν ἐποχὴ μας καὶ ἔγραψε πρὸς τὸν πρόεδρο τῆς Γενικῆς Συνελεύσεως τὰ ἑξῆς σχετικά: «Νομίζω ὅτι τὸ πρόγραμμα μακρᾶς πνοῆς τῆς Οὐνέσκο ὑπὲρ τῶν Νέων ἀποτελεῖ τὴν πρακτικὴ συνέχεια τῆς Διακηρύξεως αὐτῆς, γιατί ἐπιδιώκει νὰ κάμῃ, τοὺς Νέους νὰ λάβουν ἐνεργὸ μέρος στὴν οἰκονομικὴ, κοινωνικὴ καὶ πολιτιστικὴ ἀνάπτυξη τῶν κοινοτήτων τους καὶ νὰ τοὺς συνδέσῃ μὲ τίς προσπάθειες διεθνοῦς συνεργασίας, μὲ μιὰ λέξη νὰ τοὺς δώσῃ τὴ δυνατότητα νὰ χρησιμοποιήσουν τὴν ἐνεργητικότητά τους στὴν οἰκοδόμησις ἑνὸς κόσμου πῶς δικαίου καὶ πῶς ἀδελφικοῦ».

Ἡ Γενική Συνέλευση τῶν Ἠνωμένων Ἐθνῶν, μὲ τὴ Διακήρυξη αὐτή, κάνει ἔκκληση στίς κυβερνήσεις, στοὺς ἐξωκυβερνητικοὺς ὀργανισμοὺς καὶ στίς διάφορες ὀργανώσεις νεότητος ν' ἀναγνωρίσουν τὰ ἑξῆς ἀξιώματα¹:

1. Ἡ νέα γενεὰ πρέπει νὰ ἐκπαιδεύεται μὲ τὸ πνεῦμα τῆς εἰρήνης, τῆς δικαιοσύνης, τῆς ἐλευθερίας, τοῦ ἀμοιβαίου σεβασμοῦ καὶ τῆς κατανοήσεως, γιά νὰ προάγεται ἡ ἰσότης Δικαιωμάτων ὅλων τῶν ἀνθρώπων ὄντων καὶ ὅλων τῶν ἐθνῶν, ἡ οἰκονομικὴ καὶ κοινωνικὴ πρόοδος, ὁ ἀφοπλισμὸς καὶ ἡ διατήρησις τῆς διεθνοῦς εἰρήνης καὶ ἀσφαλείας.

Ὅλα τὰ μέσα ἀγωγῆς, ἀκόμη καὶ τῆς οἰκογενειακῆς ἀγωγῆς λόγῳ τῆς μεγάλης σπουδαιότητός της, καὶ ὅλα τὰ μέσασ διδασκαλίας καὶ πληροφοριῶν πού προορίζονται γιά τὴ Νεότητα, ὀφείλουν νὰ καλλιεργοῦν στοὺς Νέους τὰ ἰδεώδη τῆς εἰρήνης, τοῦ ἀνθρωπισμοῦ, τῆς ἐλευθερίας καὶ τῆς διεθνοῦς ἀλληλεγγύης καὶ ὅλα τὰ ἄλλα, πού συμβάλλουν στὴν προσέγγιση τῶν Λαῶν. Ἐπὶ πλέον, πρέπει μὲ τὰ μέσα αὐτὰ νὰ γνωρίσουν οἱ Νέοι τὸν ρόλο τοῦ Ὁργανισμοῦ τῶν Ἠνωμένων Ἐθνῶν ὡς ὀργάνου, γιά νὰ διαφυλαχθῇ καὶ νὰ διατηρηθῇ ἡ εἰρήνη καὶ νὰ εὐνοηθῇ ἡ διεθνὴς κατανόηση καὶ συνεργασία.

3. Οἱ Νέοι πρέπει νὰ μορφώνονται μὲ τὸ πνεῦμα τῆς ἀξιοπρεπείας καὶ τῆς ἰσότητος ὅλων τῶν ἀνθρώπων, χωρὶς καμιά διάκριση φυλῆς, χρώματος, ἐθνικῆς καταγωγῆς ἢ πίστεως, καὶ μὲ τὸν σεβασμὸ τῶν βασικῶν δικαιωμάτων τοῦ ἀνθρώπου καὶ τοῦ δικαιώματος αὐτοδιαθέσεως τῶν λαῶν.

4. Οἱ μορφωτικὲς ἀνταλλαγές, τὰ ταξίδια ὁ τουρισμὸς οἱ συναντήσεις, οἱ σπουδὲς τῶν ξένων γλωσσῶν, ἡ συνδιαλλαγὴ καὶ συναδέλφωσις πόλεων καὶ πανεπιστημίων χωρὶς διάκριση, καθὼς καὶ οἱ παρόμοιες δραστηριότητες πρέπει νὰ ἐνθαρρύνονται καὶ νὰ εὐκολύνονται στοὺς Νέους ὅλων τῶν χωρῶν, γιά νὰ ἔρχονται σὲ προσέγγιση μεταξύ τους στὰ πλαίσια μορφωτικῶν, πολιτιστικῶν καὶ ἄλλων (σπόρ) δραστηριῶν μὲ τὸ πνεῦμα αὐτῆς τῆς διακηρύξεως.

5. Οἱ σύνδεσμοι τῶν Νέων, ἐπὶ ἐθνικοῦ καὶ διεθνοῦς πεδίου, πρέπει νὰ ἐνθαρρύνονται, γιά νὰ προάγουν τοὺς σκοποὺς τῶν Ἠνωμένων Ἐθνῶν, κυρίως τὴ διεθνή εἰρήνη καὶ ἀσφάλεια, τίς φιλικές σχέσεις μεταξύ

τῶν ἐθνῶν, θεμελιωμένες στὸν σεβασμὸ τῆς κυριαρχικῆς ἰσότητος τῶν Κρατῶν, τὴν ὀριστικὴν κατάργηση τοῦ ἀποικισμοῦ καὶ τῶν φυλετικῶν διακρίσεων καθὼς καὶ τῶν ἄλλων παροβιάσεων τῶν δικαιωμάτων τοῦ ἀνθρώπου.

Οἱ ὀργανώσεις τῶν Νέων ὀφείλουν, σύμφωνα μὲ τὴ Διακήρυξη αὐτή, νὰ λάβουν ὅλα τὰ κατάλληλα μέτρα στοὺς τομεῖς τῶν σχετικῶν δραστηριοτήτων τους, ὥστε νὰ συμβάλουν, χωρὶς καμιά διάκριση, στὸ παιδαγωγικὸ ἔργο τῆς νέας γενεᾶς σύμφωνα μ' αὐτὰ τὰ ἰδεώδη. Οἱ ὀργανώσεις αὐτές, μὲ ὅλο τὸ σεβασμὸ τοῦ ἀξιώματος τῆς ἐλευθερίας στὴν ὀργανικὴ σύνδεση, ὀφείλουν νὰ εὐνοοῦν τὴν ἐλεύθερη ἀνταλλαγὴ τῶν ἰδεῶν σύμφωνα μὲ τίς ἀρχές τῆς Διακηρύξεως αὐτῆς καὶ τοὺς σκοποὺς τῶν Ἠνωμένων Ἐθνῶν, ὅπως διαλαμβάνονται στὸν καταστατικὸ Χάρτη τοῦ Ὁργανισμοῦ.

Ὅλες οἱ ὀργανώσεις Νεότητος ὀφείλουν νὰ συμμορφώνονται πρὸς τὰ ἀξιώματα αὐτῆς τῆς Διακηρύξεως.

6. Ἡ ἀγωγή τῶν Νέων ὀφείλει νὰ ἔχῃ, μεταξύ τῶν βασικῶν σκοπῶν της, ὡς ἐπιδίωξη τὴν ἀνάπτυξη ὅλων τῶν λειτουργιῶν τους, τὴ μόρφωση προσώπων μὲ ὑψιστὲς ἠθικὲς ἀρετές, προσηλωμένων στὰ εὐγενικὰ ἰδεώδη τῆς εἰρήνης, τῆς ἐλευθερίας τῆς ἀξιοπρεπείας καὶ τῆς ἰσότητος ὅλων, στὸν σεβασμὸ καὶ στὴν ἀγάπη ἐναντὶ τοῦ ἀνθρώπου καὶ τοῦ δημιουργικοῦ ἔργου του. Γιά ὅλα αὐτὰ, ἡ οἰκογένεια ἔχει νὰ παίξῃ σπουδαῖο ρόλο.

Ἡ νεότης ὀφείλει ν' ἀποκτήσῃ τὴ συνείδηση τῶν εὐθυνῶν πότε θὰ προκύψουν σ' ἕναν κόσμον, τὸν ὁποῖον θὰ κληθῇ νὰ διευθύνῃ καὶ ἀπὸ τὸν ὁποῖον θὰ ἐφοδιαστῇ μὲ ἐμπιστοσύνη γιά τὸ εὐτυχισμένο μέλλον τῆς ἀνθρωπότητος».

Γεννᾶται, ὅμως, τὸ πρόβλημα τῶν προϋποθέσεων γιά τὴν ἐφαρμογὴ αὐτῶν τῶν ἀξιομάτων παιδείας τῶν νέων τῆς ἐποχῆς μας. Τὴν ἀπάντησιν δίνει γιά ὅλους τοὺς Νέους τοῦ κόσμου, καὶ κατὰ συνέπεια καὶ γιά τὰ Ἑλληνόπουλα ὁ Γενικός Διευθυντής τῆς Unesco κ. René Maheu σ' ἕνα μῆνυμά του πρὸς αὐτοὺς, στίς ἀρχὲς τοῦ 1966 (Courrier, Unesco, Février 1966):

«...Διαπιστώνω -λέγει- ὅτι δὲν ἐπιτύχαμε ἀπόλυτα νὰ σᾶς πείσωμε ὅτι ἡ δικαιοσύνη καὶ ἡ λογικὴ, ἡ ἐπιείκεια καὶ ἡ καλὴ σὺννεσις ὀφείλουν νὰ ἐμπνέουν τίς σκέψεις σας καὶ νὰ ρυθμίζουν τίς πράξεις σας, ὅταν τὸν κόσμον πού σᾶς ἐτοιμάζομε, λυμαινῶνται ὁκλήρη ἡ ἀδικία καὶ τὸ μῖσος, ἡ ἀκατανόησις καὶ ἡ βία. Διαπιστώνω ἐπίσης, ὅτι δὲν ἐπιτύχαμε νὰ σᾶς μεταστρέψωμε ἀποκλειστικὰ στὸ ἔργο τῆς ἐνότητος τοῦ Ἀνθρώπου, πού εἶναι ἡ εἰρήνη· ἐμεῖς οἱ ὁποῖοι δὲν παύομε νὰ σᾶς ἐπιβάλλωμε τὸ θέαμα τῶν σπαργμῶν μας καὶ τῶν συγκρούσεών μας. Τέλος γνωρίζω καλὰ, ὅτι δὲν ἐπιτύχαμε νὰ σᾶς δώσουμε τὴν ἰσότητα καὶ ὅτι, παρὰ τίς ἀσφαλεῖς καὶ μάλιστα σημαντικὲς προόδους, δὲν κατορθώσαμε ἀκόμη νὰ προσφέρωμε στὸν καθένα ἀπὸ σᾶς ἱκανοποιητικὴν παιδείαν, ἐπιστήμην καὶ πνευματικὸν πολιτισμόν, ὥστε νὰ ἔχετε ὅλοι σας ὅμοιες τύχες, γιά νὰ ὁλοκληρωθῆτε. Γνωρίζω ὅλα αὐτὰ. ἀλλὰ γνωρίζω ἐπίσης, καὶ μπορῶ νὰ σᾶς βεβαιώσω, μὲ τὴν ἴδια συνείδησιν, ὅτι ποτε δὲν ὑπῆρξαν, μοναδικὰ γιά τοὺς Νέους, τόσες εὐκαιρίες, τόσα μέσα καὶ τόσοι λόγοι, γιά νὰ ὑλοποιήσουν τὴν ἀνθρωπίνην ὁρμήν, πού ὑπάρχει σ' ὅλους ἐμᾶς καὶ στὸν καθένα σας. Ποτε δὲν ἦταν τόσο δύνατὸ, οὔτε τόσο ἀναγκαῖον νὰ εἶναι κανεὶς ἄνθρωπος· πιστεύω ὅτι τίποτε, καμμιὰ ἔλλειψις, καμμιὰ κακία τοῦ σημερινοῦ κόσμου δὲν θὰ μποροῦσε νὰ σᾶς ἀποτρέψῃ ἀπ' αὐτὴ τὴν ἐξαιρετικὴν καὶ ἱερὴ προσπάθειαν.

— Νά, ὁ καιρὸς πού ἡ φύσις ἔχει δαμαστή, ὥστε ἕνας πολὺ μεγάλος ἐπιστήμονας νὰ μπορῇ νὰ εἰπῇ: «Γιά πρώτη φορὰ ὁ ἄνθρωπος ἐπὶ τῆς γῆς

1. «Le Courrier», Unesco, Paris, Février 1966, p. 31.

δέν αντιμετώπιζει πλέον παρά τὸν ἑαυτὸν του· δέν ἔχει πλέον ἄλλον συζητητὴ οὔτε ἄλλον ἀντίπαλον».

— Νά, ὁ καιρὸς τῶν συγκεντρωμένων πλέον ἀνθρώπων, συνενωμένων μὲ τὰ μέσα ἐπικοινωνίας σ' ἓναν ἐδελφικὸ συγχρονισμό.

Νά, ὁ καιρὸς τῶν πῶς μεγάλων κινδύνων, οἱ ὁποῖοι μᾶς ἀπειλοῦν ὡς τὴν ἐπιβίωση τοῦ εἵδους μας, ἀλλὰ καὶ οἱ ὁποῖοι κατὰ τὸν ἴδιο τρόπο, μᾶς ἀναγκάζουν σὲ μιὰ ριζικὴ ἀναμόρφωση, πολιτικὴ καὶ ἠθικὴ, γιὰ νέες μορφές ζωῆς.

— Καὶ νά, ἀκριβῶς ὁ καιρὸς τῆς ὁργανώσεως τοῦ βασιλείου τοῦ Ἀνθρώπου στὴν οἰκουμενικότητά του. Τὰ Κράτη δημιούργησαν ἰδρύματα, γιὰ νὰ τὸ ἀνορθώσουν προοδευτικά. Στους λαοὺς ἀνήκει νὰ τὰ ὑποστηρίξουν καὶ νὰ τὰ ὠθήσουν πρὸς τὰ ἑμπρός».

Τὰ ἐκπαιδευτικά μας ἰδρύματα καὶ οἱ ὑπεύθυνοι τῶν παιδικῶν καὶ ἐφηβικῶν ὁργανώσεων στὴ χώρα μας ὀφείλουν νὰ παρακολουθοῦν τέτοιες συστάσεις καὶ νὰ ἐμπνέωνται ἀπ' αὐτὲς στὸ παιδευτικὸ ἔργο τους. Τὸ ἀνθρωπολογικὸ δρᾶμα τοῦ Ὁργανισμοῦ τῶν Ἑνωμένων Ἐθνῶν καὶ οἱ στοχασμοὶ τοῦ Γενικοῦ Διευθυντοῦ τῆς Οὐνέσκο μποροῦν ν' ἀποτελέσουν τοὺς κυρίους στόχους τῆς παιδείας ὅλων τῶν λαῶν. Τὰ παιδιὰ μας πρέπει, βέβαια, νὰ μάθουν νὰ ζοῦν ὡς Ἕλληνες· εἶναι, ὅμως ὑποχρεωμένα, σήμερα, νὰ ζήσουν καὶ ὡς ἄνθρωποι μέσα σ' ἓναν κόσμον συναλλασσόμενο ἀλλὰ καὶ «πὶ δίκαιο καὶ πὶ δ' ἀδελφικό». Ὁ νέος Ἕλληνας πρέπει νὰ ἐκπαιδευτῇ ἔτσι, ὥστε νὰ εἶναι σὲ θέση αὐριο νὰ λαμβάνῃ τὴ στάση τῆς προοπτικῆς ἐναντὶ τῶν ἐξελίξεων καὶ νὰ φροντίζῃ γιὰ τὴ διασφάλιση τῆς βιολογικῆς καὶ κοινωνικῆς του ὑποστάσεως καὶ γιὰ τὴν ἀφύπνιση τῆς βαθύτερης πνευματικῆς οὐσίας του. Μὲ μιὰ τέτοια ἐπιδίωξη τὸ σχολεῖο καὶ ἡ ἐλληνικὴ κοινωνία θὰ μποροῦν νὰ ἀναδείξουν τοὺς αὐριανοὺς Ἕλληνες ἱκανοὺς ν' ἀνταποκρίνονται στὴν νέες μορφές ζωῆς καὶ νὰ οἰκοδομοῦν, μὲ τοὺς Νέους τῶν ἄλλων Ἐθνῶν «τὸ βασίλειο τοῦ Ἀνθρώπου στὴν οἰκουμενικότητά του».

Κων: Κίτσος

Η ΣΧΟΛΙΚΗ ΒΑΘΜΟΛΟΓΙΑ ΑΠΟ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΗΣ, ΨΥΧΟΛΟΓΙΚΗΣ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΑΠΟΨΕΩΣ

α. Ἐννοια καὶ περιεχόμενον αὐτῆς.

Ἡ ἔννοια τῆς σχολικῆς βαθμολογίας περιέχει τὴν ἔννοια τῆς κρίσεως καὶ ἐκτιμήσεως. Μετὰ τῆς βαθμολογίας συνδέεται στενότερα καὶ ἡ χορήγησης ἐλέγχου καὶ ἐνδεικτικοῦ ἐπιδόσεως.

Ἡ σχολικὴ βαθμολογία ἀποτελεῖ σποδαῖον παράγοντα προόδου καὶ ἐξελίξεως τῆς προσωπικῆς δραστηριότητος τοῦ μαθητοῦ, ἀλλὰ καὶ πέτραν σκανδάλου καὶ ἀναστολῆς τῆς ὁμαλῆς ἀναπτύξεώς του.

Ἡ σημασία αὐτῆς ἀπὸ ἀπόψεως ψυχολογικῆς παιδαγωγικῆς καὶ κοινωνικῆς εἶναι τεραστία. Ἀφορᾷ μὲν προσωπικῶς ἕκαστον μαθητὴν ἀλλὰ καὶ ἀπασχολεῖ καὶ τὴν οἰκογένειαν καὶ δημιουργεῖ πολλάκις ποικίλα καὶ δυσεπίλυτα προβλήματα, τὰ ὁποῖα συσχετίζουν τὴν ὁμαλὴν λειτουργίαν τοῦ σχολείου καὶ τὴν σχολικὴν ζωὴν τοῦ μαθητοῦ, ἀκόμη δὲ καὶ τὴν καλὴν συνεργασίαν σχολείου καὶ οἰκογενείας.

β. Ἱστορικά τινα περὶ βαθμολογίας.

Ἡ σχολικὴ βαθμολογία ὑπάρχει ἤδη ἀπὸ τὸν 16ον αἰῶνα. Ὁ σαξωνικὸς σχολικὸς κανονισμὸς ἐπέβαλεν, «Κάθε μισὸν χρόνον κάθε μαθητῆς νὰ δίδῃ ἐξετάσεις ἐνώπιον τοῦ ἱερέως καὶ νὰ μοιράζονται καὶ ἑπαθλα». Παρόμοιον ἐγίνετο καὶ στὴν πατρίδα μας μετὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν.

Ἐπίσης καὶ ὁ τῆς Βυρτεμβέργης τοῦ 1559 κάνει λόγον γιὰ ὑποτροφίαν στὰ μοναστηριακὰ σχολεῖα. Οἱ Ἰησουῖται πολὺ νωρὶς ἐχρησιμοποίησαν τὴν βαθμολογίαν. Μὲ τὸν καιρὸν καὶ τὴν διαφοροποίησιν τῶν μαθημάτων καθίσταται ἀναγκασιότερα ἡ βαθμολογία. Εἰς τὴν Γαλλίαν ἤδη κατὰ τὴν μεγάλην ἐπανάστασιν ἦτο ἐν χρήσει. Ἐκεῖ κατὰ τὴν ἐποχὴν αὐτὴν ἐδίδοντο καὶ ὑποτροφίαι. Ἡ τελεία ἀπόδοσις τοῦ μαθήματος ἐθεωρεῖτο ὡς ἡ καλυτέρα ἐπίδοσις. Ἡ ἀρίθμησης τῆς σειρᾶς καλῶς ἢ κακῶς διὰ τὰ ἐπὶ τοῦ μαθήματος λεχθέντα εἶναι πιθανὸν πρόδρομος τῆς βαθμολογίας τῆς μαθητικῆς ἐπιδόσεως, ἥτοι τῆς σχολικῆς βαθμολογίας. Τοῦτο βεβαίως ἐπὶ τῇ βάσει σταθερῶν κανόνων καὶ μέτρων. Δὲν ἔλειψαν κατὰ καιροὺς βεβαίως καὶ φωναὶ ἐναντίον τῆς ἀνεπαρκείας τοῦ ἐπὶ τῶν βαθμῶν βασιζομένου συστήματος κρίσεως τῆς μαθητικῆς ἐπιδόσεως. Ὁ Pestalozzi π.χ. ἦτο ἐναντίον τῆς βαθμολογίας καὶ τοῦ ἐνδεικτικοῦ ἐπιδόσεως. Ἀπόπειρα νὰ ἀπελευθερωθῇ ἡ σχολικὴ ἐπίδοσις ἀπὸ τὴν ἀνάγκην τῶν βαθμῶν χρονολογεῖται ἤδη ἀπὸ τὸ ἔτος 1799.

Ὅσο περισσότερον προάγονται αἱ παιδαγωγικαὶ καὶ ψυχολογικαὶ γνώσεις τόσο περισσότερον καθίσταται προβληματικὴ ἡ κρίσις τῆς μαθητικῆς ἐπιδόσεως καὶ ἀποδόσεως τῆς σὲ πολὺ ἀκριβῇ μαθηματικὰ σχήματα

γ) Ὁ σκοπὸς αὐτῆς.

Ὁ ἔλεγχος καὶ γενικὰ ἡ Βαθμολογία ἔχει τὴν θέσιν τῆς λογοδοσίας τοῦ διδάσκοντος καὶ τοῦ σχολείου ἐναντὶ τοῦ μαθητοῦ καὶ τοῦ γονέως.

Τοῦτο δὲ παρουσιάζεται γενικῶς καὶ εἰδικῶς. Αὕτη καθοδηγεῖ καὶ ἐνημερώνει καὶ τὸν μαθητὴν καὶ τοὺς γονεῖς διὰ τὴν ἐπίδοσιν καὶ τὴν στάσιν τοῦ μαθητοῦ εἰς τὸ Σχολεῖον. Τὸ Ἐνδεικτικὸν ἔτσι μπορεῖ νὰ θεωρηθῇ ὡς τὸ καλυτέρον συνδετικὸν μέσον μεταξὺ Σχολείου καὶ οἰκογενείας. Ἡ σύγκρισις τῆς βαθμολογίας ἐπιτρέπει συμπεράσματα γιὰ τὴν ἐξέλιξιν τοῦ παιδιοῦ. Ἡ παροχὴ τῆς βαθμολογίας καὶ ἡ ἐτοιμασία τοῦ ἐνδεικτικοῦ ὑποχρεώνουν τὸν διδάσκοντα νὰ κρίνῃ καὶ νὰ μελετήσῃ προσεκτικῶς τὸν χρόνον ποὺ πέρασε καὶ νὰ προσέξῃ καλῶς τὴν ἐπίδοσιν τοῦ μαθητοῦ καὶ τίς ἱκανότητές του στὸν ὁρισμένον χρόνον. Τὸν ἀναγκάζει νὰ σκεφτῇ καὶ νὰ ζυγίσῃ καλῶς καὶ προσεκτικῶς τοὺς βαθμοὺς ποὺ θὰ βάλῃ.

Γιὰ τὸν μαθητὴν ἄλλωστε τὸ Ἐνδεικτικὸν εἶναι τὸ ὑπηρεσιακὸν ἐπίσημον πιστοποιητικὸν γιὰ τὴν σχολικὴν του ἐπίδοσιν καὶ γιὰ τὴν ἐκπλήρωσιν τῶν σχολικῶν του καθηκόντων, καὶ γιὰ τὴν στάσιν του κατὰ τὸ σχολικὸ ἔτος.

δ) Τύποι βαθμολογίας

Παντοῦ ἡ βαθμολογία σήμερον ἐκφράζεται μὲ ἀριθμοὺς. Στὴν Ἑλβετία αὕτη ποικίλει ἀπὸ Καντόνι σὲ Καντόνι. Γενικῶς ἰσχύει ἡ Κλίμαξ ἀπὸ 1-5 ἢ ἀπὸ 6-1 (6 ὁ καλυτέρος βαθμὸς). Τὸ ἴδιο ἰσχύει καὶ σ' ἄλλες χώρες. Στὴν Γερμανίαν καὶ στὸ δημοικὸν καὶ στὸ Γυμνάσιον ἰσχύει ἡ βαθμολογία ἀπὸ 1-3 ἢ 1-5 (4,5 ὁ χειρότερος βαθμὸς).

Εἰς τὰ Ἐνδεικτικά καὶ τοὺς Ἐλέγχους προστίθεται συνήθως καὶ δι-
λωτικὸς ποῦ ἀφορᾷ στὴν ὅλην συμπεριφορὰν τοῦ μαθητοῦ κατὰ τὸ σχολι-
κὸν ἔτος καὶ τὴν ἀνάπτυξιν τῆς προσωπικότητός του.

Ἀποφεύγονται συνήθως οἱ μισοὶ βαθμοί, ἐνίοτε δὲ καὶ ἐκδίδονται ει-
δικαὶ διατάξεις ποῦ παραγγέλλουν ὁλόκληρους βαθμούς.

Στὴν βαθμολογία ἀπαιτεῖται ἡ ἀξία τοῦ βαθμοῦ νὰ ὑπολογίζεται καὶ
νὰ γράφεται μαθηματικῶς. Εἶναι ἀνάλογος στὴν μέτρησιν τῆς ἐπιδόσεως
στὸν ἀθλητικὸν στίβον. Αὐτὴ ἡ μαθητικὴ μέτρησις ἔχει ἀποκρουσθῇ τὰ τε-
λευταῖα χρόνια σὰν ἄσκοπη καὶ ἀσύμφωνη πρὸς τὸ ὅλον πνεῦμα τοῦ scho-
λείου².

Σὲ πολλὰ σχολεῖα τοῦ ἐξωτερικοῦ χρησιμοποιεῖται σήμερον ἀντὶ τῆς
ἀριθμητικῆς βαθμολογίας ἡ μὲ λέξεις καὶ δὴ χωρὶς σκάλα. Ἡ μορφή αὐτὴ
δὲν εἶναι νέα, ἐχρησιμοποιήθηκε πρὶν ἀπὸ τὴν ἀριθμητικὴν βαθμολογίαν.

Νεώτεροι παιδαγωγοὶ ἀποκρούουν τὴν ἀριθμητικὴν βαθμολογίαν, καὶ
προτείνουν ἀντ' αὐτῆς βαθμολογίαν διὰ λέξεων ποῦ νὰ μποροῦν νὰ χαρα-
κτηρίζουν ὅλας τὰς ἰκανότητας καὶ τὴν προσωπικότητα τοῦ μαθητοῦ.

Στὰ σχολεῖα τῆ Βέρνης ὀνομάζεται Schulbericht, ἥτοι σύντομη ἔκθε-
σις τοῦ κάθε μαθητοῦ. Ἡ Sidler συνιστᾷ ἕνα ἐρωτηματολόγιον παρατη-
ρήσεως τοῦ μαθητοῦ ποῦ νὰ μπορεῖ νὰ χρησιμοποιηθῇ σὰν ὁδηγὸς γιὰ
ὅλες τὰς σημειώσεις, ποῦ πάλι εἶναι ἀπαραίτητες γιὰ τὸν χαρακτηρισμὸν
καὶ τὴν κρίσιν τοῦ παιδιοῦ. Ἡ μικρὴ αὐτὴ ἔκθεσις ἐπὶ τῆς ἀναπτύξεως
καὶ τῆς ἐξελίξεως τῆς ὅλης προσωπικότητος τοῦ μαθητοῦ μπορεῖ νὰ ὁδη-
γήσῃ καὶ στὴν κατάργησιν, μὲ τὸν καιρὸν, τῆς ἀριθμητικῆς βαθμολογίας.
Στὴν ἐποχὴν μας ὑπάρχουν μερικὰ σχολεῖα, ποῦ ζήτησαν νὰ καταργήσουν
τελείως τὴν βαθμολογίαν καὶ τὸν Ἐλεγχον. Ἀντ' αὐτῆς κανονικαὶ συζη-
τήσεις μεταξὺ μαθητῶν καὶ διδασκόντων, ἐνίοτε δὲ καὶ γονέων.

ε) Ἡ ἀξία αὐτῆς.

Ἡ ἀξία τῆς ἀριθμητικῆς βαθμολογίας εἶναι σχετικὴ. Βασίζεται δὲ
κατὰ τὸ πλεῖστον στὴν ὑποκειμενικὴν κρίσιν τοῦ διδάσκοντος.

Γενικὰ ἡ ἀριθμητικὴ βαθμολογία δὲν μπορεῖ νὰ προσμετρήσῃ πνευ-
ματικὰς καὶ λοιπὰς καὶ διανοητικὰς ἰκανότητες καὶ δεξιότητες τοῦ μαθητοῦ,
ὅπως π.χ. ταλέντο (ἐξυπνάδα), νοημοσύνην, ἐπιμέλειαν καὶ προσοχήν. Ἡ
βαθμολογία περιορίζεται σὲ μιὰ ἀποτελεσμένη ἐπίδοσι, ἡ ὁποία συντελεῖ-
ται ὑπὸ ὠρισμένους ὅρους. Δὲν μπορεῖ νὰ περιλάβῃ ὁλόκληρον τὴν εἰκόνα
τοῦ μαθητοῦ. Τοῦτο μπορεῖ νὰ κατορθωθῇ μόνον μὲ τὴν ἐξέτασιν καὶ τῶν
ἄλλων προϋποθέσεων κατόπιν μιᾶς σχολικῆς ἐργασίας.

Τὸ θέμα (ἡ συζήτησις) τῆς ἀκριβοῦς καὶ ὀρθῆς βαθμολογίας συνδέε-
ται στενότατα μὲ τὸ θέμα τῆς δικαιοσύνης τοῦ διδάσκοντος καὶ τοῦ scho-
λείου ἐν γένει, ἀκόμη δὲ καὶ τῆς ἐκπαιδεύσεως.

Εἶναι дуατὸν μὲ τὴν ἀριθμητικὴν ἢ μὲ τὴν βαθμολογίαν μὲ λέξεις νὰ
εἴμαστε δίκαιοι στὸν μαθητὴ;

Τὸ θέμα εἶναι νὰ κρίνωμεν ἔτσι ὥστε νὰ μὴν πέφτουμε ἔξω στὴν κρί-
σιν μας, Ἐτοὶ ἐκφράζεται γιὰ τὴν σχολικὴν χρῆσιν ὁ μεγάλος Pestalozzi:
«Potè δὲν συγκρίνω ἕνα παιδί μ' ἕνα ἄλλο ἀλλὰ αὐτὸ τὸ ἴδιο μὲ τὸν
ἑαυτὸ του».

Εἶναι δὲ σχετικὴ ἡ ἀξία τῆς ἀριθμητικῆς βαθμολογίας ὅπως ἐλέγχθη

2. Ἐνθ' ἀνωτέρω σελ. 921.

ἀνωτέρω διότι κυρίως ἐλέγχει τμῆμα μόνον ἢ ἀναφέρεται σὲ περιορισμέ-
νον πεδῖον τῆς ἀνθρωπίνης δραστηριότητος.

στ) Μειονεκτήματα τῆς ἀριθμητικῆς βαθμολογίας.

Διὰ τὸν διδάσκοντα.

Ὑποκειμενικότης διδάσκοντος, χρόνος καὶ ἄλλοι παράγοντες παίζουν
σπουδαῖον ρόλον στὸ θέμα αὐτὸ τῆς βαθμολογίας, καὶ ἔτσι μπορεῖ νὰ ὑπο-
λογισθῇ κανεὶς σὲ τί ἐπισημνῇ βάσι κινεῖται ἢ μᾶλλον στηρίζεται ἡ χορή-
γησις τοῦ (Ἐνδεικτικοῦ. Καθίσταται δὲ τελείως προβληματικὴ ἡ ἀξία τῆς
βαθμολογίας ἂν ληφθῇ ὑπ' ὄψιν καὶ ἡ ψυχικὴ καὶ πνευματικὴ κατάστασις
τοῦ μαθητοῦ. Ἐπειτα ἐπιηρεάζεται ἡ σχετικότης τῆς βαθμολογίας καὶ ἀπὸ
τὴν ἐπίδοσιν τῆς τάξεως.

Ἡ βαθμολογία εἶναι γενικῶς ἕνα δύσκολον καθήκον γιὰ τὸν διδά-
σκοντα διότι κρίνεται πάντοτε ὑποκειμενικῶς ἀπὸ τοὺς ἐνδιαφερομένους μα-
θητὰς καὶ γονεῖς.

Διὰ τὸν μαθητὴν.

Ἐνα μεγάλο μειονέκτημα στὴν ἀριθμητικὴν βαθμολογίαν ἔγκειται στὸ
ὅτι καταβάλλεται προσπάθεια ἀπὸ πολλοὺς μαθητὰς νὰ πάρουν ὅσον τὸ
δυνατὸν καλοὺς βαθμούς. Τὸ ζωνρότερον γιὰ τοὺς περισσοτέρους ἀπ' αὐ-
τοὺς εἶναι νὰ λάβουν καλοὺς βαθμούς καὶ νὰ «περάσουν» ἀπὸ τὴν μιὰ τά-
ξιν στὴν ἄλλη. Ἄν ληφθῇ μάλιστα ὑπ' ὄψιν ὅτι κακὴ καὶ ἀντικοινωνικὴ
συμπεριφορὰ γενικῶς, ἀντιθέσεις, ἀμέλεια, ἀνεπιμέλεια, ψεῦδος, θρασύ-
της κλοπὴ κλπ. ἔχουν ψυχικὰς αἰτίαι, τότε καθίσταται προβληματικὸ τὸ
ἂν ὁ διδάσκων ἔκρινε ὀρθῶς διὰ τὴν συμπεριφορὰ τοῦ ἐν λόγω μαθη-
τοῦ. Διὰ τὴν ἐπιτυχίαν τῶν καλῶν βαθμῶν χρησιμοποιοῦνται συνήθως πολ-
λὰ ἄνομα μέσα κατὰ εὐκαιρίας, ἀντιγραφαί, ψίθυροι, ἀπάτες, κλπ.

Ἐπίσης ἡ παροχὴ ἐν σχέσει μὲ τὰ ἀνωτέρω τῶν ὑψηλῶν βαθμῶν εἰς
τοὺς μαθητὰς ἐκείνους ποῦ διαθέτουν πολλὰ μέσα, πλουσίαν βιβλιοθήκην
στὸ σπίτι, φροντιστήρια, ξέναι γλώσσαι κ.λ.π. μορφώνουν ἰδιαιτέρως δὲ
μὲ τὴν καθιέρωσιν τῶν βραβείων καὶ τῶν ἐπαίνων καὶ μὲ τὴν μετατόπισιν
τοῦ πεδίου τῆς εὐγενοῦς ἀμίλλης σ' ἕνα ξερὸ πεδῖον, ὅπως εἶναι τὸ τοῦ
διανοητικοῦ ἐγωιστικοῦ διαγωνισμοῦ, πρῶγμα, ποῦ ἀπεξέρανε τελείως τὴν
εὐγενὴ ἀμίλλα καὶ ποῦ ὑπέταξε τὴν πνευματικὴν καὶ ἠθικὴν ἀξίαν καὶ προ-
σωπικότητα στὴν ἀριθμητικὴν - διανοητικὴν τεχνικὴν ὑπεροχήν.

Συχνὰ μὲ τὸ σύστημα αὐτὸ τῆς βαθμολογίας ἀφήνομε νὰ ἀνέρχεται
μπροστὰ στὰ μάτια μας ὁ σκληρὸς ἀπάνθρωπος ἐγωισμὸς καὶ ἡ στεῖρα
ἰκανότης στὸ πρόσωπον τῆς ἀθώας καὶ ἀφελοῦς μορφῆς τοῦ μαθητοῦ ἢ τῆς
μαθητρίδας.

Τοῦτο δὲ εἶναι μιὰ κακὴ προσπάθεια, ἢ μᾶλλον μιὰ κακὴ ἀρχὴ γιὰ
τὸν δόλιον ἀρριβισμὸν καὶ τὸν σκληρὸν καὶ ἀνῆθικον ἀνταγωνισμὸν ὡς καὶ
ἀπάνθρωπον ἐπαγγελματισμὸν στὴν μετέπειτα κοινωνικὴν ζωὴν.

Δὲν πρέπει νὰ παραβλεφθῇ καὶ ὁ ἀπὸ πλευρᾶς διδάσκοντος κίνδυνος
διαφθορᾶς συνειδήσεως κλπ.

Μεγάλον ἐπίσης μειονέκτημα εἶναι καὶ τὸ ὅτι τὸ σύστημα αὐτὸ τῆς
ἀριθμητικῆς βαθμολογίας δὲν εἶναι σὲ θέσιν νὰ ἐξετάσῃ ἢ μᾶλλον παραμε-
λεῖ τελείως ἕνα βασικόν, βασικώτατον καὶ σπουδαιότατον θέμα, τὸ τοῦ
φρονήματος τοῦ παιδιοῦ, δηλ. τὴν ἠθικὴν συμπεριφορὰν τοῦ παιδιοῦ ἐναντι
τοῦ σχολείου, καὶ γενικώτερον ἐναντι τοῦ κοινωνικοῦ συνόλου. Αὐτὸ λεί-
πει καὶ στὴν καθόλου σχολικὴν ἐργασίαν. Ἡ κρίσις περιορίζεται στὴν πε-
ρίοδον τῆς ἡμέρας ποῦ τὸ παιδί βρίσκεται στὸ σχολεῖον.

ζ) Παιδαγωγική άποψις.

Η σημασία της από παιδαγωγικής απόψεως είναι καταφανής, αν ληφθῇ ὑπ' ὄψιν πρὸς τούτους καὶ τὸ ὅτι τόσο ὁ καλλιεργούμενος ἔστω καὶ ἀσυναισθητῶς καὶ ὑποχρεωτικῶς ἐκ τοῦ νόμου ἀνταγωνισμὸς τῶν βαθμῶν ἢ ὑποκειμενικότης καὶ ἡ ἀνώριμος κρίσις τῶν μαθητῶν διαταράσσεται πολὺ συχνὰ ἢ ὁμολῇ καὶ ὀρθῇ διαπαιδαγώγησις τῆς κοινότητος τῆς τάξεως. Δὲν εἶναι δυνατόν νὰ ἀποφευχθῇ ἡ γνώμη καὶ ἡ ἐντύπωσις τῶν μαθητῶν ὅτι οἱ βαθμοὶ τοὺς εἶτε καθ' ἑαυτοὺς, εἶτε ἐν συγκρίσει μὲ τοὺς ἄλλους εἶναι ἀδικοί. Ζήλεια, ὑποψία κομματικῆς διακρίσεως, ὑπηρετικότης καὶ δουλοπρέπεια μαθητῶν μὲ ἀσθενῆ θέλησιν εἶναι οἱ συνέπειες τῆς ἀγαθῆς προαίρεσεως γιὰ μιὰ ὀρθὴ καὶ δίκαιη βαθμολογία.

Τοῦτο μπορεῖ νὰ καταστρέψῃ βαθειὰ καὶ ἀνεπανόρθωτα τὸ πνεῦμα τῆς κοινότητος μιᾶς σχολικῆς τάξεως.

Ψυχολογική ἄποψις :

Σὰν συνέπειαν τῶν ἀνωτέρω ἀπὸ ψυχολογικῆς ἀπόψεως δεόν νὰ το-νισθῇ ὅτι ἡ καλὴ ἢ ἡ κακὴ ἀριθμητικὴ βαθμολογία παίζει ἀρνητικὸν ρόλον καὶ ἀνασταλτικὸν στὴν ἐξέλιξιν τῶν πνευματικῶν, ψυχικῶν καὶ βουλευτικῶν δυνάμεων τοῦ παιδιοῦ. Δημιουργοὺν ἐνίοτε οἱ βαθμοὶ μιαν ἐσφαλμένην φιλοδοξίαν, ἀντὶ νὰ παρακινοῦν στὴν ὅλην ἐργασίαν τοῦ σχολείου πνευματικὴν προαγωγήν καὶ νὰ ἀποτελοῦν κέντρισμα γιὰ μιὰ σοβαρὴ ἐργασία.

Κοινωνική ἄποψις.

Ἡ βαθμολογία γενικῶς ἔχει σοβαρὰν ἐπίδρσιν καὶ ἐκτὸς τῆς κοινότητος τῆς τάξεως καὶ τοῦ μαθητοῦ σὰν ἀτόμου. Πολλοὶ γονεῖς ἀποδίδουν ὑπερβολικὴν ἀξίαν στοὺς βαθμοὺς γενικῶς σὲ σημεῖον, ποὺ πολλὰς φορὲς αὐτοὶ (οἱ βαθμοὶ) ὁδηγοῦν σὲ μιὰ ὑπερέντασιν καὶ διχόνοιαν μεταξὺ αὐτῶν καὶ τῶν παιδιῶν.

Αὐτὲς πολλὰς φορὲς ἐξελλίσσονται σὲ ἀντιθέσεις μεταξὺ γονέων καὶ τέκνων σὲ ἐχθρότητα ἐναντίον τοῦ σχολείου καὶ τῶν διδασκόντων, καὶ πολλὰς φορὲς καὶ σὲ δύσκολα μεγάλα οἰκογενειακὰ προβλήματα.

Ἐντείνονται ἔτσι αἱ σχέσεις μαθητῶν, γονέων καὶ διδασκόντων καὶ σχολείου, καὶ διαταράσσεται ἡ ἀρμονικὴ συνεργασία σχολείου καὶ οἰκογενείας.

θ) Ἐπίλογος.

Ἡ ὑπαρξίς τῆς σχολικῆς βαθμολογίας καὶ τοῦ ἐλέγχου εἶναι βεβαίως προβληματικὴ ἀλλὰ ἀναγκαία. Εἶναι ὁ σοβαρώτερος σύνδεσμος μεταξὺ σχολείου καὶ πατρικῆς οἰκίας. Καὶ τὰ δύο συστήματα σχολικῆς βαθμολογίας ἔχουν τὰ ὑπὲρ καὶ τὰ κατὰ, ἔχουν καὶ τοὺς ὑπερασπιστάς τους. Οἱ ὑποστηρικταὶ τῆς ἀριθμητικῆς βαθμολογίας δέχονται ὅτι μόνον τέτια βαθμολογία καὶ τὰ ἐνδεικτικὰ δείχνουν καθαρὰ τὴν πρόδον τοῦ κάθε μαθητοῦ καὶ τῆς σχολικῆς ἐργασίας τῆς τάξεως, καὶ ὅτι μόνον δι' αὐτῶν εἶναι δυνατόν νὰ ἀποφευχθοῦν ἀδικίες. Μόνον διὰ τοῦ ἐλέγχου καὶ τοῦ ἐνδεικτικοῦ ἐκφράζεται καὶ διατυπῶνται ἡ ὅλη εἰκόνα τοῦ μαθητοῦ.

Ἐν πάσῃ περιπτώσει οἰονδήποτε ἐκ τῶν δύο συστημάτων δεχθόμεν ὀφείλουμε νὰ ὁμολογήσουμε καὶ πάλιν τὴν ἀναγκαιότητα τῆς βαθμολογίας ὡς συνδετικοῦ κρίκου στὶς σχέσεις μεταξὺ σχολείου καὶ οἰκογενείας.

Ὁφείλει πάντοτε ὁ διδάσκων καὶ τὸ σχολεῖον νὰ σταθμίζῃ καὶ νὰ ζυγίζῃ καλῶς τὴν κρίσιν κατὰ τὴν βαθμολογίαν. Νὰ θεωρῇ τὸν μαθητὴν ὡς σύνολον καὶ ὡς προσωπικότητα καὶ νὰ λαμβάνῃ ὑπ' ὄψιν ὅλους τοὺς παράγοντας.

Πρέπει ἐπίσης νὰ λαμβάνονται ὑπ' ὄψιν στὴν κρίσιν τῆς ἐπιδόσεως ἀνάλογα καὶ «κατὰ τὸ παιδί» αἱ οἰκογενειακαὶ καὶ λοιπαὶ προϋποθέσεις. Νὰ καταβάλλεται δὲ πάντα προσπάθεια, ὥστε ἡ βαθμολογία γιὰ τὴν ἐπίδοσιν καὶ τὴν ἐξέλιξιν τοῦ μαθητοῦ νὰ ἐκφράζῃ καὶ νὰ περιέχῃ ἕναν χαρακτηρισμὸν καὶ πάντα μιαν μορφωτικὴν παιδαγωγικὴν ἐννοίαν, ποὺ εἶναι ἡ βαθυτέρα ἐννοία τῆς σχολικῆς βαθμολογίας.

Στυλιανὸς Ε. Παπαδήμας

ΤΑ 100 ΧΡΟΝΑ ΤΟΥ ΟΛΟΚΑΥΤΩΜΑΤΟΣ ΑΡΚΑΔΙΟΥ

1866 — 1966

Ἀνέκδοτος λόγος τοῦ ἀειμνήστου Θεοφίλ.

Ἐπισκόπου Ρεθύμνης κ. Διονυσίου Καστρινοβιάννη

Πῶς ἤθελα σὲ τέτοιο πανηγύρι ν' ἀκούω χτύπους τῶν καρδιῶν ! Νὰ βλέπω εἰς τὸ πρόσωπο μεγάλη ἀγωνία ! Νὰ φαίνεται πῶς κείνους ποὺ γιορτάζουμε πονεῖ πολὺ ἡ ψυχὴ μας. Πῶς κείνη ἡ ἐνθύμηση σ' ἄλλους καιροὺς μᾶς φέρνει. Πῶς ζοῦμε κεῖ ποὺ ζήσανε. Πῶς ἔχει ἡ καρδιά μας τὸ ὕδιο αἷμα, ποῦδιδε σὲ κείνους, τόση γιὰ τὴν πατρίδα ἀγάπη.

Ἦθελα νὰ μοῦ δίδετε σεῖς τὸ φτερό τοῦ λόγου, ν' ἀνυψωθῶ ψηλὰ ἐκεῖ, πολὺ ψηλὰ, νὰ στρέψω εἰς τὸ πίσω, πίσω τριάντα τρία χρόνια, νὰ φαντασθῶ πραγματικὰ τὴ φοβερὴ τὴν ὥρα, ποὺ σμίξανε τὰ δυὸ στοιχεῖα ἡ φλόγα καὶ ὁ Τοῦρκος, κι ἀπὸ τὴν ἐσμιξί αὐτὴ ἐβγήκανε κουφάρια, ὁλόμαυρ' ἀρκούδα. χωρὶς ψυχὴ, χωρὶς ζωὴ, χωρὶς καρδιά καὶ γλῶσσα. Πῶς θὰ μπορέσω, πέτε μου, καλόγερος, ὡς εἴμ' ἐγώ, μὲ βάσανα καὶ θλίψεις ποτισμένος, ὁπαύζησα σὲ κυπαρισσιῶ τὸ μαυρισμένο ἥσκιο, κι ἀνέπνεα τοῦ λιβανιοῦ τὴ μυρισμένη ἄχνη, πῶς θὰ μπορέσω νὰ σῶς βρῶ πράσινης δάφνης κλάδους καὶ τῶ βαγιδῶ τοὺς ζηλευτοὺς καὶ χρυσωμένους κλώνους, καὶ στέφανα τόσα πολλὰ νὰ πλέξω ἀπὸ δαυτὰ, γιὰ κεφαλές, ποὺ ἅγιασε τοῦ μαρουθινοῦ ἡ φλόγα;

Ἄχ τιμὴ μου κάμετε πολλὴ καὶ μὲ πολλὴ στενοχώρια ἐπήρα τὴν ἀπόφασιν νὰ πλέξω τὰ στεφάνια. Πῶς θὰ γεννοῦν; Πῶς, θὰ μοῦ βγοῦν, κι ἐγὼ δὲν καλοξέρω. Μὰ δὲν φοβοῦμαι. Ἐχει Ταρκάδι δύναμι, τόση φωτιά καὶ δόξα, ποὺ νὰ μπορέσῃ καὶ νεκροὺς νὰ συγκινήσῃ ἀκόμη. Δὲ δυσκολεῖσθαι λοιπόν, θὰ κάμω τὸ σταυρὸ μου θὰ μοῦ δανείσῃ τὰ φτερά τὸ ὄνομα Ἀρκάδι, δάφνη θὰ βρῶ, βαγιὲς θὰ κόψω ἄφθονες, καὶ θὰ σκεπάσω μὲ αὐτὰ τῆς τέχνης μου τὴ γδύμνια.

Ἀκοῦτε βροῦχο φοβερὸ μέσα στὰ ριζοβούνια; βροντὲς ψηλὰ στὸν οὐρανὸ, καὶ κάτω χαμηλὰ στὴ γῆ, τὲς μπαλλωθιὲς τῶν κανονιῶν ἀνάμικτες μὲ τὲς φωνὲς τὲς ἄγριες τῶν Τούρκων, ποὺ λαβωμένοι πέφτουνε στὸ ματωμένο χῶμα; Θωρεῖτε μαῦρο τὸν καπνὸ, τὸ φοβερὸ σκοτάδι, καὶ τὴν βροχὴ ποὺ χύνουνε ὁλονάνοικτες τοῦ οὐρανοῦ οἱ φλόγες; Θωρεῖτε μιὰ ποὺ κάθεται σὲ θρόν' ἀπὸ τουφέκια ἀκουμπισμένη σὲ νεκρὸ κορμὶ καὶ αἵματοβαμμένη; κι ἔχει κορμὶ τῆς τὸν καπνὸ, τὴ φλόγα γιὰ πορφύρα, κι ἀντὶ λαλιᾶς τὸ φοβερὸ τοῦ τουφεκιοῦ τὸ βρόντο; Ἐκεῖ κοιλοπονᾷ μὲ βογγητὸ ἡ ζηλεμένη δόξα, κι' ἕνα παιδί γεννᾷ αἰώνιο, ἀθάνατο, στὸν κόσμον ἔκτακτον — παιδί; ὄχι παιδί ἐν ὄνομα. Γεννᾶται τὸ ΑΡΚΑΔΙ!

Ναὶ σὰν σήμερα γεννήθηκε τὸ τιμημέν' Ἀρκάδι. Πρωτύτερα δὲν ἦτανε παρὰ φωλιά μονάχη, ἄγριω μαύρῳ κοτσυφῷ, ποὺ ψάλλανε ἀτέλειῳτὰ στὸν

Πλάστη και ήσυχα κι' άτάραχα περνούσαν τη ζωή τους. Και άν καμμιά φορά παλαίβανε, παλαίβανε με τὰ στοιχειά μονάχα, τὰ πάθη πούχ' ή σάρκα, και μόνη δόξα είχανε τσ' άναισθησιās τη δόξα. Τι ήτανε τὸ όνομα 'Αρκάδι; "Εν όνομ' άδιάφορο χωρίς ψυχή χωρίς ζωή. Νά τώρα 'Αρκάδι λές κι αίσθάνεσαι τὸ νοῦ σου νά σαλεύη, νά ζωντανεύη ή ψυχή, τὸ αἷμα σου νά βράζη κ' αίσθήματα διάφορα νά σοῦ γεννᾷ ή καρδιά σου.

'Αρκάδι λές κ' εὐθύς πετᾷ ὁ νοῦς σου στή σκοτεινή τήν τρομερή ή-μέρα τοῦ Νοέμβρη εκείνη, πού πλακώσανε οἱ Τοῦρκοι στο 'Αρκάδι. Κ' ή φαντασία σ' ὀδηγᾷ στον άγιασμένο τόπο. Μέσα προβαίνει στήν αὐλή και πρώτα πρώτα βλέπεις μπροστά σου, μες στα μάτια σου, μιὰ μάννα κακομοίρα. "Εχει άνέπλεκτα μαλλιά, στεγνὸ στεγνὸ τὸ πρόσωπο, κι' από τής πείνας τη φωτιά και τη λαχτάρα τοῦ νεροῦ μαυραποξηραμένη. Στα γόνατά της κάθεται. Μπροστά της ξαπλωμένα δύο άγγελούδια άπτερα, τ' άδυσό της τὰ παιδάκια, έχουν ζωήν χωρίς πνοήν και ὅψι νεκρωμένη 'Ανοίγουν τὰ ματάκια τως στή μάννα τως τὰ στρέφουν και με τὸ βλέμμα τως αὐτὸ τὸν πόνο τως τὸ φοβερὸ με στόμ' από άδυσμιά κλειστά, στή μάννα τως ξηγούν. Κι ή μάννα μένει άφωνη. Αὐτή, πού είχε δώσει τη ζωή στα κρίνα κείνα τὰ μικρά, και τώρα; Νά τως έφεύγη ή ζωή στήν άγκαλιά της μέσα.

Νά μη μπορής στο βλέμμα τως εκείνο τοῦ θανάτου, νά χύση, ὅση μένει μέσα της, ζωή, άκόμ' άχτίνα. Νά τὰ θωρή νά φεύγουνε κι αὐτή νά μένη πίσω... Μὰ νά! Μπροστά της βρίσκεται τοῦ Χάρου τὸ μαχαίρι — Με μιὰ σπαθιά τοῦ στρατιώτη Τούρκου χάνει τὸ φῶς, ή κεφαλή της κλίνει και πέφτει πάνω στα κορμιά τῶ δυὸ της τῶν άγγέλῳ. 'Ανοίγουν τὰ ματάκια τως πού τάχε βρέξει αἷμα — άνοίγουν τὰ χειλάκια τας και γλύφουν τη ρανίδα, πού είχε στάξ' έπάνω τως από τὸ αἷμα τὸ γλυκὸ της σκοτωμένης μάννας. Μὰ κείνηνα τήν ὥρα, βρίσκουν τήν πόρτα άνοικτή, και φεύγουν οἱ ψυχές τως. — Πετοῦν, πετοῦν και σμίγουνε με τήν ψυχή της μάννας.

Θωρεῖς πορέκει δύο κορμιά, μιὰ νέα κι ένα νέο, ένα ζευγάρι ὥμοφο, ένα βιτσιῶτο νέο με πρόσωπο σάν τοῦ παιδιοῦ, δροσᾶτο σάν τὸ ρόδο; με μάθια πού σπιθοβολοῦν με χεῖλια πού δέν μόρεσαν ή δίψα κ' ή άναφαγιά τὸ χρώμα τως ν' αλλάξουν, και φαίνονται νά λαχταροῦν άλλῳ χεῖλιῳ τη σμίξι. Μιά κόρη πού δέ λέγεται ξανθομαλλοῦσα, κάτασπρη, λιγνή και μαυρομάτα, με μάγουλα σάν τη φωτιά με χεῖλια σάν τη φλόγα. Γονατιστός μπροστά στή πολεμιστρα προσμένει ὁ νιός. Δίπλα του ή κόρη βιαστική γεμίζει τὸ τουφέκι. Και τοῦ τὸ δίδει. Με χαρὰ εκείνος τὸ άρπάζει, σιμώνει εἰς τὸ άνοιγμα τοῦ τοίχου γιά νά παίξη, και σφαῖρα μιὰ τοῦ έρχεται στο ὥμορφο κεφάλι, και ρίχνει άφώνο νεκρὸ στής νέας τήν άγκάλη τὸ νιὸ πού λάτρευεν αὐτή, πούτονε φῶς γιά κείνη, έλπίδα μόνη και ζωή, πνοή και κόσμος ὅλος. Δέν ήτο θάνατος γι αὐτή. Τὸ σῶμα της άντέχει. Μὰ μέσα κεί πού σμίγουνε τὸ σῶμα κ' ή ψυχή μας, και πάει και φέρνει ή ψυχή τὸ σῶμα ὅ,τι θελήση, άναμεσῶς εκεί έσφήνωσε τοῦ μαύρου χάρου ή πνοή κι άνέκρωσέ της τη ζωή, χωρίς νά τήν επάρη. "Ητο τρελλή και μ' άγριο, και φοβερὸ τὸ βλέμμα, ὅλους γυρεύει τοὺς νεκροὺς, και φαίνεται σάν νά ζητᾷ τοὺς λοβωμένους μέσα, κείνο πού δέχθηκε νεκρὸ στήν άγκαλιά της μέσα. Τριγύρω της πολλοὺς νεκροὺς οἱ σφαῖρες χάμαι ρίχνουν, κι αὐτὴ γερή ακούραστη γυρίζει, άδιάφορη πρὸς τὰ λοιπά, τὸ έργο της εξακολουθᾷ με σαλεμένα φρένα. Τί γίνηκε; σκοτώθηκε στο τέλος;

Ποιὸς ξέρει! "Ενας και μόνος ὁ Θεὸς τήν τύχη της ήξεύρει. "Εδῶ γυναικες ἄμοιρες πού χθές άκόμη ήσαν εὐτυχισμένες με χαρά, στανδρός των τήν άγκάλη, και με κλειστά τὰ μάθια τως θαρροῦσαν πῶς εύρίσκονταν σταληθινά τοῦ παραδείσου ήσκιο. Και σήμερα φαρδὺ πλατὺ θωροῦνε ξαπλω,

μένο χάμαι τὸν άνδρα πούχανε καμάρι και ζωή. Τονεθωροῦν από μακρά-χωρίς κοντὰ νά πάνε, μοιρολογοῦνε κλαῖνε και λησμονοῦν στήν ὥρα τὸ θάνατο πού ξάπλωσε τὰ μαῦρα τὰ φτερό του μέσα κι άπόξω τ' 'Αρκαδιοῦ. "Εκεῖ θωρεῖς, τοῦ γέρου τὸ ζαρωμένο πρόσωπο, πού τόσο είχε χρόνια και έζησε χωρίς ποτὲ θανάτου φόβο νάχει, πούχεν έγγόνια και παιδιά, παιδιά τῶν έγγονιῶ του. και ήλπιζε πῶς ήσυχος μιὰ μέρα, θαντίκρυζε τὸ θάνατο, και πῶς επάνω εἰς τὰ δάκρυα τῶν τῶσων άπογόνων, άπάλαφρα, άπάλαφρα θά πέτα ή ψυχή του. Και τώρα; Νά μένη έρημος εκεί σφικτὰ δεμένος με άλυσσιδες τές βαργιές τοῦ γερο πολυχρόνη. Νά βλέπη νά σπαράσσουνε νά ξεψυχοῦν τριγύρω οἱ άδελφοί του και τὰ παιδιά πού γένησε κι άνέθρεψε με βάσανα και κόπους, νά πολεμοῦν παρεκεῖ και νάναι σκοτωμένα τὰ περισσότερα απ' αὐτά, χωρίς νά ξεύρη πόσα. Ν' ακούη τη φωνή τῶν θεργιωμένων Τούρκῳ κάθε στιγμή και πειδ κοντά, και νά αίσθάνεται ὅλονεν τριγύρω στο λαιμό του τὰ χέργια τῶν τυράννων του νά τὸν έσφίγγουνε σφικτὰ, και τήν κρυάδα τοῦ σποθιοῦ νά τοῦ καρφώνη στο λαιμό. Νά πνίγεται νά μη μπορῇ φωνή νά βγάλη έξω. Νά άνασαινη μιὰ στιγμή και πάλι νά άρχιζοῦνε τὰ ἴδια βάσανα αὐτὰ ὁ ἴδιος ὁ άγῶνας.

'Ακοῦς φωνές μικρῳ παιδιῳ πούν' ή χαρὰ ζωῇ τως, νά τρέμουν, νά σπαράσσουνε, νά βλέπουν σκοτωμένους, τη μάννα τως νά σέρνη τὰ μαλλιά της, νά δένεται, νά γδένεται, νά βγάνη μ' άγρια φωνή τὸν πόνο της καρδιάς της; Κι' αὐτὰ με δάκρυ άφθονα θερμὰ νά πολεμοῦν νά σβύσουνε τη φλόγα, πού έφλόγιζε τὰ σωθικά της δύσμοιρης της μάνας. Και άντι νά σβύσουν τη φωτιά νά τήν άνάβουν πλειὸ πολύ, και νά τήν κάνουν νά πονῇ άδιάκοπα, αγιάτρευτα χωρίς παρηγοριά καμμιὰ τήν έρημη τη μάνα...

Τέθοιες παρόμοιες σκηνές φόβου, τρομάρας, πόνου, βάλετε ὅσες θέλετε μέσα στο νοῦ σας ὅλοι και τήν εἰκόνα θάχετε τοῦ 'Αρκαδιοῦ εκείνης της ήμέρας.

Μέσα σὲ κείνη τη φρικτὴ και τρομερὴ άντάρα, ὅπου μουγκρίζ' ὁ κεραυνὸς ψηλὰ ψηλὰ στοῦ οὐρανοῦ τὰ βάθη, κ' ή άστραπή φεγγοβολᾷ, και τὸ σκοτάδι σχίζει και κάτω χαμηλὰ στή γῇ βροντᾷ τὸ κανόνι, κ' έσύριζεν ὁ άνεμος, συρίζουνε οἱ σφαῖρες, ένας σάν φάντασμα γοργὸς σάν τὸν καπνὸ και μαυρισμένος, μέσα διατρέχει τήν αὐλή τήν αίματοβαμμένη. Διασκελίζει τᾷψυχα κορμιά πού ήσαν ξαπλωμένα και μ' άνοικτὰ τὰ μάτια τως ξανοίγουνε τὸν οὐρανὸ δπούτρεχε ή ψυχή τως. Σάν τὸ κολλάμι έτρεχε έθῳριε δίχως νά θωρή, πορπάθιε χωρίς τη θέλησί του. Δέν ήτο φάντασμα αὐτός. "Ητο τοῦ 'Αρκαδιοῦ ὁ Γούμενος. "Ο Γαβριήλ ήτο! Κ' εκεί πού περιδιάβαινε εκεί πού περπατοῦσε ὁ ένας τοῦ επώνασε. Χαθήκαμε πατέρα! "Η άλλη, έχασα τὸ παιδί μου, τὸν άνδρα μου σκοτώσανε "Ηγούμενε οἱ σκύλλοι! "Αχ πούναι ὁ πατέρας μου. Τοῦ φώναζε μιὰ κόρη. "Αχ ξεψυχᾷ καλόγερε, γιά δὲς έδῶ τὸ φῶς τῶν άμμαθιῶ μου, αντιλαλοῦσ' ή άλλη. Κι ὁ γούμενος χωρίς μιλιὰ, χωρίς ψυχή, χωρίς τὸ νοῦ του νάχη, τὸ ζάλο του δέν κόντευε μον' τρέχει ακούραστος, ξεψυχισμένος, ζωντανοὺς νεκροὺς και λαβωμένους πατώντας διασκελίζοντας, κι' ὅλο εμπρὸς περνώντας. "Ητο ή τρίτη φορά ή τρίτη λιτανεία. Τώρα περνᾷ εμπρὸς από τήν άγια πόρτα τσ' εκκλησιᾶς, ὅπου σὲ τόσα χρόνια, μονάχη με τὸν Πλάστην της μιλοῦσε ή ψυχή του. Στέκεται και πρὸς στιγμή γυρίζ' ὁ νοῦς του πίσω. Δακρύζουνε τὰ μάθια του, σκύφτει ή κεφαλή του και δίχως νά θέλη μηδ' αὐτὸς ή χέρα του σαλεύει και τὸ σταυρὸ του κάνει τρίς και στρέφεται ὀπίσω. Τρέχει και βγαίνει σάν πουλί στο έρμο τὸ κελί του, πετᾷ τὸ χασμαῖλι του, άρπάζει τήν πιστόλα του και βγαίνει στον έξώστη, βγαίνει ψηλὰ γιά νά τὸν δοῦν, πυρο-

βολᾷ γιὰ ν' ἀκουσθῇ καὶ μιὰ κραυγὴ γρηκιέται. «Στὸν οὐρανὸ Τ' ἀρκάδι μου!» Καὶ πέφτει σκοτωμένος.

Ἐφυγε τὸ ταχύτερο στὸν ἄλλο κόσμο, τρέχει γιὰ ναύρη τόπο πάνω ἐκεῖ, νὰ βάλῃ τὸ Ἀρκάδι.

Κι, ὁ θάνατος, βροντολογᾷ. Κάθε πνοή του ρίχνει στὴν ὀλοπόρφυρη τῇ γῇ, τὴν αἵματοβαμμένη, κορμιά, ποὺ θὰ ζηλεύανε, ἂν τάβλεπαν ἀγγέλοι, κορμιά ποὺ ἐπλάσ' ὁ Θεὸς τὴν Κρήτη νὰ στολίσῃ, κορμιά, ποὺ τὼς ἐταίριαζε σ' ἄλλη ἀγκάλῃ ὕπνος.

Σύννεφα βγαίνει ὁ καπνός, οἱ σφαῖρες κάνουν θραύσι. Λίγο ἀκόμα καὶ σωρὸς στὸ μοναστήρι πέφτει.

Χαρά, Χαρά πὼς φαίνεσαι στὰ πρόσωπα τῶν Τούρκων. Αἱ! Τί νὰ φρντάζεται ὁ νοῦς τῶν ἄγριω θεριῷ; Λιγάκι ἀκόμη καὶ πέρα τὰ τουφέκια καὶ στὴν ἀγκάλῃ πέρνομε τὰ ἀγγελόμορφα κορμιά, ποὺ κλείει τὸ Ἀρκάδι.

Αὐτὰ στὸ νοῦ τὼς, σώργιαζαν καὶ περισσότερ' ἄναβε τὸ μῖσος στὴ καρδιά τὼς, κι ἐφλόγιζε τὸ στήθος τὼς ὁ πόνος ἢ λοχτάρια Κι' ὅσο περνοῦσ' ἢ ὥρα καὶ τὸ τουφέκι λιγοστάς βροντοῦσε ἀπὸ μέσα καὶ φαίνονταν πὼς σώθηκαν τῷ Χριστιανῷ, οἱ τουρκοφάγες μπάλλες, μεθύσανε οἱ ἄπιστοι, ὁ νοῦς τὼς παίρνει ἄερα κ' ἡ φαντασία τὼς γεννᾷ πὼς παραδίδονται σ' αὐτοὺς τοῦ Γολγοθᾶ οἱ δοῦλοι.

Φωνάζουσε Ἀλλάχ· Ἀλλάχ κι ὁ κόσμος ὅλος τρέμει. Γύρω τριγύρω στὰ βουνὰ σπαράσσουν καὶ μουγκρίζουν καὶ τοῦ θανάτου ἢ φωνὴ τοῦ κανονιοῦ ὁ βρόντος, στὴν πλάση ὅλη διαλαλεῖ, πὼς ἔφθασε τὸ τέλος. Μαζεύονται μὲς στὴ αὐλὴ ὅλοι μικροὶ μεγάλοι, ὅσους ἀφῆκε ζωντανούς τοῦ Τούρκου τὸ τουφέκι.

Σωθηκαν τὰ τουφέκια μας. Τί προτιμᾶτε; Πέτε. Τὸ θάνατο μὲ τὴν τιμὴ ἢ θάνατο χωρὶς τιμὴ; Ρωτᾷ ἕνας ποὺ ἀρχηγὸς τὼς φαίνεται. Μιλεῖτε! Μποροῦτι ἔχομε πολὺ, ψηλὰ νὰ βγοῦμε καὶ χάμαι, εἰς τὴ γῇ βοθεῖα νὰ σπρώξωμε τοὺς Τούρκους. Μιλεῖτε! Πὼς σωπαίνετε; Σὰς τρόμαξεν ὁ Χάρος; Ἐφοβηθήκατε ἐσεῖς; Ἐσεῖς, ποὺ τόσες ὥρες βλέπετε τὰ νύχια τοῦ νὰ σέρνουε μεσ' ἀπὸ ζωντανὰ κορμιά ψυχὲς ζωῇ, ζωὴ μεγάλῃ; Γιὰ δέτε. Τί ἐλπίζουτε. Καὶ ὅμως ὡς εἶδ' ὁ νοῦς ἐλπίδα νὰ προβαίρῃ καὶ ἄρχισ' ἢ καρδιά λιγάκι ν' ἀνεπαίρῃ, πάλι ἡ ἀγάπη τῆς ζωῆς ἐγύρισεν ὀπίσω, καὶ τοῦ θανάτου ἢ θωριὰ ἀγρίεψε καὶ πάλι. Δειλιάσανε, οἱ ἔμισοι πεθύμηναν νὰ ζήσουν, καὶ τὴν ἐλπίδα τὼς οὐτῇ, τὸν πόθο τῆς καρδιᾶς τὼς, ἢ γλῶσσα τὼς δὲν μολογᾷ, τὸ ὁμολογᾷ ἢ μορφῇ τὼς. Δὲν ἀποκρίνεσθε λοιπόν; Ρωτᾷ καὶ πάλι κείνος. Τότε ὅς' ἀπὸ σὰς θελήσουνε μὲ τιμημένα τὰ φτερὰ νὰ πεταχθῇ ἢ ψυχὴ τὼς, ἐμπρὸς ἀκολουθατέ μου. Ἐκεῖ μπροστὰ στὴν Καστρινὴ τὴν πόρτα, ἐκεῖ ποὺ μαζευτήκανε οἱ Τούρκοι γιὰ νὰ μποῦνε στὴν ἀγιασμένη μας μονή, ἐκεῖ ναι ἀποθήκη. Ἐκεῖ ἔχομε καὶ μαζεῖ τὸ βαρέλιο τὸ μποροῦτι. Ἐκεῖ ἀκολουθατέ μου. Οἱ ἄλλοι σεῖς πομένετε, κεῖ μέσα μαζωμένοι στὰ νοτικά κελλιά καὶ ὁ Θεὸς μαζί σας. Ἐμεῖς σ' αὐτὸν ντε. Λόγω πᾶμε καὶ σεῖς πομένετε λιγάκι παρα πῖσω. Ἀδέλφια συγωρᾶτε μας. Ἐλᾶτε ἐλᾶτε ἀδελφία καὶ πατέρες μας, γυναῖκες θυγατέρες μας, ἐλᾶτ' ἐδῶ στὰ ὕστερνὰ γλυκὰ νὰ φιληθοῦμε. Κι' ἕνας ἦχος τοῦ φιλοῦ ἀκούεται ντελόγω, ἦχος βαρὺς, ἦχος πυκνὸς ὁποῦ σχιζε τὴν πέτρα, ἦχος ποὺ ἔσχιζε κάθε καρδιάς τὰ μαῦρα φυλλοκάρδια. Κι' ἀναστεναγμοί, τὰ δάκρυα, ὁ πόνος τῶν καρδιῶν τὼς ἦσαν βασανιστήρια γιὰ κείνους πειὸ μεγάλα, ἀπ' ὅσα τοὺς τυλίζανε ὡς κείνην τὴν ὥρα. Καὶ ἐπερνοῦσαν οἱ στιγμές, κι' ἀτέλειωτος ὁ ἀποχαιρετισμὸς ἀφαινονταν ἀκόμη. Ἐλᾶτε πλεῖα μὲ τὴ φωνὴ τρεμουλιαστὴ φωνάξ' ὁ ἀρχηγὸς τὼς. Μπαίνει ὀμπρὸς, ὀπίσω του ἐπιάσαν

τὸ μαντήλι καὶ νιοὶ καὶ νιὲς ἀγκαλιστοὶ σὰν νὰ πηγαίνουν στὸν παστὸ ἐπιάσανε διακόσοι. Ἀτάρχοι καὶ γελαστοὶ ἄνδρες, γυναῖκες καὶ παιδιὰ κόρες ἀγόρια, κι ὅσοι γιὰ ἄλλη ἔσμιξι λογοστεμένοι ἦσαν κι' ὅσοι εἶχαν τὴν καρδιά ἐρωτοκυττημένοι καὶ ἐφοβοῦνταν χωρισμὸ μὲ ἀτιμίας τὸν καρπὸ, ὅλοι αὐτοὶ προτίμησαν τὴν ἔνωση αἰώνια νὰ κάμουν καὶ τὴ ζωὴ ν' ἀλλάξουνε ν' ἀφήσουνε τὸν κόσμο, καὶ σ' ἄλλο κόσμο ζωντανὸ μ' ἀσπροφορεμένη τὴ ψυχὴ, ἀθῶα, τιμημένη, νὰ πεταχτοῦν νὰ πᾶμε. Εἶχαν ἀρχίσει νὰ πατοῦν τὸ δοξασμέν' Ἀρκάδι τῶν ἄπιστων τὰ τρομερὰ καταραμένα πόδια. Δυὸ φοβερὰ ἀνοίγματα στοὺς τοίχους εἶχαν ἀνοίξει κ' ἐκεῖθε μέσα μπαίνανε τοῦ Χάρου τὰ ἀδόντια γιὰ ν' ἀποφάγουν ζωντανούς ὅσους ἢ μπάλλ' ἀφῆκε: Σιμώνουνε πολλοὶ πολλοὶ κι ἀπὸ τὸ ἀνοίγμα αὐτὸ ὅλοι νὰ μποῦν δὲν ἤμπορουν, γι' αὐτὸ ἄλλοι τὼς μπαίνουν ἀπὸ κεῖ κι' ἄλλοι χιλιάδες πολεμοῦν σκαλώνοντας εἰς τὸ τοιχίῳ τῆς ἀποθήκης κείνης, πρῶτοι οὗτοι τὸν πόδα τὼς μὲς τὴ Μονὴ νὰ βάλουν. Καὶ μὴδὲ βάζουνε στὸ νοῦ, τί θάνατος παρᾶξενος ἐκεῖ τοὺς περιμένει. Μέσα κι' ἀπέξω στὴ στενὴ κείνης τῆς ἀποθήκης γονατιστοὶ προσεύχονται καὶ κάμνουν τὸ σταυρὸ τὼς, ὅσοι σταυρὸ θὰ κάμουνε, τὸν ἄσαρκο ἄερα. Τριγύρω τὼς φωνὴ καμμιὰ τὴν προσευχὴ τὼς τὴ γλυκειὰ δὲ βγαίνει νὰ ταράξῃ. Μόν' ἢ βροχὴ ἑξακολουθᾷ σὰν δάκρυα τοῦ οὐρανοῦ τὰ στερεμένα μάτια τὼς, λιγάκι νὰ δροσίξῃ. Δὲν ἔχουν πρᾶμ' ἀνθρώπινο οἱ ἄνθρωποι ἐκεῖνοι, Πρίχου μισσέψῃ ἢ ψυχὴ ἐνέκρωσαν τὸ σῶμα ἔκοψε τὰ δεσμά της καὶ μιὰ ἰδέα μοναχὴ σ' ἐκείνους κυριεύει. Νὰ φύγουν τὸ ταχύτερο τὴν ἀτιμὴ τοῦ κόσμου. Νὰ σώσουν τὴν τιμὴ τὼς, καὶ μὲ τὸ θάνατο αὐτὸ, νὰ συγκινήσουν δυνατούς, νὰ μαλακώσουν τίς καρδιὲς τῶν Εὐρωπαίων τίς σκληρὲς καὶ στὴ πατρίδα τὼς ζωὴ ἐλεύθερη νὰ δώσουν καὶ τὴν ἀγία τοῦ Χριστοῦ πίστι ν' ἀνασηκώσουν.

Τριγύρ', ὁ κόσμος σκοτεινός. Τὴ μαύρη τῆς τῆ σκέπῃ εἶχε ξαπλώσει εἰς τὴ γῇ ἀπὸ πολλή ὥρα ἢ νύχτα. Ὁ ἥλιος δὲν ἤθέλησε νὰ φέξῃ τόση μεγάλη φρίκη. Ὁ οὐρανὸς δὲν ἔπαυσε ὅλο βροντᾷ νὰ βγάινῃ, μὴδὲ νὰ ρίχνῃ ἀστραπὲς καὶ τὴ βροχὴ ποτάμια. Μόνον ὁ βρόντος μιὰ στιγμὴ τοῦ κανονιοῦ χε παύσει καὶ ὅλοι ἦσαν ἔτοιμοι νὰ πέσουν στὰ ψοφίμια. Ἐστέκανε κι' ἐβλέπανε. Τὸ νόημα προσμένουν, τὴν ἐφοδο νὰ κάμουν καὶ περιμένουν ἄφωνοι... Μὰ ξάφνου πίσω στρέφονται, ἄλλοι ξαπλώνουν κάτω κι' ἄλλοι ὅς' ἦσαν πλεῖο μακρὰ, τρέχουν κι' ἀκόμη τρέχουν.

Κρότος μεγάλος, φοβερός, μὲ μιὰ ἀδιήγητη βοή, κ' ἕνα σεισμό, ποὺ ἔτρεμε ἢ γῇ κ' οἱ βράχοι γύρω, κ' οἱ φλόγες στᾶν πηδηκτὲς καὶ μιὰ φωτιὰ μεγάλη, πέτρες, χῶματα πολλὰ, καπνὰ καὶ σώματα κομμάτια γινομένα λαιμούς κεφάλια, χωριστά, χέρια, ποδάρια, στήθια μὲ μιὰ φωνὴ τρομάρας καὶ τοῦ φόβου χιλιάδ' ἀνθρώπων ζωντανῶν, ποὺ σκέπασαν τοῦ Ἀρκαδιοῦ ὀλόγυρα τὸν κάμπο, βγῆκαν μὲ δύναμι περθαύμαστη, κοντὰ εἰς τοῦ μοναστηριοῦ τὴν Καστρινὴ τὴν πόρτα καὶ μὲ τὴ δύναμι αὐτὴ ἢ φλόγα, τὸ μποροῦτι, σπρώχνουν ψηλὰ στὸν οὐρανὸ, ψυχὲς ἀφιασμένες, σκορπίζουν ἀγιάζοντα τὴ γῇ τ' ἅγια κομμάτια, ποὺ χιλιομόρασε, τὸ κάθε σῶμα χριστιανοῦ ποὺ βρίσκονταν κεῖ μέσα. Καὶ μὲ τοὺς τοίχους χονδρούς σκεπάζει, πνίγει, πέμπει στὸν Ἀδὴ κάτω στὴ μαύρῃ τὴν αἰώνια τὴν κόλασι τὴ φοβερή, ἐκείνους ποὺ τολμήσανε στοὺς ἁγίους τοίχους τῆς Μονῆς τόσο κοντὰ νὰ πᾶνε. Καὶ μέσα στὸ καμίνι, μέσ' ὅπου βγῆκε ἢ φωτιά καὶ ἔκαμε κομμάτια τὰ ἀγιασμένα σώματα κ' ἐπέταξεν τα ἔξω, ἐκεῖ πομείνανε μονάχες οἱ καρδοῦλες τὼς μὲ τᾶγιο τὼς αἷμα.

Ἀκοῦτε, βράζει τὸ αἷμα τᾶγιο τὸ χιλιομυρισμένο. Τὸ αἷμα ποὺ ἐχύθηκε στὸ ἅγιο καμίνι, μέσ' ἀπὸ τόσα σώματα μεσ' ἀπὸ καρδιὲς μεγάλες ὁποῦ παφεν ἢ δύναμι τόσης φωτιᾶς καὶ φλόγας. Βράζει. Θωρεῖτε; Χοχλακᾷ, φουσκῶνει, ξεχειλίζει. ἀφρίζει, βγαίνει ὁ ἀγρὸς ἐπάνω ἀπὸ τὰ τεῖχη.

Ἄσπριζει λάμπει κ' ἓνα φῶς ἀχτίνες γύρω ρίχνει. Δέτε τί εἶν' αὐτό; Ἐνα προβαίνει σῶμα. Εἶναι γυναῖκα ὀλόλευκη ὥραία, ὑπερθαύμαστη μὲ πρόσωπο νεανικό, μὲ τὴ μορφή γνωστὴ μας. Ποιὰ εἶναι ἐκεῖνη;

Ποιὸς εἶν' αὐτὸς; Τὸ σῶμα ποιὰς νὰ εἶναι; Ἀκούετε; Ναὶ ἀκούσετε μιὰ θεῖα μελωδία, ποὺ ψάλλουνε στὸν οὐρανὸ μὲ μιὰ χαρὰ μεγάλη οἱ ἅγιες ψέχες ἐκεῖνω, ποὺ καῖχαν:

Ἀπὸ τὸ αἷμα τὸ θερμὸ ποὺ χύσαμε στ' Ἀρκάδι προβαίνει, λάμπ' ἡ Λευθερίᾳ καὶ τὸ σκοτάδι σβύνει ποὺ ξάπλωνε στὴ Κρήτη μας ἡ Συντροφιά τοῦ Ἄδου, καὶ μὲ μορφή ἀγαπητὴ θὰ φέρῃ τὴν εἰρήνη, μορφή ποὺ νειρευθήκαμε τόσους καὶ τόσους χρόνους, ὅπου γι' αὐτὴ ἐσύραμε βάσανα, πίκρες, πόνους.

Κατὰ εὐγενικὴ παραχώρηση τοῦ Ἐπιθ)τοῦ
Στοιχ)δους Ἐκπαιδ)σεως κ. Γ. Παπαδάκη

Δ. Καστρινογιάννης

ΑΤΟΜΙΚΗ ΕΝΕΡΓΕΙΑ ΚΑΙ ΑΔΕΛΦΟΣΥΝΗ ΤΩΝ ΛΑΩΝ

(Ἀπὸ ψυχολογικὴ σκοπιὰ)

Ἡ ἐπίδρασις τῆς τεχνολογίας στὴν ἀλλαγὴ τῶν διαθέσεων τοῦ ἀτόμου καὶ τῆς ψυχικῆς του υγείας εἶναι σημαντικὴ. Ἀπὸ τίς διάφορες ὅμως μορφές τῶν τεχνολογικῶν ἐπιδράσεων ἡ πρὶς συγκλονιστικὴ εἶναι ἡ ἐπίδρασις τῆς ἀτομικῆς ἐνεργείας. Ποτὲ ἡ ἀνθρωπότητα δὲν αἰσθάνθηκε ὁμαδικὰ μεγαλύτερη ἀνασφάλεια καὶ φοβία, πνιγρότερο ἄγχος, τρομερότερο κίνδυνο, παγερώτερο τὸ ἄγγιγμα τοῦ θανάτου, ὅσο ἀπὸ τὴν ἀτομικὴ δόμδα στὰ χέρια τῆς μὲ τὴν ὁποία ἀπειλοῦσε τὴν ὁμαδικὴ αὐτοκτονία τῆς. Τὸ μανητάρι τοῦ θανάτου ὑψώθηκε ἀνωθὲ τῆς. σὰν ἓνα τεράστιο ἐρωτηματικὸ, ἀπειλώντας ὁλοκληρωτικὸ ἀφανισμὸ στὴν περίπτωσι ποὺ δὲν ἤθελε ὑπάρξει περίσκεψις. Ἡ σκιά τῆς ἀβεβαιότητος καὶ τὸ κενὸ τοῦ μηδενισμοῦ φάνηκαν νὰ κυβερνοῦν τὴν ἀνθρωπότητα ὁδηγώντας τὴν στὸ χάος. Οἱ ἀπαισιόδοξες προφητείες μὲ τὰ μαῦρα μηνύματα καὶ τίς πένθιμες καμπάνες μεγάλωναν τὸν πανικὸ καὶ τὴ σύγχυσι.

Ἀλλὰ ἡ ἀνθρώπινη φύσις δὲν μπορεῖ νὰ κρατηθῇ γιὰ πολὺ αἰωρούμενη στὸ χάος, στὴ νευρικότητα καὶ στὴ σύγχυσι. Καθὼς εἶναι συνθετικὴ καὶ δημιουργικὴ γυρεύει νὰ γεφυρώσῃ τὰ κενὰ, νὰ συμπληρώσῃ τίς ἐλλείψεις, νὰ συνδέσῃ τοὺς κομμένους κρίκους, νὰ προσανατολισθῇ, νὰ στηριχθῇ σὲ κάποιον σταθερὸ δάθρο, ν' ἀντικαταστήσῃ τάξι, ὁργάνωσι, ἀσφάλεια.

Ἀναζητεῖ καινούργια ἀξιώματα, ποὺ νὰ χρησιμεύσουν ὡς φωτεινὰ σημεῖα προσανατολισμοῦ καὶ ὡς ἀσφαλεῖς ἄγκυρες προσδέσεως, σὰν ἐγγύησι γιὰ ἓνα βέβαιο καὶ ἀκύμαντο μέλλον. Ἡ θεωρία ὅτι ὁ πόλεμος εἶναι ἀναπόφευκτος διαφεύδεται τώρα καὶ ἀνατρέπεται ὁ ἱστορικὸς νόμος περὶ τῆς ἀναπόφευκτης, δηθεν, περιοδικότητος τοῦ πολέμου μεταξὺ τῶν ἐθνῶν. Ἡ ἀνθρωπότητα μετατοπίζεται τώρα σὲ νέα ἰδεώδη. Τὸ ἰδεώδες τῆς εἰρηνικῆς συνυπάρξεως συγκλονίζει τίς μάζες, ποὺ φαίνονται ἀποφασισμένες νὰ μὴν ἐπιτρέψουν ποτὲ πᾶς ἄλλον παγκόσμιον πόλεμον καὶ νὰ δώλουν τελεία καὶ παῦλα στὴν καταστρεπτικὴ μανία του. Οἱ λαοὶ τῆς οἰκουμέ-

νης προσανανολίζονται στὰ ἰδανικὰ τῆς πολιτιστικῆς ἀναπτύξεως καὶ τῆς εἰρηνικῆς ἀμιλλας, ἀντὶ τοῦ πολεμικοῦ ἐξοντωτισμοῦ, μὲ τὴν ὁργάνωσι τῆς τεχνολογίας γιὰ τὴν εὐημερία καὶ εὐτυχία τῆς ἀνθρωπότητος καὶ γιὰ τὴν ἐπιστημονικὴ ἐξερεύνησι στὸ διάστημα.

Ἡ τελικὴ ἐπίτευξις συμφωνίας γιὰ τὸν ἀφοπλισμὸ θὰ σημάνη τὴν κατάργησι τῶν κολοσσίων πολεμικῶν δαπανῶν καὶ ὑποταγὴ τῆς τεχνολογίας στὴν ὑπηρεσία καὶ ὄχι στὴν καταστροφὴ τῆς ἀνθρωπότητος, ποὺ θὰ πῇ τέρμα στὴ στενότητα τῶν ὕλικῶν ἀγαθῶν, κατάργησι τῆς πείνας, τῆς ἀνέχειας καὶ τῆς ἀθλιότητος, καὶ ἀνατολὴ μιᾶς φωτεινῆς αὔριου, ποὺ ἐγγυᾶται ἀνεὺ προηγουμένου εὐημερία, ἀφθονία καὶ πλοῦτο. Ὁ αὐτοματισμὸς τὸ ὑπόσχεται.

Ἀλλὰ ὁ ἄνθρωπος δὲν ἀρκεῖται μὲ τίς βιοτικὰς ἱκανοποιήσεις. Σὰν θεοὶ δημιουργήματα «οὐκ ἐπ' ἄρτῳ ζήσεται ἄνθρωπος» ἀλλὰ ὑψώνεται ὑπεράνω τῶν ὕλικῶν ἀναγκῶν καὶ ἀναζητεῖ ἐξερεύνησι τοῦ ἀγνώστου, κατάρκτησι τοῦ διαστήματος, φτάσιμο στ' ἄστρα.

Ἡ κατάρκτησις τόσον ὑψηλῶν στόχων δὲν ἐπιτυγχάνεται ἀπὸ τὴν προσπάθεια μιᾶς ὁμάδος ἢ ἐνὸς ἐθνους. Ἀπαιτεῖται ἡ κοινὴ προσπάθεια ὅλων τῶν ἐπὶ τῆς γῆς λαῶν.

Ἐπειτα πλείστοι ἄλλοι, πάσης φύσεως, ὑπεράνθρωποι σκοποὶ ὡς λ.χ. ἡ καταπολέμησις τοῦ καρκίνου, ἡ ἐξάλειψις τοῦ ἀλφαριθμητισμοῦ, τὸ ἰδεώδες τῆς παγκόσμιας ἀδελφосύνης κλπ. γίνονται σήμερα συνειδητοὶ καὶ ἐνώνουν τὴν κοινὴν προσπάθεια ὅλων τῶν ἀνθρώπων καὶ ὅλων τῶν ἐθνῶν γιὰ τὴν ἐπίτευξιν των, ἀφοῦ ἀπεδείχθη ὅτι ἡ προσπάθεια μέρους μόνον τῶν ἀνθρώπων δὲν εἶναι ἀρκετὴ. Ἔτσι γιὰ πρώτη φορὰ οἱ καρδιές ὅλων τῶν ἀνθρώπων τῆς οἰκουμένης χτυποῦν ταυτόχρονα ἀγωνιζόμεναι γιὰ τὸν αὐτὸ κοινὸ σκοπὸ. Γιὰ πρώτη φορὰ δίνουν τὸν ὁδὸν τοὺς γιὰ τὴν καταπολέμησις τῆς αὐτῆς ἀρρώστειας, γιὰ πρώτη φορὰ εἶναι ἀποφασισμένοι νὰ ἐνώσουν τίς προσπάθειές τους γιὰ μιὰ πολιτιστικὴ καὶ εἰρηνικὴ διαδίωσι, τὸν ἀπόλυτο ἐξηλεκτρισμὸν, τὴν ἐξάλειψιν τοῦ ἀναλφαριθμητισμοῦ. Γιὰ πρώτη φορὰ τὰ δλέμμα-τα ὅλων τῶν λαῶν συναντῶνται. ταυτοχρόνως στὸν αὐτὸ ἀγνώστο οὐράνιον στόχο. Οἱ ἄνθρωποι, ὅλοι οἱ ἄνθρωποι ἐπὶ τῆς γῆς, ἀδελφώνονται σὰν ὄντα πνευματικὰ γιὰ νὰ πετύχουν κοινὰς ἐπιδιώξεις ὅχι μόνον βιοτικῆς ἀλλὰ καὶ πνευματικῆς ἐπιστημονικῆς φύσεως.

Πειράματα ἄλλως τε ποὺ ἔχουν γίνῃ μεταξὺ ἀνθρωπίνων ὁμάδων διαφορετικοῦ χρώματος καὶ θρησκείας, ὁμάδων ἀλληλοσυγκρουομένων καὶ ἀλληλομισσομένων λό-γῳ φυλετικῶν καὶ θρησκευτικῶν διαφορῶν, ἀπέδειξαν ὅτι εἶναι δυνατόν νὰ ἐπιτευχθῇ ἡ ἐκτόνωσις τῶν ἀντιθέσεων καὶ ἡ συναδέλφωσις τῶν ἐχθρικῶν ὁμάδων, ὅταν τοὺς ἀνατεθῇ ἡ περάτωσις ἔργου δυσχερεστάτου ποὺ νὰ ὑπερβάλῃ τὴς δυνάμεις τῆς μιᾶς ὁμάδος.

Ἀλλὰ μήπως ἡ συνεργασία καὶ ἡ προσέγγιξις τῶν δύο ἀντιτιθεμένων ἰδεολογικῶν κολοσσῶν, τῆς Σοβιετικῆς Ρωσίας καὶ τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν τῆς Ἀμερικῆς δὲν εἶναι ἐπιβεβαίωσις τοῦ πειράματος ποὺ ἀναφέραμε, μὲ τὴν διαφορὰ ὅτι οἱ ὁμάδες εἶναι πλέον φυσικῆς καὶ ὄχι ἐργαστηριακῆς; Εἶναι λοιπὸν οἱ ὑψηλοὶ κοινοὶ σκοποὶ τῶν ἀνθρώπων, ἡ βασικώτερη ἐγγύησις γιὰ τὴν συναδέλφωσι τῶν, ἀδιακρίτως φυλῆς, χρώματος καὶ θρησκείας.

Ἡ ἀτομικὴ δόμδα καὶ γενικώτερα ἡ ἀτομικὴ ἐνέργεια ἦταν ἓνα ἀπὸ τὰ συγκλονιστικώτερα γεγονότα, πού ἐστρεψε τὴν ἀνθρωπότητα σὲ αὐτοκριτικὴ καὶ αὐτογνωσίαν, μὲ ἀποτέλεσμα ν' ἀλλάξουν ριζικὰ οἱ διαθέσεις, τὰ ἰδανικά καὶ οἱ ἐπιδιώξεις τῶν ἀνθρώπων. Ἀμεση συνέπεια αὐτῆς τῆς ἀλλαγῆς εἶναι ἡ ἔδρυσις ἐνδὸς μεγάλου ἀριθμοῦ διεθνῶν ὁργανισμῶν πού συντονίζουν καὶ συστηματοποιοῦν τὶς προσπάθειες μὲ θαυμαστὴ ἐπιτυχία.

Γεώργιος Κυριαζόπουλος

«ΤΟ ΑΛΥΤΟ ΓΛΩΣΣΙΚΟ ΜΑΣ ΖΗΤΗΜΑ»

Ὅπως γνωρίζουμε, οἱ πρόγονοί μας ἦλθαν σ' αὐτὸ τὸν ἀγὸν δρόμο—τὴν ἐλληνικὴν χερσόνησο—στὸ τέλος τῆς Γ' χιλιετηρίδας π. χ. ἀπὸ ἄλλῃ χώρα. Κατοικοῦσαν ἐκεῖ, στὴν πρώτη τους πατρίδα, μαζί μὲ ἄλλους δρόφυλους καὶ δρόγλωσσους λαούς, τοὺς Ἰαπετικούς ἢ Ἰνδογερμανοὺς ἢ Ἰνδοευρωπαίους.

Στὴν Ἰαπετικὴ δμοφυλία ἀνήκουν, ἐκτὸς ἀπὸ τοὺς Ἕλληνες, οἱ Ἰταλοί, Γερμανοί, Σλαῖοι, Ἀρμένιοι, Πέρσες, Ἰνδοὶ κ. ἄ. Ὅλοι αὐτοὶ σήμερα μιλοῦν δικές τους γλώσσες. Αὐτὲς οἱ γλώσσες πρέπει νὰ προέρχονται ἀπὸ μιὰ πολὺ ἀρχαία, ὅπως ἀκριβῶς ἀπὸ τὴ Λατινικὴ προέρχονται οἱ σημερινὲς «Λατινογενεῖς» λεγόμενες γλώσσες (γαλλικὴ, ἰταλικὴ, ἰσπανικὴ, πορτογαλικὴ, ρουμανικὴ).

Ἡ ἐλληνικὴ γλώσσα, πρὶν ἔλθουν οἱ Ἕλληνες στὴ νέα τους πατρίδα, εἶχε ἀσφαλῶς διαλεκτικὲς ποικιλίες, πού ἐπολλαπλασιάστηκαν ἐδῶ μὲ τὸν καιρὸ.

Αὐτὲς οἱ διαλεκτικὲς διαφορὲς τῶν ἐλληνικῶν δμάδων (φύλων) ἀνακατώθηκαν, ὅπως καὶ τὰ φύλα τὰ ἐλληνικά.

Μὲ θάσι τὰ φιλολογικὰ «τεκμήρια» καὶ τὴ μελέτη τῶν ἐλληνικῶν φύλων τῆς Μ. Ἀσίας, πού κατοικοῦσαν κοντὰ τὸ ἓνα στ' ἄλλο (Ἰωνες—Δωριεῖς—Αἰολεῖς), ἡ ἐπιστὴμὴ τῆς Γλωσσολογίας χώρισε σὲ τρεῖς διαλέκτους τὴν ἐλληνικὴν γλώσσα: τὴν Ἰωνικὴν, τὴ Δωρικὴν καὶ τὴν Αἰολικὴν. Ἀργότερα ἔχομε καὶ μιὰ τέταρτη διάλεκτο, τὴν Ἀττικὴν (Ἰωνικὴν, ἀλλὰ μὲ πολλοὺς ἰδιωματισμούς). Καὶ ἀκόμη πιδ ἀργὰ ἔχομε τὴν Κοινὴν (γιατὶ προέρχεται ἀπὸ τὴν Ἀττικὴν, πού ἦταν γνωστὴ ἀπὸ τὴν ἐποχὴ τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου καὶ ἀπλωμένη σ' ὅλη τὴν Ἑλλάδα, στὴ Μ. Ἀσία καὶ Αἴγυπτο). Σ' αὐτὴν, λοιπόν, τὴν Ἀττικὴν ἐμπήκαν πολλὰ στοιχεῖα καὶ ἀπὸ τὶς ἄλλες ἐλληνικὲς διαλέκτους. Δημιουργήθηκε, ἔτσι, μιὰ γλώσσα, πού δλοὶ τὴν ἐννοοῦσαν. (Χαρακτηριστικὸ τῆς μεγάλης διάδοσης τῆς Ἀττικῆς γλώσσας εἶναι καὶ τοῦτο: Ἐπειδὴ οἱ χιλιάδες τῶν Ἑβραίων τῆς Αἰγύπτου δὲν ἐγνώριζαν ἑβραϊκά, καὶ τοῦτο: Ἐπειδὴ οἱ ἡγεμενικὰ τοὺς διδλὰ στὴν Ἀττικὴν διάλεκτο. Εἶναι ἡ γνωστὴ μετάφραση «τῶν Ἑβδομήκοντα»).

Αὐτὴ τὴ μικρὴ εἰσαγωγὴ τὴν ἐκάμαμε, ὄχι γιὰ νὰ... πλουτιστοῦν οἱ γλωσσολογικὲς γνώσεις τῶν ἀναγνωστῶν μας, ἀλλὰ γιὰ νὰ ξεκινήσουμε, στίς σκέψεις, πού ἀκολουθοῦν, ἀπὸ τὴν ἀδιαμφισβήτητη ἀλήθεια, ὅτι ἡ γλώσσα κάθε λαοῦ εἶναι ἓνας ζωντανὸς ὁργανισμὸς, πού ἀδιάκοπα ἐξελλίσσεται, ὅπως ἐξελλίσσεται ἡ ζωὴ τοῦ λαοῦ, πού ἡ γλώσσα καλεῖται νὰ ὑπηρετήσῃ. Ὅργανο εἶναι ἡ γλώσσα καί, ὅπως ἀλλά-

ζουν καὶ μεταβάλλονται τὰ ὅργανα, πού ἱκανοποιοῦν τὶς ἀνθρώπινες ἀνάγκες, ἔτσι καὶ τὸ ὄργανο αὐτὸ—ἡ γλώσσα—ἀλλάζει, ἐξελλίσσεται, προσαρμόζεται. Οἱ ἀνεμόμυλοι, οἱ νερόμυλοι καὶ τὰ «ἀλώνια» θυμίζουν μιὰ ἐποχὴν, ρωμαντικὴ ἴσως, ἀλλὰ περασμένη. Χάνει, βέβαια, ἡ ζωὴ σὲ γραφικότητα, λιγοστεύουν τὰ θέματα τῆς λογοτεχνίας. (Ποῖος ἀσχολεῖται—ποιητὴς ἢ λογοτέχνης—μὲ τὸ ἄλεσμα τῶν δημητριακῶν ἀπὸ τὰ σίδερα, πού, σὰν δαιμονισμένα, χορεύουν καὶ μουγκρίζουν ἢ μὲ τὸ ἀλῶνισμα μὲ τὰ σύγχρονα μηχανήματα;) Ὅμως αὐτὴ εἶναι ἡ πραγματικότητα! Πίσω δὲν μποροῦμε νὰ γυρίσωμε! Πάμε δλο μπροστά! Ἀδιάφορο, ἂν αὐτὸ τὸ «μπροστά» φέρνῃ τὴν εὐτυχία στὸν ἀνθρώπο. Εἶναι αὐτὸ ἓνα θέμα, πολὺ σοδαρό, βέβαια, διαφορετικὸ, ὅμως, ἀπ' αὐτό, πού ἐδῶ μᾶς ἀπασχολεῖ.

Ἡ γλώσσα εἶναι κτῆμα τοῦ ἀνθρώπου μοναδικό, γιατί ἐπίσης ἀποκλειστικὸ πρὸνόμιο δικό του εἶναι καὶ τὸ λογικόν, ὁ «λόγος». Ἐχουν καὶ τὰ ζῶα, βέβαια, ὅπως παραδέχεται ἡ ἐπιστὴμὴ, τὴ «γλώσσα» τους. Μ' αὐτὴ εἶναι ἴδια καὶ ἀπαράλλακτη στῶν χιλιετηρίδων τὴ διαδρομὴ. Εἶναι ὄργανο τοῦ λογικοῦ ἢ γλώσσα. Καὶ ἐπειδὴ τὸ λογικὸ βρῖσκει ἀδιάκοπα νέες μορφὲς ζωῆς καὶ νέους τρόπους ἀντιμετωπίσεώς της, γι' αὐτὸ χρειάζεται νὰ κατασκευάζῃ καὶ τὸ κατάλληλο ὄργανο, τὴ γλώσσα δηλαδή. Ἡ ζωὴ τῶν ζῶων δὲν ἐξελλίσσεται, γι' αὐτὸ καὶ δὲν ἔχουν αὐτὰ ἱστορία. Ἡ ἱστορία σημαίνει ἐξέλιξι. Μονάχα ὁ ἀνθρώπος ἐξελλίσσεται καὶ μονάχα αὐτὸς γράφει ἱστορία. Τὴν ἱστορία τὴ γράφει ἡ γλώσσα, ἡ ἀδιάκοπα ἐξελλισσόμενη γλώσσα.

Ὅταν γίνεται λόγος γιὰ τὴ γλωσσικὴ ἐξέλιξι ἐνδὸς λαοῦ, δὲν πρέπει νὰ λογαριάζωμε τὴν ἐξέλιξι αὐτὴ ἀπότομη, ἐπαναστατικὴ. Σὲ μιὰ τέτοια περίπτωσι δὲν θὰ ἦταν «ἐξέλιξι». Αὐτὴ ἡ ἐξέλιξι, αὐτὸ τὸ ἀσταμάτητο «πλάσιμο—εἶναι ἀσύγκριτη ἡ πλαστικότητα τῆς γλώσσας μας—γίνεται ἀργά, φυσικά, σχεδὸν ἀσύνειδα. Ὅσες λέξεις ἐξακολουθοῦν νὰ ὑπηρετοῦν τὶς ἀνάγκες μας, αὐτὲς παραμένουν, χρησιμοποιοῦνται, βρίσκονται στὴν «πρώτη γραμμὴ» στὸν ἀγῶνα τοῦ ἀνθρώπου γιὰ τὴν πρόοδο, γιὰ τὴν ἀνοδο. Οἱ ἄλλες μπαίνουν στὸ περιθώριον! Εἶναι τὸ... «ἡσιόδειο» ἀλέτρι τὸ γλωσσικό! Πρόσφεραν αὐτὲς ὑπηρεσίες πολύτιμες. Τώρα δὲν μᾶς χρειάζονται.

Ἐκάμαμε, πιδ πάνω, λόγο γιὰ μιὰ βαθμιαία γλωσσικὴ ἐξέλιξι, γιὰ μιὰ ἀετινὰν εἰσροὴ νέων λέξεων καὶ παραμερισμὸ ἄλλων. Μιλοῦμε συχνὰ γιὰ «διγλωσσία». Θεωροῦμε τὸν ὅρο ὄχι πετυχημένο. Γιὰ δυὸ μορφὲς τῆς μιᾶς καὶ ἐνιαίας ἐλληνικῆς γλώσσας εἶναι ὀρθὸ νὰ γίνεται λόγος. Μιὰ εἶναι ἡ Φυλὴ, ἓνα τὸ Ἔθνος, μιὰ ἡ Ψυχὴ τοῦ Λαοῦ, πού καλεῖται νὰ ἐκφράσῃ τὸ ὄργανο, πού λέγεται Ἑθνικὴ Γλώσσα. Εἶναι αὐτὴ—ἡ γλώσσα—ἓνα νόμισμα μὲ δυὸ ὄψεις. Ἄν εἶναι τὸ νόμισμα αὐτὸ «ὑγιές», θὰ εἶναι τέτοιο ὁλόκληρο. Ἄν, πάλι, εἶναι κίβδηλο, πάλι τὸ ἴδιο θὰ εἶναι, σὰν σύνολο.

Μέσα στὴ γλώσσα ἐνδὸς λαοῦ (μολονότι δὲν ἀποτελεῖ αὐτὴ τὸ μοναδικὸ γνώρισμα τῆς ἐνότητος ἐνδὸς ἔθνους, ὅπως π. χ. οἱ Ἑλβετοὶ καὶ οἱ Γιουγκοσλαῖοι ἀποτελοῦν ἔθνη, χωρὶς νὰ ἔχουν ἐνιαία γλώσσα) φαίνεται ἡ ἐθνικὴ συνέχεια. Ὑπάρχουν—γιὰ νὰ χρησιμοποιήσωμε καὶ παραδείγματα—πολλὲς λέξεις μέσα στὰ δημοικὰ ἔπη, πού αὐτοὺς τις χρησιμοποιοῦμε καὶ ἐμεῖς σήμερα, ἔστω μὲ τὴν ἀδυστάχη σημασία κάποιες ἀπ' αὐτὲς. Στους 25 πρώτους στίχους τοῦ -α- τῆς ὁδοῦ ἀπὸ τὸν δρόμον, βρίσκομε πολλὲς τέτοιες. Μερικὲς ἀπ' αὐτὲς εἶναι:

«ἄνδρα—μοῦσα—πολλὰ—πολλῶν—ἀνθρώπων—θυμὸν—ψυχὴν—νόστιμον—θεὰ—καί—ἄλλοι—πάντες—μὲν—οἷοι—πόλεμον—θάλασσαν—θεοὶ—ἄπαντες—ταύρων» κλπ. Για «πέδιλα», για «γενειάδες», για «οὐρανὸν» κλπ. κάνει λόγο ὁ Ὅμηρος (Ὀδύσ. - α - στίχ. 234, 176, 154, 200). Καὶ στίχοι, μάλιστα, δλόκληροι ἀποτελοῦνται ἀπὸ λέξεις, ποὺ καὶ σήμερα δὲν εἶναι δύσχρηστες. Ποιός, π.χ., δὲν ἀντιλαμβάνεται τὴν ἔννοια τοῦ στίχου:

«Τὴν δὲ (Ἀθηνᾶν) πολὺ πρῶτος ἶδε Τηλέμαχος θεοειδής»; Δὲν ὑπάρχει χρόνος καὶ χώρος, για νὰ ἀπαριθμῇ κανεὶς τὸ πλῆθος, τὸ μεγάλο, τῶν λέξεων, ποὺ κράτησαν στὴ δοκιμασία τοῦ χρόνου καὶ ἐξακολουθοῦν, καὶ σήμερα ἀκόμη, νὰ ἀποτελοῦν χρήσιμα γλωσσικὰ στοιχεῖα.

Δὲν ὑπάρχει, λοιπόν, «παγία» μορφή γλωσσική. Ἀλλοίμονον, ἂν ὑπῆρχε τέτοια! Δὲν καλουπιάζεται ἡ γλώσσα, γιατί καὶ ἡ ζωὴ, ποὺ αὐτὴ ὑπηρετεῖ, δὲν μπαίνει σὲ καλούπια πάγια καὶ ἀμετάβλητα.

Πρόβλημα γλωσσικό, μὲ τὴν ἔννοια μιᾶς ἀδιάκοπης ἐξέλιξης καὶ μετάπλασης, ὑπάρχει σ' ὅλους τοὺς λαούς. Τὸ ἀντιμετωπίζουν, ὅμως, ἐκεῖ, σὰν μιὰ κατάσταση φυσική, σὰν κάτι, ποὺ τὸ περιμένουν.

Ἐμεῖς ἐδῶ ἐκάναμε τὴ γλώσσα, ἀπὸ μέσο ποὺ εἶναι, σκοπὸ! Γινήκαμε δοῦλοι καὶ τὴν ὑπηρετοῦμε, ἀντὶ νὰ μᾶς ὑπηρετῇ!... Κάποτε—λέει ὁ λαός μας «δνομα καὶ μὴ χωριό». Ἐδῶ, ὅμως, οὔτε «δνομα» οὔτε «χωριό», γιατί καὶ τὰ δυὸ σήμερα ὑπάρχουν—ἐνας ἐκπαιδευτικὸς ἔκανε μιὰ ἀνάλυση ἐνὸς λογοτεχνικοῦ κειμένου. Καὶ ἔκανε τὴν ἀνάλυση στὴν καθαρεύουσα. Χρειάστηκε, κάποια στιγμή, νὰ περιγράψῃ μιὰ συνταρακτικὴ σκηνή. Ἦταν ἡ σκηνὴ τῆς μάνας, ποὺ ἔχανε τὸ παιδί της. Καὶ ἦταν ἀνάγκη νὰ χρησιμοποιηθοῦν λέξεις ζωντανές, ὅχι λέξεις τοῦ... μουσειοῦ! Εἶπε λοιπόν: «Ἐδῶ χρειάζονται λέξεις τῆς δημοτικῆς!» Σὰν νὰ μὴν ἦσαν σὰν... χολερόβλητες!... Ὅταν μέχρις ἐκεῖ φτάνῃ ἡ γλωσσικὴ μισαλλοδοξία, σὰν νὰ ἦ. βαια, πάντα θὰ μᾶς ταλανίζει τὸ «γλωσσικὸ πρόβλημα», πάντα θὰ τὸ διατηροῦμε ἄλυτο καὶ θὰ διαιωνίζουμε τὰ χάλια μας!

Ἐμεῖς οἱ Ἕλληνες δὲν ἐξαίρωμε, δὲν τονίζομε, ὅτι μᾶς ἐνώνει—δάσκανη μοῖτρα φταίει ἢ τὸ μυαλό μας;—δηλαδή: κοινὴ καταγωγή, γλώσσα, θρησκεία, κοινὸς πόθος, κινδύνους κοινὲς προσδοκίαι καὶ ἐπιδιώξεις, κοινὴ μοῖτρα! Ἀλλὰ τονίζομε, ὑπερχρωματίζομε τίς λεπτομέρειες. Ἔτσι, για νὰ κρατῇ «ἡ δολερὴ» ἀκόμη τὸ «σκήπτρο» της!...

Μιὰ γλώσσα πρέπει νὰ δοθῇ στὸ λαό μας, σ' ὅλο τὸ λαό μας. Τὴν ἔχει, βέβαια, τὴ γλώσσα αὐτὴ ὁ λαός μας. Ἀλλὰ πρέπει νὰ μάθῃ νὰ τὴ μιλῇ καὶ νὰ τὴ γράφῃ σωστὰ καί—τὸ σπουδαιότερο—μὲ τρόπον ἑνιαῖο!

Ἐτονίσαμε πρὶ πάντων καὶ ἐπαναλαμβάνομε καὶ ἐδῶ, ὅτι ἡ γλώσσα ὑπηρετεῖ τὴ ζωὴ καὶ ὅχι τὸ ἀντίθετο (δηλαδή ἡ ζωὴ νὰ ὑπηρετῇ τὴ γλώσσα). Οἱ ἀπαιτήσεις τῆς ζωῆς ἀλλάζουν καί, γι' αὐτό, ὑποχρεωτικὰ πρέπει νὰ μεταβάλλεται καὶ ὁ ὑπηρέτης, ἡ γλώσσα. Ἐμᾶς τοὺς ἀνθρώπους, στίς ὕλικές μας ἀνάγκες, μᾶς ἐξυπηρετοῦν ἱκανοποιητικὰ τὰ μέσα τῆς περασμένης 50ετίας; Ὁχι, βέβαια! Πῶς, λοιπόν, ἔχομε τὴν ἀπαίτηση νὰ μένῃ ἡ γλώσσα σταθερή, μονοκόμματη, ἀλύγιστη, ἀπροσάρ-

μοστη; Σὲ μιὰ τέτοια περίπτωσι, θὰ ἦταν ἄχρηστη αὐτὴ για τὴ ζωὴ, τὴν τρέχουσα ζωὴ!

Ὁ Γεροστάθης—ποὺ δὲν μπορεῖ νὰ κατηγορηθῇ γιὰ... δημοτικιστῆς—ἔλεγε για τὴ μελέτη τῶν ἀρχαίων συγγραμμάτων: «Διὰ τῆς σπουδῆς τῶν Ἑλλήνων, ἃς μορφώσωμεν ἐλληνικῶς φρόνημα καὶ καρδίαν, καὶ τότε θὰ ἀναφανῶμεν ἄξιοι ἀπόγονοι τῶν ἐνδόξων Ἑλλήνων». Εἶναι δὲ γνωστόν, ὅτι «λέγων ταῦτα, δὲν ἐθεώρει ἐλληνισμὸν τὴν ἀπλὴν γνῶσιν τῆς ἀρχαίας ἐλληνικῆς γλώσσης, ἀλλὰ τὴν ἀπόκτη- τῶν σοφῶν ἰδεῶν καὶ τὴν ἐξάσκησιν τῶν μεγάλων κοινωνικῶν ἀρετῶν, αἱ ὁποῖαι ἐν τῇ μέσῃ τοῦ παλαιοῦ καὶ τοῦ νέου κόσμου κατέστησαν τὴν ἀρχαίαν Ἑλλάδα ἀθά- νατον».

«Τὴν ἀπόκτησιν τῶν σοφῶν ἰδεῶν» τῶν ἀνεπανάληπτων ἐκείνων προγόνων μας πρέπει, λοιπόν, νὰ ἐπιδιώκωμε μὲ τὴ μελέτη τῶν ἀρχαίων. Καὶ αὐτὴ τὴν ἱκανότητα πρέπει νὰ ἔχουν οἱ ἀπόφοιτοι τῶν σχολείων τῆς Μέσης Παιδείας. Τὴν ἔχουν ὅμως; Γνωρίζουν πολλοὶ ἀπ' αὐτοὺς τὴ διαφορὰ ἀνάμεσα στὸ Σωκράτη, Πλάτωνα καὶ Ἀριστοτέλη; Γνωρίζουν τὸ πνεῦμα τους; Ἐχουν αὐτοὶ σαγηνευθῇ ἀπὸ τὴν ἀνυπέρβλητη πνευματικὴ γοητεία τῶν ἔργων τους; Ποιὸς μπορεῖ νὰ δώσῃ στὰ ἐρωτή- ματα αὐτὰ καταφατικὰ ἀπαντήσεις;

Ὁ Ἀριστοτέλης Βαλαωρίτης, ἡ θερμὴ καὶ ὁρμητικὴ ἐκείνη ἐλληνικὴ καρδιά, ἔγραφε σὲ μιὰ ἐπιστολὴ του:

«Οἱ πρὸ ἐμοῦ γράψαντες τὴν δημοτικὴν δὲν εἶχον διαθέσιμον παρὰ πτωχ- τάτην ἀποθήκην γλωσσικοῦ ὕλικου. Ἄν δὲ λάβῃς τὸν κόπον νὰ ἀναγνώσῃς τὸν Διά- κον ἢ τὸν Ἀστραπόγιαννον, θὰ ἴδῃς, ὅτι ἡ γλώσσα τοῦ Λαοῦ ἐθαυματούργησεν, ἐπαρκέσασα εἰς ὅλας τὰς ἀνάγκας τῆς Ποιήσεως. Φαντάσου—συνεχίζει τί θὰ εἶναι μετὰ παρέλευσιν μιᾶς ἐκατονταετηρίδος, ὅταν, μὴ ὑπάρχοντος τοῦ λογιωτατισμοῦ, ὅλοι θ' ἀσχολοῦνται εἰς τὴν τελειοποίησιν καὶ τὸν πλουτισμό της» (Ἐγκ. Λεξ. «Πυρρὸς» τόμ. 2, σελ. 847). Καὶ ἡ ἐκατονταετηρίδα πέρασε βέβαια, ὅχι, ὅμως, καὶ ὁ λογιωτατισμὸς!..

Ὁ Ἐλευθέριος Βενιζέλος, ποὺ εἶναι γνωστὴ ἡ οἰκείωσή του μὲ τὴν ἀρχαία γραμματεία (μετάφραση Θεοκυδίδης) ἔγραφε: «Ὁ δημοτικισμὸς εἶναι ἓνα ἀπὸ τὰ ὠραιότερα φαινόμενα καὶ τὰς σπουδαιότερας κινήσεις τοῦ Ἑλληνικοῦ βίου. Ἐκτύ- πησε τὴν κατρημένην προγονοπληξίαν. Ἐδωσεν ἠθικὸν περιεχόμενον εἰς τὴν νεοελ- ληνικὴν ζωὴν. Ἔως τότε ἡ Ἑλλὰς ἦτο ἓνα Πρυτανεῖον· ξαπλομένοι μακαρίως ἐλέ- γαμε: Ἐμεῖς οἱ ἀπόγονοι τῶν μεγάλων προγόνων. Εἴχαμε τὴν νοστορπίαν πραγμα- τικῶς ἐκφυλισμένων ἀνθρώπων. Πολλὰς φορές εἴχα εἰπεῖ μὲ δικαίαν ὀργήν: ἀναθε- μά τους τοὺς προγόνους! Μᾶς ἔκαμαν μοιρολάτρας. Καὶ πολλὰς φορές διεκήρυξα, ὅτι ἦτο καιρὸς πλέον ἀντὶ νὰ εἴμεθα μόνον ἀπόγονοι τῶν προγόνων μας, νὰ γίνωμε καὶ ἡμεῖς πρόγονοι τῶν ἀπογόνων μας».

Θὰ ἀρκεσθοῦμε στὴν παράθεσιν μιᾶς, ἀκόμη, φωτεινῆς γνώμης για τὸ δημοτι- κισμό. Προέρχεται ἀπὸ τὸν ἐγκριτὸν ἱστορικὸ τῶν γεγονότων 1910-1920, τὸν ἀεί- μνηστον Γ. Βενιέρη: «...Ὁ δημοτικισμὸς—γράφει—ἐθεώρησεν ὡς πραγματικό- τητα νεοελληνικὴ τὸ εἶκοσι ἔνα. Εἶδεν, ὅτι μὲ τὸν νεκρωμένον κλαστικισμὸν καὶ μὲ τὴν βυζαντινὴν σχολαστικὴν δὲν ἐδημιουργεῖτο ζωντανὸν ἔθνος ἢ πολιτισμὸς βιώσιμος. Ὁ ἐλληνικὸς λαὸς ἐκρατοῦσεν ἀπὸ τὰ Ἀθήνας καὶ τὸ Βυζάντιον ὅτι

προσηρμόζετο εις τήν ζωήν του. Ἡ νεολληνική ὅμως ἀρχιτεκτονική δὲν ἔμπορευσε νὰ οἰκοδομήσῃ σημερινὸ σπίτι μὲ δωρικὸν ρυθμὸν ἢ μὲ τὸν δωζαντινὸν θόλον. Τὸ Ἔθνος εἶχε ξεκινήσει ἀπὸ τὸ Εἶκοςι Ἔνα. Αὐτὸν τὸν δρόμον ὤφειλε νὰ ἐξακολουθήσῃ. Οἱ δημοτικισταὶ ἐκήρυξαν μὲ θάρρος τὴν πεποίθησίν του...».

Δὲν κόδομε — πρὸς Θεοῦ! — τὴν ἱστορικὴ μας συνέχεια οὔτε ἀμβλύνουμε τὴν ἐθνικὴ μας μνήμη, ἀν χρησιμοποιοῦμε τὴν ἀναγκαίαν γλωσσικὴ μορφή στὴν τρέχουσα ζωὴ μας! «Γάλα» καὶ «μέλι» γράφει ὁ Ὅμηρος. Καὶ ἐμεῖς τίς ἴδιες λέξεις χρησιμοποιοῦμε σήμερα γιὰ τὰ ἴδια πράγματα. Δὲν ἐδημιουργήθηκεν ἀνάγκη ἀλλαγῆς. Οὔτε, λοιπόν, μὲ τὴν εἰς μεταβολήν σ' ὅλες τίς λέξεις τῶν ἀρχαίων, μὰ οὔτε καὶ χρησιμοποίηση ὧν τῶν λέξεων ἐκείνων. Συνέχεια καὶ ἐπαφὴ πνευματικὴ πρέπει νὰ ἐπιδιώκωμε μὲ τοὺς ἀρχαίους, Καὶ αὐτὴ ἡ συνέχεια ὑπάρχει, ὡς ἓνα σημεῖο. Κοντὰ στ' ἄλλα, ἀναφέρομε καὶ μερικὰς παροιμίας κοινὰς σὲ μᾶς καὶ στοὺς ἀρχαίους, ποὺ μαρτυροῦν αὐτὴ τὴν συνέχεια:

Ἔλεγαν, π. χ., οἱ ἀρχαῖοι: «Πεινώσαν ἀλώπεκα ὕπνος ἐπέρχεται». Λέμε σήμερα ἐμεῖς: «Ὅταν πεινάῃ ἡ ἀλεπού, κάνει πῶς κοιμάται», ἢ «Μένει ἕκαστον τοῦθ' ὅπερ μέλλει ποθεῖν». Ἐμεῖς λέμε: «Ὅ, τι μέλλει δὲν ξεμέλλει καὶ ὅ, τι γράφει δὲν ξεγράφει» ἢ «Ὁἶκος φίλος, ἄριστον» σήμερα λέμε: «Σπίτι μου σπιτάκι μου καὶ σπιτοκαλυβάκι μου». Ἄλλῃ: «Διμήν ἀτυχίας ἐστὶν ἀνθρώποις τέχνη». Ἡ δική μας εἶναι: «Μάθε τέχνη καὶ ἄφῃς» τὴν καί, σὰν πεινάτης, πιάσε τὴν». Καὶ «Πᾶς ἀργὸν ἀνὴρ ζῶν κλοπίμων ἀπὸ χειρῶν». Ἐμεῖς λέμε σήμερα: «Ὁ ἀκαμάτης ἀνθρώπος τὸν κλέφτη τὸν περνάει» κ. ἄ. π.

Δὲν ὑπάρχει, λοιπόν, γλωσσικὸ πρόβλημα; Ὑπάρχει, βέβαια, ὅχι ὅμως, μὲ τὴν ἔννοια τῶν δύο γλωσσῶν. Δὲν εἶναι «μία» γλῶσσα ἡ καθαρεύουσα καὶ «ἄλλη» ἡ δημοτικὴ. Δὲν ἔχομε νὰ διαλέξωμε ἀνάμεσα σὲ δύο γλῶσσες, γιατί δὲν ὑπάρχουν δύο, ἀλλὰ μιὰ καὶ ἐνιαῖα, ποὺ ἀδιάκοπα ἀλλάζει μορφή καὶ θὰ ἐξακολουθῇ νὰ μεταβάλλεται, ὅσον ὑπάρχουν ἐλληνικὰ χεῖλη καὶ κτυποῦν ἐλληνικὰς καρδιές!

Πρόβλημα ὁμοιομορφίας ὑπάρχει. Νὰ γράφεται, δηλαδή, ἡ γλῶσσα ὁμοιόμορφα ἀπ' ὅλους. Καὶ εἶν' αὐτὸ τῆς Πολιτείας εὐθύνη. Μέχρι τότε, θὰ ἔχωμε γλωσσικὴ ἀκαταστασία. Ὁ καθένας γράφει — καὶ θὰ γράφῃ — κατὰ τὴν προσωπικὴν του ἀποψή. Καὶ ὁ ὑπογράφόμενος παραδέχεται, ὅτι δὲν γράφει στὴν «ὀρθόδοξή» δημοτικὴ.

Ἀνδρέας Β. Τσιμπούλης

ΑΙ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΑΙ ΚΑΙ ΤΟ ΕΛΕΥΘΕΡΟΝ ΑΝΑΓΝΩΣΜΑ ΕΙΣ ΤΟ ΔΗΜ. ΣΧΟΛΕΙΟΝ

(Συνέχεια ἀπὸ τὸ προηγούμενο τεῦχος καὶ τέλος)

III'.

20. ΤΟ ΕΛΕΥΘΕΡΟΝ ΑΝΑΓΝΩΣΜΑ ΕΙΣ ΤΟ ΔΗΜ. ΣΧΟΛΕΙΟΝ

«Φύσει ὀρέγεται τοῦ εἰδέναι ὁ ἄνθρωπος» μᾶς λέγει ὁ Ἀριστοτέλης. Ἐμφυτὴ ἔχει τὴν τάσιν, πρὸς γνῶσιν καὶ μάθησιν τὸ παιδί καὶ γι' αὐτὸ ἀ-

πὸ τὰ πρῶτα τοῦ ψελίσματα, ἀρχίζει ν' ἀπορῇ διὰ τὸν περιβάλλοντα κόσμον αὐτοῦ καὶ ὁσημέραι μ' ἓνα σωρὸ θαυμαστικὰ καὶ ἀπορίας μᾶς τορπιλίζει. Τὸ παιδάκι ἀπὸ μικρὸ ἀρχίζει νὰ μελετᾷ μὲ τὸ δικό του ἰδιόρρυθμο τρόπο ὅλα τ' ἀντικείμενα καὶ τὸν περίγυρον κόσμον.

Ἀκόμῃ μὲ λαχτάρια καὶ χαρὰ παίρνει στὰ χέρια του κάθε βιβλίον, τὸ φυλλομετρᾷ, θαυμάζει τὴ μορφή του, στέκεται στὰς εἰκόνας του, μελετᾷ αὐτὰς καὶ μαντεύει διοισθητικῶς τὸ περιεχόμενον καὶ χαίρεται καὶ εὐχαριστεῖται. Τὴν λαχτάρια οὕτην, τὴν χαρὰν καὶ τὴν ἀγάπην, ποὺ νοιώθει τὸ παιδί διὰ τὸ βιβλίον, ἀπὸ τὴν χασαυγὴ τῆς ἡλικίας του, πρέπει τὸ Σχολεῖον νὰ τὴν καλλιεργήσῃ. Ἡ βᾶσις τοῦ οἰκοδομήματος ὑπάρχει, χρειάζεται ὕλικά γιὰ τὴν ἐπέκτασιν καὶ τὴν ὁλοκλήρωσιν. Αἱ ρίζαι τοῦ δένδρου τῆς βιβλιοφιλίας ὑπάρχουν χρειάζεται προσοχὴ διὰ ν' ἀναπτυχθοῦν νὰ μεγαλώσουν καὶ καρποὺς ν' ἀποδώσουν. Τὸ σκίρτημα διὰ τὴν πνευματικὴν ἀνάτασιν ὑπάρχει, χρειάζεται ἀπὸ ἡμᾶς τοὺς διδ/λους καὶ γονεῖς, καλὴ τροφοδοσία καὶ προσοχὴ, διὰ νὰ μὴν μετατρέψωμεν τὴν λαχτάρια, τὴν χαρὰν καὶ τὴν ἀγάπην, ποὺ ὑπάρχει, σ' ἀποστροφήν καὶ περιφρόνησιν. Ἡ γῆ ἢ καρπερὴ ὑπάρχει· χρειάζεται τὸ ἄφθονο καὶ διαυγὲς νερὸ νὰ ποτισθῇ καὶ νὰ καρποφορήσῃ· καὶ τὸ ἄφθονο νερὸ εἶναι τ' ἄφθονα καὶ καλοτυπωμένα βιβλία καὶ τὸ ἐλεύθερο παιδικὸ ἀνάγνωσμα.

Τὸ ἐλεύθερον ἀνάγνωσμα, τὸ ὁποῖον ἀποτελεῖ τὸ μέσον τῆς μορφώσεως καὶ αὐτοαγωγῆς τῶν παιδιῶν μας καὶ τῆς ψυχαγωγίας αὐτῶν. Αὐτὸ χαρίζει μεγάλην χαρὰν στὰ παιδιὰ καὶ χτίζει τὸν μεγάλον οἰκοδόμημα τῆς μορφώσεως αὐτῶν. Γι' αὐτὸ ἀπὸ τῆς μικρᾶς ἡλικίας, ποὺ χαίρεται τὸ παιδί νὰ μελετᾷ καὶ νὰ ἐρευνᾷ καὶ νὰ μαθαίνει, πρέπει νὰ καλλιεργήσωμεν καὶ ν' ἀναπτύξωμεν τὴν χαρὰν καὶ τὴν ἀγάπην αὐτὴ καὶ νὰ μὴν ἀφήσωμεν αὐτό, στὸ Δημ. Σχολεῖον, μὲ τὸ ἓνα τοῦ τοῦ Ἀναγνωστικό, τὸ ὁποῖον τοῦ γίνεται ἀποκρουστικόν. βαρετό, μισητό καὶ τοῦ ἀπομακρύνει τὴν ἐμφυτὴ προσηλωσιν καὶ ἀγάπην στὸ βιβλίον καὶ τὴν μελέτην.

Ὅπως ὅλα τὰ πολιτισμένα κράτη, ἔτσι καὶ ἐμεῖς ἀπὸ τὸς πρώταςτάξεις τοῦ Δημ. Σχολείου πρέπει νὰ εἰσάγωμεν τὸ ἐλεύθερον παιδικὸν ἀνάγνωσμα, τὸ ὁποῖον δημιουργεῖ τὴν δίψαν διὰ μάθησιν, ἀναπτύσσει τὴν εὐγενὴ ἀμιλλαν παντὸς ὑψηλοῦ καὶ ὠροῖου καὶ συντελεῖ εἰς τὴν πνευματικὴν ἐργασίαν ὧν τῶν μαθητῶν, τὴν συμπλήρωσιν τῆς διδασκαλίας καὶ τὴν ὁλοκλήρωσιν τοῦ σκοποῦ τῆς αγωγῆς.

Διὰ τὴν εἰσαγωγὴν τοῦ ἐλευθέρου ἀναγνώσματος εἰς τὸ Δημοτικὸν Σχολεῖον, χρειάζεται ἡ ὑπαρξὶς σχολικῆς καὶ μαθητικῆς βιβλιοθήκης καὶ ὁ διαρκὴς πλουτισμὸς αὐτῆς μὲ κατάλληλα βιβλία. Τὸ ἐλεύθερον ἀνάγνωσμα θὰ ὀδηγήσῃ τοὺς μαθητὰς εἰς τὴν βιβλιοθήκην τοῦ Σχολείου καὶ θὰ κάμῃ τὴν ἐργασίαν τοῦ εὐχάριστον καὶ ὁμοίαν μὲ παιχνίδι, ἐπιτυχανομένου τοῦ παιδαγωγικοῦ ἀξιώματος τοῦ Πλάτωνος «παίζων τοὺς παῖδας τρέφε».

Τὸ ἐλεύθερον ἀνάγνωσμα εἰς τὸ Δημ. Σχολεῖον πρέπει νὰ μὴν ἐπιβάλλεται ἔξωθεν, ἀλλὰ νὰ προέρχεται ἀπὸ ἐσωτερικὴ ὥθησιν, ν' ἀνταποκρίνεται στὰ παιδικὰ διαφέροντα, νὰ πληροῖ τὴν ψυχὴν τῶν παιδιῶν χαρὰς καὶ εὐχαριστήσεως, νὰ τὰ συνορπάξῃ, νὰ τὰ αἰχμαλωτίξῃ καὶ νὰ μὴν δύνασαι νὰ τ' ἀποσπάσῃς ἀπ' αὐτό. Πρέπει νὰ δημιουργῇ αὐτό, ποὺ θαυμάσια λέγει ὁ Γάλλος Π. Προύστ «...Μετροῦσα τίς ὥρες ποὺ ἤχοῦσαν στὸ κωδωνοστάσιον τοῦ χωριοῦ καὶ ὕστερα ἀπὸ κάθε κωδωνοκρουσίαν ἔννοιωθα μὲ ἀπόλαυσι μέσα στὴ σιωπὴ ν' ἀρχίζῃ ἓνα καινούργιον χρονικὸ διάστημα μιᾶς ὥρας, ποὺ καὶ αὐτὴ θὰ ἦταν ἀφιερωμένη στὸ διάβασμα. Καὶ ὕστερα ἀπὸ κάθε ὥρα μοῦ φαινόταν πῶς μόλις εἶχαν περάσει μερικὰ λεπτὰ ἀπὸ τὴν προηγούμενη...» Τὸ ἐλεύθερον ἀνάγνωσμα πρέπει νὰ ἔχῃ

ὕλην διάσπαρτη δι' ὅλας τὰς πνευματικὰς καὶ χρονολογικὰς ἡλικίας καὶ ἐκεῖ τὰ παιδιὰ θὰ κάθουν, θὰ βροῦν ὅ,τι ἀνταποκρίνεται στὴν παιδικὴ τῶν ψυχῇ καὶ τὰ διαφέροντά των καὶ θὰ γίνουν ἐρευνῆται καὶ μελετῆται.

21. ΧΡΟΝΟΣ ΕΝΑΡΞΕΩΣ ΤΟΥ ΕΛΕΥΘΕΡΟΥ ΑΝΑΓΝΩΣΜΑΤΟΣ

Πολλοὶ ὑποστηρίζουν καὶ πιστεύουν, πῶς στὸ Δημ. Σχολεῖον δὲν μπορεῖ νὰ ἐφαρμοσθῇ τὸ ἐλεύθερον ἀνάγνωσμα. Ἡ πεῖρα ὅμως, ἀλλὰ καὶ ἡ θεωρία, ἀπέδειξαν εἰς αὐτοὺς ὅτι πλανῶνται πλάνην οἰκτράν. Εἰς τὸ Δημ. Σχολεῖον καὶ μάλιστα οὐχὶ ἀπὸ τὴν Γ' τάξιν, ὡς ὑποστηρίζουν μερικοί, ἀλλὰ ἀπὸ τὴν Β' καὶ τὴν Α' τάξιν δύναται ἀποτελεσματικῶς καὶ καρποφόρως νὰ ἐφαρμοσθῇ τὸ ἐλεύθερον ἀνάγνωσμα. Τὸ βιβλίον ὅταν εἶναι εἰκονογραφημένο μὲ πλουσίαν καὶ ζωηρὰν εἰκονογράφειν, ποὺ ν' ἀνταποκρίνεται στὰ παιδικὰ διαφέροντα καὶ νὰ προσσρομῶζεται στὴν παιδικὴ ψυχὴ ἀποτελεῖ εὐχάριστον ἀνάγνωσμα τῶν μαθητῶν τῆς τάξεως, ἔστω κι' ἂν δὲν γνωρίζουν ἀνάγνωσιν. Τὰ βιβλία αὐτὰ, γεννοῦν τὴν ἀγάπην καὶ τὴν προσήλωσιν τῶν παιδιῶν πρὸς τὸ βιβλίον καὶ ὀργότερα, ὅταν θὰ μεγαλώσουν καὶ θὰ γνωρίζουν ἀνάγνωσιν, θὰ μελετοῦν αὐτὰ καὶ θ' ἀποτελοῦν τοὺς πιστότερους, στενότερους καὶ παντοτεινοὺς φίλους των.

Ἀλλωστε, τὰ παιδιὰ, διαισθητικῶς ἐρευνοῦν, ἐξετάζουν, μελετοῦν, μέσα ἀπὸ τὰς εἰκόνας, τὴ μορφή καὶ τὰ σχήματα τῶν βιβλίων, ἐκεῖνα ποὺ μᾶς διδάσκουν. Πολλὰς φορὲς μιὰ εἰκόνα, ἕνας πίνακας ἢ χάρτης μᾶς διδάσκει πολὺ περισσότερα ἀπὸ οἷονδήποτε γραπτὸν κείμενον. Ἀπὸ αὐτῆς λοιπὸν τῆς Α' τάξεως τοῦ Δημ. Σχολείου δύναται νὰ εἰσαχθῇ τὸ ἐλεύθερον ἀνάγνωσμα στοὺς μαθητὰς, ἀρκεῖ ἡ Σχολικὴ καὶ μαθητικὴ βιβλιοθήκη νὰ περιέχῃ πολλὰ, πάρα πολλὰ παιδικὰ βιβλία καὶ περιοδικά, ὥστε νὰ δύναται οἱ μαθηταὶ νὰ ἐπιλέγουν καὶ νὰ μελετοῦν ἐκεῖνα, ποὺ ἀνταποκρίνονται στὴν φύσιν των καὶ τὰ διαφέροντά των.

22. ΤΑ ΚΑΤΑΛΛΗΛΑ ΒΙΒΛΙΑ ΤΩΝ ΣΧΟΛΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΩΝ ΚΑΙ ΤΟΥ ΕΛΕΥΘΕΡΟΥ ΑΝΑΓΝΩΣΜΑΤΟΣ

Διὰ νὰ ἐπιτευχθοῦν οἱ ὡς ἄνω παιδαγωγικοὶ καὶ μορφωτικοὶ σκοποὶ τόσο τῆς σχολικῆς καὶ μαθητικῆς βιβλιοθήκης, ὅσον καὶ τοῦ ἐλευθέρου ἀναγνώσματος πρέπει τὰ βιβλία αὐτῶν νὰ εἶναι προσηρμοσμένα εἰς τὴν ὁμαλὴν ψυχοπνευματικὴν ἡλικίαν καὶ τὰ διαφέροντα αὐτῶν. Ὁ διδάσκαλος ὁ ὅποιος εἶναι γνώστης τῆς παιδικῆς ψυχῆς καὶ τῆς διδακτικῆς τέχνης πρέπει νὰ ἐκλέγῃ τὰ κατάλληλα ἐκεῖνα βιβλία, τὰ ὁποῖα προσφέρουν «ἡδονὴν ἀβλαβή» ὅπως μᾶς λέγει ὁ Πλάτων. Ἀκριβῶς, ὅπως ἐκλέγομεν τοὺς καλοὺς μᾶς φίλους, πρέπει νὰ ἐκλέγωμεν καὶ τὰ καλὰ βιβλία, τὰ ὁποῖα εἶναι παντοτεινοὶ καὶ μόνιμοί φίλοι κι' ἐφ' ὅσον ταῦτα εἶναι κακὰ, δύναται σὰν τοὺς κακοὺς φίλους «Νὰ μᾶς φθείρουν τὰ χρηστὰ ἤθη».

Αὐτὰ πρέπει νὰ εἶναι σύμφωνα πρὸς τὴν γλωσσικὴν ὠριμότητα τῶν μαθητῶν καὶ πρὸς τὴν ἀπαίτησιν «τέρπειν ἅμα καὶ διδάσκειν». Νὰ εἶναι σαφὴ καὶ χωρὶς περιττολογίας καὶ νὰ παρουσιάζουν καλαιοθητικὴν ἐμφάνισιν μὲ οὐσιαστικὸν περιεχόμενον καὶ μὲ ὑψηλὰς ἠθικὰς, κοινωνικὰς, θρησκευτικὰς, ἀνθρωπιστικὰς καὶ ἐθνικὰς ἰδέας, ποὺ νὰ ὁδηγοῦν εἰς τὸν τέλειον τύπον τοῦ καλοῦ καὶ ἀγαθοῦ πολίτου μὲ τὸ βαθύ ἀνθρωπιστικὸ καὶ χριστιανικὸ πνεῦμα. Νὰ εἶναι τερπνὰ, ὡφέλιμα, διδακτικά, ζωντανά, φρέσκα, δροσερά καὶ νὰ προκαλοῦν τὸ ψυχικὸ σκίρτημα καὶ τὴν πνευματικὴν ἀνάτασι καὶ νὰ μὴν περιέχουν οὐδὲν τὸ ἀνήθικον, τὸ μικρόν, τὸ ἀνοῦσιον, τὸ ξηρόν,

τὸ χυδαῖον, τὸ χλιαρόν, τὸ πνευματοκτόνον, τὸ εὐτελές, τὸ μνησίκακον, τὸ ἐγκληματικόν, τὸ διεστραμένον, τὸ ἀνωφελές, τὸ ἀσαφές, τὸ γελοῖον, διότι «τὰ τέκνα δέον νὰ τραφῶσιν ὑπὸ τὴν σκιὰν δένδρον ἀπλοῦ καὶ ἀπονηρέυτου», ὡς μᾶς λέγει ὁ Ἀδ. Κοραῆς.

23. Η ΒΛΑΒΕΡΑ ΕΠΙΔΡΑΣΙΣ ΤΟΥ ΑΚΑΤΑΛΛΗΛΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ

Τὰ ἀκατάλληλα βιβλία ἀσκοῦν δυσμενῇ κι' ὀλεθρίαν ἐπίδρασιν εἰς τὰς εὐπλάστους παιδικὰς ψυχὰς. Τὰ ἀκατάλληλα παιδικὰ ἀναγνώσματα, χύνουν σιγὰ σιγὰ χωρὶς συνταγὴ καὶ ζύγισμα, τὸ δηλητήριον καὶ δηλητηριάζουν τὰς παιδικὰς ψυχὰς, αἱ ὁποῖαι δὲν δύναται νὰ διακρίνουν τὸ ὀρθὸν ἀπὸ τὸ ἐσφαλμένον καὶ παρασύρονται ἀπὸ τὸν ἀνήθικον καὶ φανταστικὸν κόσμον τῶν ἀκαταλλήλων αὐτῶν ἀναγνώσμάτων, εἰς τὸ ἀπύθμενον βάραθρον τῆς καταστροφῆς. Αὐτὰ τραβοῦν τὰ βλαστάρια τῆς νέας γενεᾶς, ὅπως τίς πεταλοῦδες τραβᾷ τὸ φῶς καὶ τὰ ρίχνει στὸ καμίνι τῆς πυρκαϊᾶς καὶ καίνε κάθε τους ἠθικὴν ἀξίαν καὶ λογικὴ σκέψιν καὶ τὰ καθιστοῦν συντρίμια πνευματικὰ καὶ κοινωνικὰ. Τὰ ἀκατάλληλα αὐτὰ βιβλία περιέχουν διεστραμένους χαρσικτήρας καὶ ταπεινὰς πράξεις καὶ τὸ παιδιὰ, ὅταν τὰ διαβάσκει, δὲ μποροῦν παρὰ νὰ μοιάσουν μὲ τὰ πρόσωπα τῶν βιβλίων αὐτῶν καὶ νὰ βαδίσουν, μὲ γοργὸν βῆμα, τὸν κατήφορον τῆς περιπετειᾶς καὶ τοῦ ὀλέθρου. Ἡ χωρὶς εἰρμὸ καὶ ἰδέας ὀνειροπόλος ὕλη τῶν ἀκαταλλήλων αὐτῶν βιβλίων ταπεινώνει τὰς ἠθικὰς σκέψεις καὶ τὰ εὐγενῆ αἰσθήματα τῶν παιδιῶν, διεγείρει τὸν θυμισμόν, αὐτῶν καὶ τὰ ὁδηγεῖ στὴ νοσηρὰ σκέψιν καὶ φντισίαν μὲ ἀποτέλεσμα τὸ κατρακύλισμα αὐτῶν εἰς τὸν γλοιώδη κόσμον τῶν βιβλίων.

24. ΜΕΤΡΑ ΠΡΟΣ ΑΠΟΜΑΚΡΥΝΣΙΝ ΤΟΥ ΑΚΑΤΑΛΛΗΛΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ

Τὰ ἀκατάλληλα αὐτὰ βιβλία τῶν μικρῶν καὶ ταπεινῶν στὴ σκέψιν καὶ στὰ φρονήματα συγγραφέων, τὰ ὁποῖα ἐκδίδονται μὲ μοναδικὸν σκοπὸν καὶ κίνητρον τὸν πλουτισμόν, πρέπει τ' ἀποβληθοῦν ἀπὸ τὸ ἀναγνωστικὸν κοινόν.

Ἡμεῖς δὲ οἱ διδ/οι, οἱ μόνοι ἱκανοὶ κι' ἐντεταλμένοι, διὰ τὴν περιφρούρησιν καὶ διαφύλαξιν τῆς παιδικῆς ψυχῆς, κατὰ τὴν ἄωρον κι' ἐπικίνδυνον ἡλικίαν, ἀπὸ τὸν κατήφορον τῆς ἐκ τῆς μελέτης ἀκαταλλήλων βιβλίων, καταστροφῆς, πρέπει ὅχι μόνον νὰ μὴν τοποθετοῦμεν κανένα τοιοῦτον ἀμφίβολον ἔχον ἀξίαν βιβλίον εἰς τὰς σχολικὰς καὶ μαθητικὰς βιβλιοθήκας, ἀλλὰ ν' ἀγρυπνοῦμεν διὰ τὴν καταλληλότητα τῶν ἀναγνώματων τῶν παιδιῶν. Κάθε βιβλίον, ποὺ θὰ μελετήσῃ τὸ παιδί πρέπει νὰ ἔχῃ μετὰ τῆς προσκοῦσης προσοχῆς, μελετηθῇ κι' ἐλεγχθῇ πρῶτα ἀπὸ μᾶς.

Τονίζομεν δέ, ὅτι καὶ ἡ πολιτεία, δὲν πρέπει νὰ μείνῃ ἀδιάφορος, εἰς τὴν κυκλοφορίαν τοιούτων ἀκαταλλήλων κι' ἀσέμων βιβλίων, ἐντύπων καὶ λοιπῶν ρυπαρογραφημάτων· ἀλλὰ διὰ νόμου, νὰ διατάξῃ τὴν ἀπομάκρυνσιν ἐκ τῆς κυκλοφορίας ὅλων τῶν ἀκαταλλήλων αὐτῶν ἐντύπων καὶ τὴν σύστασιν μιᾶς εἰδικῆς ἐπιτροπῆς, ἀποτελουμένης ἐκ παιδαγωγῶν, κληρικῶν, βουλευτῶν καὶ ἄλλων φίλων ταγῶν τῶν γραμμάτων, ποὺ θὰ γνωρίζουν τὴν βλαβερὰν ἐπίδρασιν τῶν ἀκαταλλήλων βιβλίων στὰ παιδιὰ καὶ νὰ ποιοῦν τὸ παιδί καὶ τὸν Ἑλλάδα, ἢ ὁποῖα ν' ἀπαγορεύῃ ἄνευ ἐγκρίσεως τῆς τῆς ἐκδοσιν βιβλίων περιοδικῶν, ἐφημερίδων ἢ ἄλλων ἐντύπων· διότι «Δεῖ δὲ τῶν κοινῶν κοινὴν ποιῆσθαι τὴν ἄσκησιν, ἅμα δέ, οὐδὲ χρὴ νομίζειν αὐτοῦ τίνα εἶναι τῶν πολιτῶν, ἀλλὰ πάντας πόλεως, μόριον δ'»

έκαστος της πόλεως· ή δέ επιμέλεια πέφυκεν έκάστου μορίου βλέπειν πρὸς τὴν τοῦ ὅλου επιμέλειαν», καθὼς μᾶς λέγει ὁ Ἀριστοτέλης στὰ πολιτικά του.

25. ΜΕΤΡΑ ΔΙΑ ΤΗΝ ΚΥΚΛΟΦΟΡΙΑΝ ΚΑΛΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ

Παραλλήλως πρὸς τὰ μέτρα, ἅτινα δέον νὰ ληφθοῦν διὰ τὴν ἀπομάκρυνσιν ἐκ τῆς κυκλοφορίας τῶν ἀκαταλλήλων βιβλίων, πρέπεινὰ ληφθῶν καὶ μέτρα διὰ τὴν κυκλοφορίαν καλῶν βιβλίων. 1) Νὰ ἐξευρεθῇ τρόπος μειώσεως τῆς τιμῆς τῶν βιβλίων, ὥστε νὰ καταστοῦν εὐθηνὰ καὶ προσιτὰ ἀπὸ τὸν πολὺν κόσμον. Ἐνῶ εἰς ὅλας τὰς προηγμένας χώρας τὰ βιβλία εἶναι εὐθηνά, εἰς τὴν χώραν μας, κατὰ τὴν ταπεινὴν μου γνώμην, τὰ βιβλία εἶναι ἀκριβὰ καὶ δυσπρόσιτα ἀπὸ τὸν φτωχὸν καὶ πολὺν κόσμον. 2) Οἱ συγγραφεῖς καλῶν βιβλίων πρέπει ν' ἀμειβῶνται σθεναρῶς διὰ τὴν συγγραφὴν τῶν, τὴν ὁποῖαν νὰ παίρνῃ καὶ νὰ τὴν ἐκδίδῃ τὸ κράτος. 3) Οἱ ἐκδόται νὰ πληρώνουν μικρὸν φόρον διὰ τὸ χαρτὶ καὶ νὰ ὑποχρεοῦνται ἕναν σοβαρὸν ἀριθμὸν ἀντιτύπων νὰ τὰ προσφέρουν εἰς τὰ Σχολεῖα. 4) Νὰ γίνουν πολλὰ βιβλιοθηκὰ, καὶ δανειστικὰ τοιαῦτα σχολικὰ καὶ κοινοτικά.

26. ΣΧΟΛΙΚΟΝ ΚΑΙ ΜΑΘΗΤΙΚΟΝ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ

Ἀξιόλογη ὠφέλεια προσφέρει καὶ τὸ Σχολικὸν καὶ μαθητικὸν παιδικὸν περιοδικόν, τὸ ὁποῖον, πρέπει νὰ στολίζῃ τὰς σχολικὰ καὶ μαθητικὰς βιβλιοθήκας καὶ νὰ τὸ μελετοῦν οἱ μαθηταὶ ὡς ἐλεύθερον ἀνάγνωσμα. Τὸ μαθητικὸν περιοδικὸν παράγει καὶ αὐτὸ τὴν αὐτενέργειαν. Ἀναπτύσσει τὴν ἀναγνωστικὴν ἰκανότητα καὶ τὴν ὀρθογραφικὴν κατάρτισιν. Πλουτίζει τὸ λεξιλόγιον τῶν μαθητῶν. Καλλιεργεῖ τὰ λογοτεχνικά τάλαντα αὐτῶν καὶ δημιουργεῖ τὴν εὐγενῆ ἁμιλλαν μετὰ τῶν μαθητῶν. Καλλιεργεῖ τὸ κοινωνικὸν συναίσθημα καὶ τὸ συναίσθημα τῆς εὐθύνης καὶ συντελεῖ εἰς τὴν πρόοδον, τὴν συνεργασίαν καὶ τὴν ἀλληλεγγύην.

«Τὸ μαθητικὸν περιοδικὸν εἶναι σπουδαιότατον ὄργανον πολυμεροῦς μορφώσεως καὶ ἀσκήσεως τῶν παιδῶν» μᾶς λέγει ὁ Ἀκαδημαϊκὸς κ. Ἐ. Ξαρχόπουλος. Δι' αὐτό, θὰ ἦτο εὐχὴς ἔργον, ἐάν ὁ Ο.Ε.Σ.Β. κοντὰ εἰς ὅλα τὰ ἄλλα μαθητικὰ καὶ ἄλλα παιδικὰ περιοδικὰ, ποῦ ἐκδίδονται, ἐξέδιδεν ἕνα πανελλήνιον μαθητικὸν περιοδικόν, τὸ ὁποῖον θὰ ἐθεράπευε μίαν σημαντικὴν ἑλλειψιν τοῦ μαθητόκοσμου καὶ θὰ προσεπόριζεν κ' ἄρκετὰ ὕλικά ὀφέλη διὰ τὸν πλουτισμὸν τῶν σχολικῶν βιβλιοθηκῶν. Καλὸν θὰ ἦτο ἐάν καὶ κάθε Περιφέρεια ἐξέδιδε τὸ μαθητικὸν τῆς περιοδικόν, ὥπως ἐκδίδει ἡ Ἐκπαιδευτικὴ Περιφέρεια Γορτυνίας τὸ καλὸν παιδικὸν περιοδικόν «Νέα Ζωὴ τὸ ὁποῖον συνιστᾷ ἐνθέρμως.

Ἡ μαθητικὴ ἐφημερίς τὰ μέγιστα συμβάλλει εἰς τὴν ἐπίτευξιν τοῦ σκοποῦ τῆς ἀγωγῆς. Μία ἐφημεριδοῦλα σὲ κάθε Σχολεῖον, ἔστω καὶ χειρόγραφος, ποῦ νὰ παρουσιάζῃ τὴν κίνησιν τοῦ Σχολείου καὶ νὰ καλλιεργῇ τὰ τάλαντα τῶν μαθητῶν, δημιουργεῖ τὴν εὐγενῆ ἁμιλλαν καὶ θεραπεύει κοινωνικοὺς, παιδαγωγικοὺς καὶ μορφωτικοὺς σκοποὺς. Ἐκτὸς τῆς μαθητικῆς ἐφημερίδος, εἰς τὰ σχολεῖα πρέπει νὰ γίνεσθαι χρήσις καὶ τῆς ἡμερησίας ἐφημερίδος, ἡ ὁποία ἀποτελεῖ σπουδαῖον μέσον ἀγωγῆς καὶ ἡ ὁποία πρέπει νὰ χρησιμοποιεῖται κ' ὡς ἐλεύθερον ἀνάγνωσμα. Ὅπως τὸ Σχολεῖον ἔτοι καὶ ἡ ἐφημερίδα συντελεῖ εἰς τὴν ἐκπολιτιστικὴν πρόοδον τοῦ λαοῦ· συνεπῶς τὸ ἕνα ὑποβοηθεῖ τὸ ἄλλο καὶ τὸ ἕνα ἐξυπηρετεῖ τὸ ἄλλο.

Ἡ ἐφημερίδα ἐξυπηρετεῖ τοὺς παιδαγωγικοὺς καὶ διδακτικοὺς σκο-

ποὺς τοῦ Σχολείου καὶ προσφέρει εἰς τοὺς μαθητὰς γνώσεις ἐπικαίρους, καὶ φρέσκας εἰς τὰ παιδιὰ, αἱ ὁποῖαι γίνονται κτῆμα τῶν. Ἡ ἡμερησία ἐφημερίς προσφέρει τὴν σύγχρονον ἱστορίαν καὶ τὸν καθρέπτην τοῦ σημερινοῦ πολιτισμοῦ καὶ τῆς σημερινῆς ζωῆς, ποῦ εἶναι ἡ βάσις διὰ τὴν κατανόησιν τοῦ παρελθόντος καὶ τὴν σύνδεσιν αὐτοῦ μετὰ τοῦ παρόντος. Αὕτη καλλιεργεῖ τὴν κρίσιν, ψυχαγωγεῖ, διαφωτίζει καὶ προσφέρει τὴν γνώμην τοῦ κοινοῦ, Αὕτῃ μᾶς διδάσκει τὴν ἱστορίαν τοῦ τόπου μας, τὴν οἰκονομικὴ καὶ πολιτικὴν κατάστασιν αὐτοῦ τὴν ἐκπολιτιστικὴν κίνησιν, τὰ πατριδογνωστικὰ μας στοιχεῖα καὶ ὅλα τ' ἀγαθὰ τοῦ πολιτισμοῦ ὑπὸ τὸ πρῖσμα τῆς ἐπικαιρότητος καὶ τῆς εὐκαιριακῆς διδασκαλίας, ἀπαραιτήτους παιδαγωγικὰς ὠξιώσεις τῆς σημερινῆς ἐπιστήμης.

Ἐνα γεγονὸς ἢ ἕνα πρόβλημα ὅταν χάνῃ τὴν ἐπικαιρότητά του δὲν ἔχει ἀξίαν καὶ σημασίαν καὶ δὲν παραμένει κτῆμα τῶν μαθητῶν ὅταν παρὰ καιρὸν διδαχθῇ π.χ. Ἐνας καταστρεπτικὸς σεισμός, ἕνας πόλεμος, ποῦ ἐκρήγνυται σήμερον, ὁ θάνατος ἑνὸς ἐφευρέτου καὶ ἄλλα σύγχρονα προβλήματα ὅταν θὰ διδαχθοῦν ἀπὸ τῆς ἡμερησίας ἐφημερίδος κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς δημοσιεύσεως, χωρὶς προγραμματισμὸν, ἀλλ' ἐπ' εὐκαιρίαν, τραβοῦν τὴν προσοχὴν τῶν μαθητῶν καὶ μένουν κτῆμα τῶν. Ἡ σύστασις τῆς δημοκρατίας τῆς Κύπρου, ἡ ὁποία ἐδιδάχθη ἐπικαίρως, διὰ τῆς μελέτης τῆς ἐφημερίδος καὶ τῆς ἐπιδείξεως καὶ τῶν εἰκόνων τῆς ὑπογραφῆς τῆς συμφωνίας καὶ ἄλλων στοιχείων παρέμεινεν καὶ παραμένει κτῆμα τῶν μαθητῶν μας· ἐνῶ ἐάν ἐδιδάσκετο αὕτη μετὰ παρέλευσιν μηνῶν ἢ καὶ ἐτῶν δὲν θὰ καθίστατο ἀπόλυτον καὶ ἐν ταῖς λεπτομερείαις τοῦ κτῆμα αὐτῶν.

Μία διδακτικὴ καὶ παιδαγωγικὴ ἀρχὴ λέγει: «Τὰ πράγματα καὶ τὰ γεγονότα ἀπὸ τὸν κύκλον τῆς ἐμπειρίας τῶν μαθητῶν θὰ κατέχουν τὸ κέντρον τῆς ἐργασίας αὐτῶν». Ἀλλὰ ποῖο μέσον μᾶς παρέχει τὸν κύκλον τῆς ἐμπειρίας τῶν μαθητῶν καλύτερον, σαφέστερον, ζωντανότερον, καὶ ἀσφαλέςτερον, παρὰ ἡ μαθητικὴ ἐφημερίς καὶ ἡ ἡμερησία τοιαύτη, ἡ ὁποία δικαίως καλεῖται καὶ «Πανεπιστήμιον τῆς ζωῆς».

Πεῖρα ἀρκετῶν ἐτῶν μᾶς ἐδίδαξεν, ὅτι ἡ ἀνακοίνωσις καὶ ἡ μελέτη ἐκ τῆς καθημερινῆς ἐφημερίδος τῶν σπουδαιότερων γεγονότων τῆς ἡμέρας καὶ ἡ ἐξέτασις τούτων μετὰ τὸ πρῖσμα τῆς ἀληθείας καὶ τῆς ἀντικειμενικότητος ἀποτελεῖ ἰσχυρὸν μέσον μορφώσεως τῶν Ἑλληνοπαίδων.

28. Εἶδη ΒΙΒΛΙΩΝ ΚΑΙ ΠΕΡΙΟΔΙΚΩΝ

Κατὰ τοὺς τελευταίους χρόνους ἡ παιδικὴ λογοτεχνία μας ἐσημείωσεν σημαντικὴν πρόοδον καὶ πολλὰ ἐκλεκτὰ παιδικὰ βιβλία καὶ περιοδικὰ εἶδον τὸ φῶς τῆς δημοσιότητος. Τὰ σπουδαιότερα ἐκ τούτων, τῶν ὁποίων τὴν ἀπόκτησιν θεωροῦμεν πολῦτιμον εἶναι:

α) Ἀπαντὰ τὰ βιβλία τῆς κ. Ἀντιγ. Μεταξᾶ, ἡ ὁποία ἐνδιαφέρεται γιὰ τὰ παιδιὰ καὶ καθημερινῶς ἐργάζεται γι' αὐτὰ, στὸ ραδιόφωνο, στὴν παιδικὴ ἐφημερίδα, στὸ θέατρο, καὶ παντοῦ κ' ἔχει προσφέρει τὴν ἀξιόλογη σειρά τῶν παιδικῶν τῆς βιβλίων μετὰ ὕλην καὶ ὑπόθεσιν εἰλημένην ἀπὸ τὸν κόσμον τῆς ἐμπειρίας αὐτῶν καὶ προσηρμοσμένην στὰ παιδικὰ διαφέροντα καὶ στὴ γλῶσσα αὐτῶν.

β) Ὅλα τὰ βιβλία τῆς σειρᾶς τοῦ συλλόγου τῶν ὠφελίμων βιβλίων.

γ) Αἱ σειραὶ «Τὰ βιβλία θαῦμα», «Τ' ἀγαπημένα μου βιβλία», «Γνωρίσατε τὴν Ἑλλάδα», «Φύσις καὶ ζωὴ», αἱ ὁποῖαι ἀποτελοῦνται ἀπὸ ἐξαιρετικὰ βιβλία παιδικὰ, τὰ ὁποῖα συνιστῶνται καὶ ἀπὸ τὸ Ὑπουργ. Παιδείας.

δ) Τὰ παιδικὰ βιβλία τῶν Πηνελ. Δέλτα—Παπαδοπούλου, Λιλῆς Πε

Ζοπούλου, Άλκη Γροπαιάτη, Δημ. Γιάκου, Μιχ. Στασινοπούλου, Στρ. Μυριβήλη, Δραγούμη, Μελέ, Ξενοπούλου, Σπεράντζα, Παπαδιαμάντη, τὰ παραμύθια τῆς Λιουδάκη, καὶ τὰ τῆς ἐκδοτικῆς προσπάθειας τοῦ Βλέσσα.

“Απαντα τὰ βιβλία τῶν ὡς ἄνω λογοτεχνῶν εἶναι γραμμένα μὲ φρε-
σκάδα καὶ παιδικὸ χιούμορ.

ε) Αί ποιητικά συλλογαί τοῦ Παπαντωνίου, Βιζυῆνοῦ, Πάλλη, Δρο-
σίνη, Σπεράντζα, Πολέμη, καί Γκόλφη, εἶναι λίαν ἀξιόλογα.

στ) Ἐκλεκτὰ παιδικὰ βιβλία περιέχουν καὶ αἱ ἐκδόσεις τῆς Ἀποστολικῆς διακονίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, τῆς ἀδελφότητος Ζωῆς, Ἀτλαντίδος, Ἀσπιώτη, — Ἐλκα, Ἀλικιώτη, Δημητράκου, Ἐλευθερουδάκη, Βασιλείου, Σαλιέρου, Σιδέρη, Παπαδημητρίου, Πούντζα, Ράνου, Ράλλη, Λουκοπούλου, καὶ Κολλάρου, παρ' ὧν δύναται τις νὰ προμηθευθῇ.

Λεπτομερή βιβλιογραφίαν τῶν καταλλήλων βιβλίων διὰ τὰ παιδιὰ δύνανται τις νὰ λάβῃ ἐκ τῆς ἀναγνώσεως, τῆς πρὸς ἐκπαιδευτικούς Γορτυνίας ὑπ' ἀριθ. 422)9)12—3—1957 ἐγκυκλίου τοῦ Ἐπιθεωρητοῦ Δημ. Σχολείων (Γορτυνίας) κ. Παν. Κασσιμάτη καὶ τοῦ εἰς τὸ περιοδικὸν «Παιδεία καὶ ζωὴ» (τεύχος 67 τοῦ 1958) δημοσιευθέντος ἄρθρου «Τὰ παιδιά καὶ τὰ βιβλία» τῆς παιδαγωγοῦ Εἰρήνης Παϊδοῦση.

Ἐπὶ τούτοις θεωροῦμεν ὑποχρέωσιν μας, ἐνταῦθα νὰ σημειώσωμεν, ὅτι διὰ μεγάλα παιδιὰ καὶ διὰ μεγάλους, τὴν κορωνίδα τῶν ἀξιολόγων βιβλίων κατέχει «Ἡ Ἁγία Γραφή», ἡ συνεχὴς μελέτη τῆς ὁποίας τεράστια προσφέρει ὄφελος.

Ἀξιόλογον ἐπίσης ὕλην προσφέρουν καὶ τὰ περιοδικὰ «Ἡ διάπλασις τῶν παίδων», Ἑλληνικὸς Ἑρυθρὸς Σταυρὸς Νεότητος», «Τὰ χαρούμενα παιδιὰ», «Τὸ χαρούμενο σπῆτι», «Ἡ Ζωὴ τοῦ παιδιοῦ», «Ἡ παιδικὴ χαρά», «Ἡ παιδόπολις», «Τὰ λουλούδια», «Ὁ φίλος μου», «Ὁ παιδικὸς κόσμος», «Ὁ παράδεισος τοῦ παιδιοῦ», «Ὁ παιδικὸς φάρος», «Ἡ βιβλιοθήκη τῶν γονέων» καὶ τὸ ἐκλεκτὸν περιοδικὸν «ΝΕΑ ΖΩΗ», τὸ ὁποῖον ἐκδίδεται παρ' ὁμάδος ἐκπαιδευτικῶν Γορτυνίας, μεῖζον τὴν Δημοτῶναν καὶ εἶναι γέννημα καὶ θρέμμα τοῦ περιβάλλοντος τοῦ Σχολείου καὶ τῶν παιδιῶν.

Κλείνω τὴν παρούσαν μου μελέτην, μὲ τὸ τοῦ Fenelon « Ἐὰν ὅλα τὰ στέμματα τῆς αὐτοκρατορίας τὰ ἔρριπτον πρὸ τῶν ποδῶν μου εἰς ἀντάλλαγμα τῶν βιβλίων μου καὶ τοῦ ἔρωτός μου πρὸς τὴν γνῶσιν θὰ τὰ ἐλάκτιζον » κί' ἀναφθῶ πρὸς τοὺς ἰσχυροὺς καὶ τοὺς ἰθύνοντας. Ἄδίκως πολεμᾶτε διὰ παντοίων ἄλλων μέσων νὰ κατισχύσετε ἐπὶ τῆς γῆς καὶ νὰ χαρίσαστε εὐτυχίαν εἰς τοὺς ἀνθρώπους αὐτῆς. Ἀδίκως ἀνεγείρετε κτίρια καὶ ὑποτροφίας χαρίζετε. Ἀδίκως ἔργα τέχνης καὶ κολοσσοὺς κατασκευάζετε. Τὰ πάντα θὰ ὑπονομευθοῦν καὶ θὰ κατακρημνισθοῦν ὑπὸ τοῦ κακοῦ βιβλίου. Πρέπει διὰ νὰ διατηρηθοῦν καὶ νὰ προκόψουν, νὰ γραφοῦν βιβλία καλὰ καὶ ἔντυπα διαλεκτά, τὰ ὁποῖα θὰ ἀποτελέσουν τὰ νικηφόρα ὅπλα τῆς ἀρετῆς, τῆς δικαιοσύνης καὶ τῆς προόδου κατὰ τῆς ἀδικίας, τοῦ μίσους καὶ τῆς καταστροφῆς.

Εὐστάθιος Ἰωάν. Σταθόπουλος

ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΝΕΟΔΙΟΡΙΖΟΜΕΝΩΝ ΚΑΘΗΓΗΤΩΝ
ΣΤΗ ΣΧΟΛΙΚΗ ΠΡΑΞΗ

Τὰ τελευταῖα δυὸ χρόνια καταβάλλονται μεγάλες προσπάθειες γιὰ τὴ λύση τῶν γενικῶν καὶ εἰδικῶν προβλημάτων τῆς Παιδείας. Ὁ Νόμος «περὶ ὀργανώσεως καὶ διοικήσεως τῆς Γενικῆς Ἑκπαιδεύσεως» ἀσχολεῖται περισσότερο μὲ τὰ προβλήματα τῆς Μέσης Παιδείας, στὴν ὁποία γίνεται πραγματικὴ Θεογονία. Σ' αὐτὴ κυρίως ὑλοποιεῖται ἡ ἐκπαιδευτικὴ Μεταρρύθμιση καὶ γύρω ἀπὸ τὰ προβλήματα τῆς γίνεται τόσος λόγος σήμερα. Καὶ φυσικὰ ὁ διάλογος αὐτὸς ὄχι μόνο δὲν βλάπτει, ἀλλὰ στεριώνει τὶς σωστὰς θέσεις καὶ συμπληρώνει τὶς ἀτέλειες ποὺ ὑπάρχουν. Γι' αὐτὸ κάθε μορφωμένος ἄνθρωπος καὶ ἰδιαίτερα ἐκπαιδευτικὸς ἔχει καὶ δικαίωμα καὶ ὑποχρέωση νὰ ἐπισημάνῃ ὅποια σημεῖα κατὰ τὴ γνώμη του πρέπει νὰ τύχουν ἰδιαίτερης προσοχῆς καὶ μελέτης ἀπὸ μέρος τῶν ἀρμοδίων.

Ἔνα σπουδαῖο καὶ σοβαρὸ πρόβλημα εἶναι ἐκεῖνο τῆς Πρακτικῆς ἐξάσκησης τῶν Πτυχιούχων τοῦ Πανεπιστημίου, ποὺ προρίζονται γιὰ καθηγητὲς στὰ Σχολεῖα Μέσης Παιδείας.

Διότι πέρα από την θεωρητική έπιστημονική κατάρτισή των καλούνται σάν διδάσκοντες νά παρουσιασθοῦν ἐνώπιον μαθητῶν γιά νά τοὺς διδάξουν ὅχι ὅσα στὸ Πανεπιστήμιο ἔμαθαν, ἀλλὰ ἐκεῖνα ποὺ τὸ μυαλὸ τῶν ἐφήβων μπορεῖ καὶ πρέπει νά ἀφομοιώσῃ. Εἶναι ἀνάγκη νά ξέρη πῶς θὰ προσφέρει τὴν διδακτέα ὕλη, ὥστε σύντομα καὶ μὲ λιγώτερο κόπο νά γίνῃ κτῆμα τῶν μαθητῶν, χωρὶς νά ἀναλώνεται ὁ δυναμισμὸς καὶ τὸ ἐνδιαφέρον τοὺς ἄσκοπα.

Δυστυχώς όπως λειτουργούν σήμερα οι καθηγητικές Σχολές και με το πλήθος των φοιτητών δεν μπορούμε να πούμε ότι ο πτυχιούχος έχει όλα τα εφόδια «τοῦ ὀρθῶς διδάσκει». Τὸ πειραματικὸ Σχολεῖο μὲ τις λίγες ὥρες διδασκαλίας ποὺ ἀπλῶς παρακολουθεῖ ὁ φοιτητὴς δὲν ἐφοδιάζει τὸ ὑποψήφιο καθηγητὴ μὲ ὅτι χρειάζεται γιὰ νάμπη στὴ τάξη καὶ νὰ διδάξῃ. Ἀπλὴ παρακολούθηση διδασκαλίας δὲν εἶναι ἀρκετὴ γιὰ νὰ ἀσκήσῃ τὸ λειτούργημα τοῦ Διδασκάλου. Πρέπει νὰ πειραματισθῇ ὁ ἑαυτοῦ, νὰ γιὰ νὰ ἀσκήσῃ τὸ λειτούργημα τοῦ Διδασκάλου. Πρέπει νὰ πειραματισθῇ ὁ ἑαυτοῦ, νὰ γιὰ νὰ ἀσκήσῃ τὸ λειτούργημα τοῦ Διδασκάλου. Πρέπει νὰ πειραματισθῇ ὁ ἑαυτοῦ, νὰ γιὰ νὰ ἀσκήσῃ τὸ λειτούργημα τοῦ Διδασκάλου.

Ἡ πρώτη ἐπαφή μετὰ τὴν τάξη δὲν εἶναι τόσο εὐκολή. Ἀκόμα ὁ πειραματισμὸς τοῦ νέου καθηγητῆ σὲ σχολεῖο πού θὰ διοριστῇ, δημιουργεῖ πολλὰ προβλήματα.

Διδασκαλία χωρίς μέθοδο δοκιμασμένη το πιθανώτερο είναι να αποτύχει, με αποτέλεσμα να μάς φταίνε οι μαθητές, να εκνευριζόμαστε, να χάνουμε τη ψυχραιμία μας και να παραφερώμαστε. Έτσι αντί της ψυχικής επαφής με τους μαθητές μας, που είναι απαραίτητη για το έργο μας, δημιουργείται τις πιο πολλές φορές χάσμα «δυσκόλως γεφυρούμενον».

Φυσικά θα είναι έξω από τα πράγματα όποιος υποστηρίξει ότι η πρακτική εξάσκηση πρέπει να γίνεται μέσα στα πανεπιστήμια. Ο φόρτος των μαθημάτων, οι τηματικές και πτυχιακές εξετάσεις και ο ένας καθηγητής της Παιδαγωγικής δεν είναι δυνατόν να δημιουργήσουν προϋποθέσεις πρακτικής εξασκήσεως των φοιτη-

των. Περιθώριο υπάρχει πρέπει να υπάρχει στο Πανεπιστήμιο - για περισσότερη κατάρτιση των φοιτητών στην Παιδαγωγική, στην Ψυχολογία του Έμφθους, στην Γενική και ειδική διδακτική.

Έχει είναι ανάγκη οι Φοιτητές ν' αχολούνται πιδ σοβαρά με τους κλάδους αυτούς, αφού πρώτα πιστέψουν ότι χωρίς αυτούς δεν θα μπορέσουν να γίνουν ικανοί Διδάσκαλοι. Διότι σήμερα το κλίμα στα Πανεπιστήμια δεν ευνοεί τόσο τη σπουδή των μαθημάτων αυτών. Καλλιεργείται δυστυχώς από ώρισμένους κύκλους στο Πανεπιστήμιο κλίμα αντιπαιδαγωγικό. Ίσχυρίζονται μερικοί ότι οι παιδαγωγική δεν διδάσκεται «ότι ο υπέρμετρος παιδαγωγισμός είναι εκείνος, ο οποίος έζημίωσε την Παιδείαν κατά την τελευταίαν τριακονταετίαν». Και ότι «εταν κανείς κατέχη το τί, εύρίσκει και το πώς θα το διδάξη» «Καθημερινή» 2-10-64 κ. Ίωάν. Θεοδωρακοπούλου «το περί Παιδείας Νομοθέτημα». Έτσι συμβαίνει οι Φοιτηταί να ρίχνουν πιδ πολύ το βάρος σέ μαθήματα Καθηγητών που «κόβουν» και να ενδιαφέρονται πολύ λιγώτερο για τα Παιδαγωγικά.

Παρ' όλα αυτά ο ένθουσιασμός των καινούργιων Καθηγητών, ή όρεξη για εργασία και ή μελέτη των πορισμάτων των διαφόρων παιδαγωγικών Συνεδρίων βοηθούν, ώστε αρκετά σύντομα να εύρίσκεται το καλλίτερο σύστημα διδασκαλίας.

Πόσο όμως διαφορετικά θα ήσαν τα πράγματα, αν είχε προηγηθή ή πρακτική εξάσκηση με θεωρητική θεμελίωση των συστημάτων διδασκαλίας!

Ο γιατρός δεν μπορεί να σπουδάση χωρίς την έπαφή του με τον άσθενή. Ο γεωπόνος, ο δασολόγος δεν δλοκληρώνονται χωρίς την έπαφή με τον κήπο και το δάσος. Ο άπόφοιτος της Σχολής Ευελπίδων, δεν τοποθετείται σέ Μονάδα, αν δεν εκπαιδευθή επί εξάμηνο και πλέον σέ ειδική σχολή.

Ο Δάσκαλος δεν παίρνει πτυχίο χωρίς βαθμό στην πρακτική διδασκαλία.

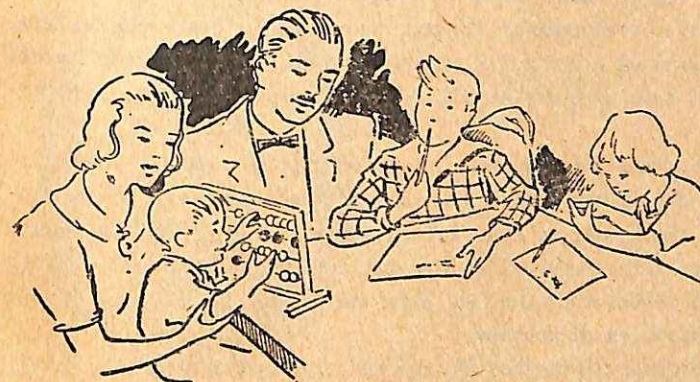
Και ο καθηγητής δεν πρέπει να μπη σέ Σχολείο, αν για αρκετό καιρό δεν έχη πειραματισθή στην τάξη με τα μαθήματα της ειδικότητός του.

Επομένως ή μόνη σωστή λύση του προβλήματος είναι: Ο νέος καθηγητής μετά τον διορισμό του «φροντίζει» του Παιδαγωγικού Ίνστιτούτου, να εκπαιδευτεί πρακτικά και θεωρητικά γύρω από τα ισχύοντα συστήματα διδασκαλίας, τα θέματα Σχολικής Νομοθεσίας και τα προβλήματα της ψυχής του έμφθους σέ ειδικά Σεμινάρια για ένα εξάμηνο τουλάχιστον στις έδρες Γενικών Επιθεωρητών.

Σ' αυτή την κατεύθυνση όφείλει να στραφή το Ύπουργείο Παιδείας διά του Παιδαγωγικού Ίνστιτούτου.

Διότι στο Πανεπιστήμιο είναι πρόωρη μιá τέτοια εργασία και ανέφικτη, στην Μετεκπαίδευση σχετικώς άργά. Στο Πανεπιστήμιο καταρτίζεται ο καθηγητής θεωρητικά, στο Σεμινάριο θα άσκηται πρακτικά και στην Μετεκπαίδευση του Παιδαγωγικού Ίνστιτούτου θα έπιμορφώνεται.

Τριαντ. Παπαναγιώτου
Καθηγητής, Πρόεδρος ΕΛΜΕ Φθιώτιδος-Εύρυτανίας

ΣΧΟΛΕΙΟ & ΟΙΚΟ- ΓΕΝΕΙΑ

ΠΩΣ Η ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ ΜΠΟΡΕΙ ΝΑ ΒΟΗΘΗΣΗ ΤΟ ΣΧΟΛΕΙΟ

Από πολύ παλιά χρόνια ή οικογένεια έχει ύμνηθη ως ο πιδ σπουδαίος και δυνατός παράγοντας άγωγής.

Σοφοί και έπιστήμονες έχουν έκφρασει με τα πιδ θερμά λόγια για τη δύναμή της. Από όλους ειδικούς και μή περί την εκπαίδευση, έχει τονιστή ή άξία συνεργασίας σχολείου κι' οικογενείας.

Πολύ λίγο όμως νομίζομε έχομε προχωρήσει πάνω στο λεπτό αυτό σημείο. Όλοι μας περιορίζομαστε στο να τονίζομε τη θεωρητική άξία του θέματος, χωρίς παράλληλα να καταβάλομε κάθε προσπάθεια μόρφωσης της οικογενείας, με τη παροχή συγκεκριμένων και πρακτικών συμβουλών, σχετικά με τη σχολική εργασία, την άγωγή, τις τιμωρίες τις εργασίες στο σπίτι, το παιχνίδι, την παιδική ψυχασία κ. ά.

Αποτέλεσμα αυτής της κατάστασης είναι, ή οικογένεια, ο παντοδύναμος αυτός παράγοντας, να άποβαίνει πολλές φορές, τις πιδ πολλές φορές μάλιστα, παράγοντας άρνητικός, συμβατικός κι άνασχετικός της σχολικής εργασίας.

Η άγωγή είναι ένα πρόβλημα πολυσύνθετο, που πάνω άπ' όλα άπαιτεί συνοχή και συνέπεια όλων των σχετικών παραγόντων.

Το σχολείο, όπως είναι γνωστό, επιδιώκει την μετάδοση στο μαθητή γνώσεων, που θ' ά του επιτρέψουν να ζήση άργότερα στην κοινωνία για το καλό το δικό του και των άλλων. Παράλληλα με τί γνώσεις επιδιώκει την ανάπτυξη ήθικης συνειδήσεως, διαμόρφωση του χαρακτήρα, ανάπτυξη του πνεύματος και της σκέψης του. Όλα αυτά το σύγχρονο σχολείο τα πετυχαίνει με τις δικές του μεθόδους, που διαφέρουν πολύ από τις παλιές. Έκείνες ζητούσαν από το μαθητή την άποστήθιση ξηρών γνώσεων. Σήμερα ο μικρός μαθητής είναι ένας έρευνητής. Εργάζεται και μόνος του ανακαλύπτει. Υποβάλλει έρωτήσεις. Υποδοχηθείται στη διατύπωση της

απάντησης, η του δίδεται σαφής. Περιγράφει τις επιζητήσεις του και τα διώματα του.

Έτσι το παιδί αποκτά αυτοπεποίθηση, θάρρος, πρωτοβουλία, όρεξη για δουλειά.

Το ίδιο ακριβώς πρέπει να κάνει και η οικογένεια και μάλιστα όταν το παιδί είναι μικρό. Έτσι όταν θα έρθει στο σχολείο θα είναι μνημένο κι όχι κλειστό και απροσάρμοστο.

Το παιδί από 4ου και 5ου έτους η και μικρότερο ακόμη συνεχώς υποβάλλει ερωτήσεις στους μεγάλους που το περιστοιχίζουν για ένα σωρό πράγματα. Γιατί του-το, γιατί 'κεινο, τι είναι αυτό, πώς το λέμε 'κεινο; Θέλει να γνωρίσει τον κόσμο. Ζητά τη βοήθειά μας, γιατί μάς αναγνωρίζει σαν πιο δυνατούς. 'Επιθυμεί να στηριχτεί πάνω μας. Θέλει να νιώθει ασφαλισμένο. Μόνο παιδιά που έχουν αυτό το αίσθημα της ασφαλείας μπορούν να προκόψουν.

Καμιά ερώτηση ή άπορία του παιδιού δεν πρέπει να θεωρηθεί από τους γονείς ως ανόητη, η από έλλειψη επαρκούς χρόνου να μη δίδεται ή απάντηση η ακόμη χειρότερα να του λέμε «έλα καημένε, άσε με φθάνει ποῦμαι κουρασμένη, θάχω και τις δικές σου βλακείες, μὴν είσαι ανόητος να σ' ακούη και κανένας άνθρωπος, δεν ντρέπεσαι»;

Σωστό έγκλημα για την ψυχική υγεία του παιδιού αυτή η στάση μας. Κλείνεται στον εαυτό του. Χάνει την αυτοπεποίθησή του. Αρχίζει να διερωτάται για την αξία του. Ανακόπτεται η πρωτοβουλία του. Το χειρότερο δὲ χάνει την έμπιστοσύνη του πάνω μας με αποτέλεσμα οι ανάγκες να μένουν ανικανοποίητες.

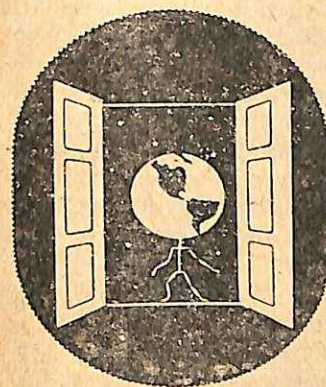
Παράλληλα με αυτή τη στάση μας το παιδί ακούει συνεχώς: μὴ τοῦτο, μὴ 'κεινο, μὴ το κάνει αυτό, δὲν είσαι άξιος, δὲν ξέρεις εἰς κλπ. 'Ας μὴ ξεχνούμε όμως πῶς για να μάθουμε κολύμπι πρέπει να πέσουμε στη θάλασσα.

Το παιδί μας δὲν ξέρει να ντύνεται. 'Από την πρώτη στιγμή το επιπλήττομε του λέμε: «είσαι άνάξιος, οὔτε να ντυθῆς δὲν ξέρεις», αντί να το βοηθήσουμε με αγάπη στην αρχή, μέχρις ότου φυσιολογικά αποκτήσει τη δεξιότητα, χωρίς να το πληγώσουμε ψυχικά.

Οι ρητορείες δὲν έχουν θέση στη παιδική ψυχή. Το παιδί δὲν πρέπει να είναι υποχρεωμένο να μιμηται πράξεις κι' ενέργειες. Πρέπει μόνο του να προσπαθή και να δρίσκη. 'Ο μικρός Κωστάκης προσπαθεί να καθαρίση τα παπούτσια του. Στην προσπάθειά του αυτή λερώνει τα χέρια του. Δὲν θά τον επιπλήξωμε άμέσως η ακόμη χειρότερα δὲν θά του απαγορέψωμε να επαναλάβη αυτή τη ενέργεια, αλλά να τον βοηθήσωμε να τη φέρη εις πέρας. Να αποκτήσει αυτή τη διεξίτιη. Μόνο έτσι το παιδί αποκτά αυτοπεποίθηση και ασφάλεια, πράγματα τόσο απαραίτητα, για τη ζωή.

Με τον ίδιο τρόπο πρέπει να αντιμετωπίζωμε και τις δουλειές του σχολείου. στο σπίτι. 'Οχι εκτέλεση, αλλά βοήθεια. Το παιδί πρέπει να ζητά τη βοήθεια μας κι' όχι την εκτέλεση των εργασιών του από μᾶς. 'Ο μικρός Κωστάκης έχει να λύση ένα πρόβλημα αριθμητικής. Κλαίει, κτυπιέται, πῶς είναι δύσκολο, χωρίς καθόλου να δοκιμάση, Διαταράσσεται η οικογενειακή γαλήνη. Για να ησυχάση το σπίτι, το λύνει η μητέρα. Το αντιγράφει ο Κωστάκης. Κοιμάται ήσυχος. Το πρωί πηγαίνει στο σχολείο. Το πρόβλημα λυμένο. 'Από τη ψυχή του όμως λείπει το συναίσθημα της δημιουργίας. 'Η χαρά της ανακάλυψης, της δημιουργίας.

'Η 'Ελενίτσα έχει να γράψη μιὰ έκθεση με θέμα. «Πῶς πέρασα το Σάββα-

ΔΙΕΘΝΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗ ΚΙΝΗΣΗ

ΜΙΑ ΕΙΚΟΣΑΕΤΙΑ UNESCO
Τὰ έπιτεύγματα και οι προοπτικές της

Την 4ην Νοεμβρίου συμπληρώνονται 20 χρόνια από της ιδρύσεως της UNESCO, της οργανώσεως του ΟΗΕ για την εκπαίδευση, την έπιστήμη και την μόρφωση. Οι αντιπρόσωποι των 120 κρατών-μελών που θα συνέλθουν τέλη 'Οκτώβρη στο καινούριο κτίριο επί της Place de Fontenay στο Παρίσι, θα μείνουν άσφαλώς ίκανοποιημένοι από τα μέχρι τώρα έπιτεύγματα της οργανώσεως, της σπουδαιότερης ίσως από τις 12 του ΟΗΕ. 'Η άποστολή τους καθορίζεται στο καταστατικό: «Να έπηρεάσουν τα πνεύματα της ανθρωπότητας για τη υπεράσπιση της ειρήνης».

Πολιτικός λοιπόν ο χαρακτήρας της άποστολής: 'Αν ή γνώση και

το κύριακο» 'Η 'Ελενίτσα κάνει τις ίδιες ενέργειες με τον Κωστάκη. 'Ο πατέρας πιάνει και την γράφει, αντί να βοηθήση την 'Ελενίτσα: «έλα παιδί μου, για θυμήσου που πήγαμε το Σάββατο, την Κυριακή το πρωί! Πήγαμε στην εκκλησία, πόσο ώρα! άκουγόταν η ψαλμωδία, το απόγευμα που πήγαμε..... έτσι κι' όχι να λέμε, όπως συνήθως συμβαίνει: «άχ κι' αυτός ο δάσκαλος με τις δουλειές του, βρήκαμε το μπελά μας», για να μείνη καιρός για το χαρτί η την επίσκεψη στην κυρία τάδε.

'Η άγωγή επαναλαμβάνομε δὲν είναι άπλο πράγμα. 'Απαιτεί κόπους και θυσίες.

Μόνο με το άξίωμα της εργασίας θα βοηθήσωμε τη δουλειά του σχολείου, θα βοηθήσωμε τα παιδιά μας να μάθουν να χρησιμοποιούν το μυαλό τους, την καρδιά τους, να στηρίζονται στις προσωπικές τους δυνάμεις, θα τους αναπτύξωμε την αυτοπεποίθηση, την ασφάλεια και την αυτενέργεια.

Το διαφέρων μας για το παιδί μας να μὴν είναι συμβατικό αλλά ουσιαστικό. Δὲν άρκει να λέμε, εἰγώ αγαπῶ το παιδί μου. 'Αλλά να κάνωμε αυτό που πρέπει. Το παιδί για εἰτι γίνεται, υπεύθυνοι είμαστε εἰμεῖς ΓΟΝΕΙΣ — ΔΙΔΑΣΚΑΛΟΙ — ΚΟΙΝΩΝΙΑ.

Γεώργιος Πετριράκης
Διδάσκαλος Κούφης Ρεθύμνης

Στόν κόσμο υπάρχουν περίπου 2800 γλώσσες, από τις οποίες ένας μεγάλος αριθμός δεν διαθέτει γραφτά σύμβολα. Σε πολλές αφρικανικές χώρες όμιλούνται περί τις εκατό γλώσσες. Αύτός είναι ο λόγος που η UNESCO έφριξε τὸ κύριο βάρὸς τῶν παοσπαθειν τῆς στὸν προγραμματισμὸ τῆς ἐκπαιδεύσεως. Ἐργάζεται μὲ μακρόπνοα σχέδια· ἀποστέλλει εἰδικούς, οἱ ὁποῖοι δημιουργοῦν στὴν Ἀφρική Ἀλφαβητάρια καὶ Γραμματικὲς γιὰ γλώσσες πὺ δὲν διαθέτουν κἄν γραφτὰ σύμβολα. Τὸ 1951 ἰδρύθηκε ἀπὸ τὴν ὀργάνωση στὸ Patzcuaro τοῦ Μεξικοῦ τὸ πρῶτο διεθνὲς κέντρο μορ-

Ἀλλὰ καὶ στὸ ἐπιστημονικὸ πεδίο ἔχει ἡ UNESCO μακρόχρονα σχέδια. Ἐνα ἀπὸ τὰ σπουδαιότερα εἶναι ἡ ἔρευνα τῶν θαλασσῶν καὶ ἡ ἀνεύ-

ρεση των ωφελίμων για τον άνθρωπο στοιχείων τους. Σήμερα γνωρίζουμε καλύτερα την επιφάνεια της σελήνης από το περιεχόμενο του βυθού της θαλάσσης. Το πρώτο μεγάλο αντικείμενο έρευνας έγινε ο 'Ινδικός 'Ωκεανός, που αποτελεί τα 14% της επιφάνειας της θαλάσσης και ζή γύρω του το 1/4 του πληθυσμού του πλανήτη μας. Από το 1959 μέχρι το 1965 διετέθησαν συνεχώς για την έρευνά του 40 πλοία με έπιστήμονες απ' όλες τις χώρες. Πέραν αυτού η UNESCO ασχολήθηκε με το φαινόμενο των σεισμών και την επέκτασή τους. Σεισμολόγοι απέστειλαν για έρευνες σε ιδιαίτερα έκτεθειμένες σεισμολογικές περιοχές της Λατινικής 'Αμερικής, της Μέσης 'Ανατολής και της 'Ασίας.

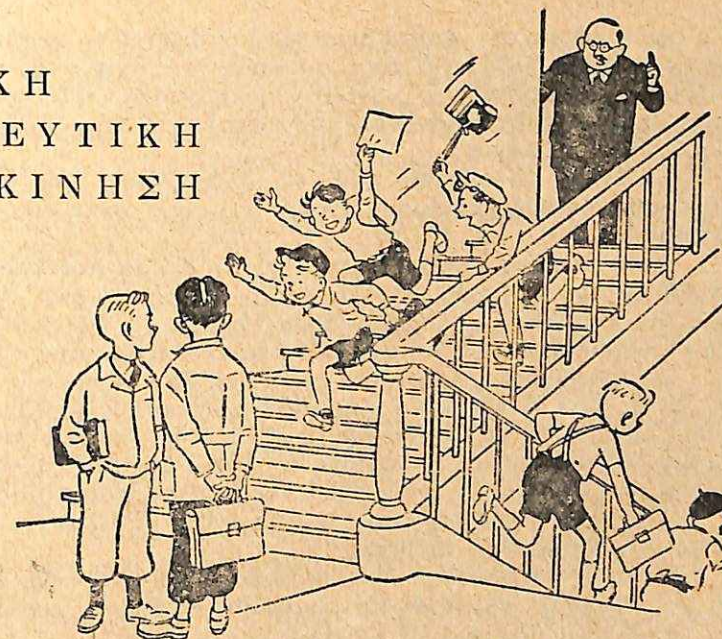
Στα προγράμματα αυτά πρέπει να προστεθῇ ἡ αξιόλογη προσπάθεια για τη διάδοση των πληροφοριών, τη διευκόλυνση της ανταλλαγῆς βιβλίων, την έκδοση μιᾶς Παγκοσμίου 'Ιστορίας σε πολλές γλώσσες και την υποστήριξη των Κοινωνικών 'Επιστημῶν. Ἡ UNESCO ἐκδίδει στατιστικές 'Επετηρίδες καὶ ἐπιδιώκει τὴ δημιουργία ἑνὸς κεντρικοῦ καταλόγου ἐπιστημονικῆς βιβλιογραφίας. Ἀπὸ τὸ Παρίσι καταβάλλεται προσπάθεια ἀλληλοκατανόησης τῶν λαῶν καὶ τῶν πολιτισμῶν τῶν.

Πρέπει νὰ ὁμολογηθῇ, πὼς αὐτὴ ἡ ὀργάνωση ἀνοίγει εὐρεῖς δρόμους γιὰ μιὰ ἐξυπνὴ πολιτικὴ· κατὰ τὴν ἐκμεταλλεύονται τὰ μεγάλα κράτη-μέλη. Δὲν εἶναι συμπτωματικὸ τὸ γεγονός ὅτι ἡ Γαλλία, τῆς ὁποίας ἡ ἐκπολιτιστικὴ πολιτικὴ στὸ ἐξωτερικὸ εἶναι τόσο συστηματικὴ, ὅσον καὶ ἀποδοτικὴ, διαθέτει στὸ πρόσωπο τοῦ René Maheu τὸν Γενικὸν Γραμματέα τῆς UNESCO. Κατὰ τὸν περίπλοκο κανονισμὸ τοῦ προσωπικοῦ τοῦ ΟΗΕ κατέχει ἡ Γαλλία στὴν UNESCO 41 θέσεις. Καὶ ὅμως σήμερα ἔχουν πληρωθῇ ἀπὸ Γάλλους 89. Οἱ 'Ηνωμένες Πολιτεῖες καὶ ἡ Σοβιετικὴ 'Ενωση ἀντιπροσωπεύονται στὴ Γενικὴ Γραμματεία μὲ Πρεσβευτὰς, πὺ διαθέτουν εἰδικὰ Γραφεῖα στὸ κεντρικὸ κτίριο, κάνουν ἐκθέσεις στὶς χώρες τους καὶ ἀξιολογοῦν τίς προοπτικὲς τῆς ὀργανώσεως. Στὸν ἀγῶνα προσεταιρισμοῦ τῶν οὐδετέρων προπαγανδίζουν τὸ μόχθο τους γιὰ τὴν επέκταση τῆς 'Επιστήμης, τῆς Μορφώσεως καὶ τῶν ἀγαθῶν τοῦ Πολιτισμοῦ· ἕνας ἀνταγωνισμὸς, λιγώτερο ἴσως γνωστὸς ἀπὸ τὸν πολιτικὸ, πὺ ἔχει ὅμως συχνὰ βαθυτέρη ἐπίδραση καὶ καλύτερα ἀποτελέσματα. Οἱ ἀντιπρόσωποι τῶν 'Ηνωμένων Πολιτειῶν, τῆς Σοβιετικῆς 'Ενώσεως, τῆς Γαλλίας καὶ τῆς 'Αγγλίας δὲν τὰ καταφέρνουν σὲ μιὰ ξένη γλῶσσα μόνο νὰ συνομιλοῦνται, ἀλλὰ, τὸ κυριώτερο καὶ σπουδαιότερο νὰ ἐργάζονται μὲ αὐτὴ ἀποδοτικὰ. Πρὸς τοῦτο συνδυάζουν διπλωματία, τάκτ καὶ ὑπομονή.

Ἡ ἐργασία τῆς UNESCO ὑπηρετεῖ τὴν ἐξέλιξη τῆς ἀνθρωπότητος. Κάθε ἐνίσχυσή της συντελεῖ στὴν πρόοδο καὶ τὴ διατήρηση τῆς εἰρήσης.

Παναγιώτης Μπαλαχάμης
Διδάκτωρ τοῦ Πανεπιστημίου τοῦ Μονάχου

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗ ΚΙΝΗΣΗ

ΕΓΚΑΙΝΙΑ ΑΙΘΟΥΣΑΣ

26 'Οκτώβρη 1966, ὥρα 3.30'. Στὸ σχολεῖο τοῦ Σπάρτου 'Αμφιλοχίας τὸ πικάπ βγάζει ἀπ' τὸ μεγάλωνό του τοὺς ἤχους διαφόρων σχολικῶν τραγουδιῶν πὺ ἀντιλαλοῦν στὴν νιόφκιαχτὴ οἴθουσα καὶ μαγνητίζουν τοὺς κατοίκους καὶ κστηφορίζουν, μελισσολὸὶ ὀλάκερο, στὸν ἀστραφτερὸ χῶρο τοῦ σχολεῖο. Στὴν πόρτα τῆς νέας αἴθουσας οἱ δάσκαλοι καλοδέχονται τοὺς προσκεκλημένους καὶ τοὺς ὀδηγοῦν στὶς θέσεις τους μέσα στὴν ὀμορφοστολισμένη αἴθουσα. Μιὰ οἴθουσα, κρινένια πὺ χύνει γύρα τὴ μυρωδιὰ τῶν χρωμάτων. Μιὰ αἴθουσα, στολίδι σωστὸ τοῦ χωριοῦ.

Τὶ μάζεμα εἶναι αὐτό! Σωστὴ ἐπιστράτευση. 'Ολάκερος ὁ μεγάλος χῶρος, μέσα σὲ 30 ἀκριβῶς λεπτά, γεμίζει ἀσφυκτικὰ. Μπροστὰ - μπροστά, γύρα ἀπὸ ἕνα τραπέζι φορμάϊκας στολισμένο μὲ διαλεχτὰ λουλούδια, κάθονται οἱ τοπικὲς ἀρχές τοῦ Σπάρτου.

'Ο Δ/ντῆς τοῦ σχολεῖο, κ. Λάμπρος Βρέττος, παρακαλεῖ νὰ γίνῃ ἡσυχία, ἐνῶ ὁ παπὰς φοράει τὸ πετραχεῖλι καὶ ἐτοιμάζεται ν' ἀρχίσῃ τὸν ἀγιασμὸ. 'Ολοι ὀρθιοι, σιωπηλοί, ξεσκούφωτοι, μὲ χέρια σταυρωμένα, παρακολουθοῦν μὲ κατάνυξη τὴν ἁγία τελετή. Κι ὀλοι, καθέννας μὲ τὴ σειρά, ἀσπάζονται στὸ τέλος τὸν ἁγιο Σταυρὸ καὶ τὸ χέρι τοῦ παπὰ, ἐνῶ αὐτὸς μ' ἕνα κλαδί βασιλικὸ ραντίζει τὰ κεφάλια τους.

'Αφοῦ πιά ἡ αἴθουσα ἀγιάστηκε, ὁ Δ/ντῆς τοῦ σχολεῖο ἀνεβαίνει στὴν ἔδρα, προσφωνεῖ τοὺς προσκεκλημένους καὶ ἀρχίζει ὡς ἔξης τὴν ὀμιλία του:

«'Ορίσαμε γιὰ σήμερα τοῦ ἁγίου Δημητρίου τὴν γιορτὴ τῶν ἐγκαινίων γιὰ νὰ γιορτάσωμε μαζί καὶ δυὸ ἄλλες γιορτές. Τὴν γιορτὴ τῆς γαλανόλευκης Σημαίας μας καὶ τὴν γιορτὴ τῆς ἀπελευθέρωσης τῆς Θεσσαλονίκης...»

Καὶ ὀμιλεῖ ὁ Δ/ντῆς 40 πρῶτα λεπτά καὶ ὀλοι ἀκοῦνε προσεκτικὰ καὶ φαίνονται ἱκανοποιημένοι. 'Ομιλεῖ γιὰ τίς θυσίες πὺ χρειάστηκαν νὰ στη-

θη ὁ ἱερός χώρος τῆς νέας αἴθουσας, εὐχαριστεῖ τὸ χωριὸ γιὰ τὶς βοήθειες ποὺ πρόσφερε, ὁμιλεῖ γιὰ τοὺς σκοποὺς τοῦ σχολείου, γιὰ τὸν ρόλο ποὺ παίζουν οἱ συγκεντρώσεις γονέων καὶ κηδεμόνων στὸ σκοπὸ τῆς ἀγωγῆς, φέρνει παραδείγματα κάνοντας πιὸ κατανοητὴ τὴν ὁμιλία του καὶ τελειώνει μὲ τοῦτα τὰ λόγια :

«...Ὡστε, τὸ σχολεῖο φκιάχνει ἀνθρώπους ἠθικούς, μορφωμένους, ἀνθρώπους γερούς, χρήσιμους στὸν ἑαυτό τους, στὴν οἰκογένειά τους, στὴν Πατρίδα μας».

Μετὰ ἀπὸ ἓνα παρατεταμένο χειρο-ρότημα ποὺ ἐπισφράγιζε τὴν ὁμιλία τοῦ Δ/ντοῦ, μαθητὲς τοῦ σχολείου γιορτινοντυμένοι, ἀπαγγέλλουν, τραγουδοῦν, χορεύουν, μὲ πρωτοπόρους πάντα τὶς ἐκλεκτὲς δασκάλες τους, ἐνῶ οἱ κάτοικοι κατενθουσιασμένοι χειροκροτοῦν κάθε τους ἐκδήλωση.

Τὰ τραγούδια τέλειωσαν. Ἡ σιωπὴ ἀπλώθηκε γιὰ λίγο στὴν αἴθουσα. Στὴν ἔδρα ἀνεβαίνει ὁ θαυμάσιος δάσκαλος κ. Χρῖστος Παπαδημητρίου. Συγχαίρει τὸν Δ/ντὴ γιὰ τὰ ὅσα εἶπε καὶ γιὰ τὶς θυσίες του στὸ χτίσιμο τῆς αἴθουσας, προσθέτει κι οὐτὸς ἀρκετὰ πάνω στὸ ζήτημα τῆς ἀγωγῆς καὶ εὐχαριστεῖ τοὺς προσκεκλημένους ποὺ τίμησαν τὴν γιορτὴ.

Καὶ κλείνει ἡ θαυμάσια γιορτὴ μὲ τὸν Ἑθνικὸ Ὕμνο, ποὺ τραγουδιέται ἀπ' ὅλους τοὺς μαθητὲς.

Ἐνας-ἕνας φεύγουν οἱ προσκεκλημένοι, ἐνῶ στὴν ἔξοδο κερνιῶνται ἀπ' τὶς δασκάλες μὲ ποτὸ καὶ λουκούμι. Κι ὅλοι εὐχονται τὴν ἴδια εὐχή : «Καλὸ ρίζικη· καλὲς δουλειές»

Βρεττὸς Λάμπρος

ΤΟΠΙΚΟ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΣΥΝΕΔΡΙΟ ΔΑΣΚΑΛΩΝ Α' ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ

Μὲ τὴν ἀξιέπαινη πρωτοβουλία τοῦ Ἀναπληρωτῆ Ἐπιθεωρητῆ Κ. Σωμαράκη συγκροτήθηκε στὶς 9 Ἰουνίου παιδαγωγικὸ Συνέδριο στὸ Ἀσὴμι Μονοφασίου.

Στὸ Συνέδριο αὐτό, ποὺ τιμήθηκε μὲ τὴν παρουσία τοῦ Ἐπιθεωρητῆ τῆς Β' περιφέρειας Ἡρακλείου κ. Σαφαρίκα καὶ τὶς τοπικὲς ἀρχές, ἔλαβαν μέρος ἐξήντα περίπου δάσκαλοι.

Διδάχτηκε, ὑποδειγματικά, Ἀνάγνωση στὴν Ε' καὶ ΣΤ' τάξη μὲ θέμα «ἡ τιμιότητα τοῦ Κανάρη» ἀπὸ τὴ Διευθύντρια τοῦ Σχολείου κ. Στεφανίδου μὲ τὴν πλούσια πείρα της καὶ τὴν πλατεῖα ἐπιστημονικὴ συγκρότηση μπόρεσε νὰ διεξέλθῃ ὅλες τῆς φάσεις τῆς διδασκαλίας μὲ ἄνεση, θέτοντας σὲ κίνηση ὅλες τὶς δημιουργικὲς δυνάμεις τῶν παιδιῶν.

Ὑστερα ἀπὸ τὴ διδασκαλία ἀκολούθησε θεωρητικὴ δικαιολόγηση τῆς πορείας, ποὺ ἀκολούθησε ἡ διδὰξασα ἀπὸ τὴν ἴδια καὶ στὴ συνέχεια πλούσια κριτικὴ ἀπὸ τοὺς συνοδέλφους συνέδρους. Τέλος ὁμίλησαν οἱ κ. κ. Ἐπιθεωρητὲς καὶ ἐξέθεσαν τὶς γνώμες τους γιὰ τὰ ἰδιαίτερα προβλήματα ποὺ παρουσιάζει τὸ μάθημα τῆς Ἀνάγνωσης.

Πλούσιοι ὑπῆρξαν οἱ καρποὶ τοῦ συνεδρίου. Σταχυολογώντας τὰ συμπεράσματά του ξεχωρίζουμε τὰ παρακάτω :

Ἡ πιὸ ἐνδεδειγμένη πορεία διδασκαλίας γιὰ τὴν Ἀνάγνωση εἶναι ἡ Τριμερής. Στὶς ἐπιμέρους, ὅμως, φάσεις τῆς διδασκαλίας πρέπει νὰ λαμβάνονται ὑπόψη :

1. Στὴν ἐκλογή τῆς ἀναγνωστικῆς ὕλης, νὰ τηρεῖται ἡ ἀρχὴ «τῆς παραλληλίας τῆς ὕλης», ὥστε νὰ ὑπάρχουν «προσλαβάνουσες παραστάσεις» καὶ νὰ διεγείρεται ἐντονώτερα τὸ ἐνδιαφέρον τῶν μαθητῶν.

2. Στὴ φάση τῆς προσφορᾶς ἐπιβάλλεται μιὰ ἢ δυὸ αἰσθητικὲς ἀνα-

γνώσεις ἀπὸ τὸ δάσκαλο ὁλόκληρης τῆς ἀναγνωστικῆς ἐνότητας. Σὲ καὶ κιά περίπτωση δὲν ἐπιτρέπεται ὁ κατακερματισμὸς σὲ ὑποενότητες, γιατί ἐμποδίζεται ὁ μαθητὴς νὰ συλλάβῃ τὸ περιεχόμενο σὰν ὁλότητα.

Οἱ μαθηταὶμποροῦν νὰ παρακολουθοῦν μὲ ἀνοιχτὰ ἢ κλειστὰ βιβλία ἀνάλογα μὲ τὸν τύπο τους (οἱ ὀπτικοὶ τύποι ἀνοιχτά, οἱ ἀκουστικοὶ κλειστά) καὶ μὲ τὴν ἔκταση τοῦ ἀναγνώσματος.

4. Ἡ ἀπόδοση τοῦ ἀνεπεξέργαστου νοήματος ἀπὸ ἓνα μαθητὴ ἔχει κάποια ἀξία γιὰ τὸ δάσκαλο· τοῦ ἐπιτρέπει νὰ κάμῃ μερικὲς διαπιστώσεις· ὅμως, εἶναι περιπτώσεις ποὺ εἶναι περιττὴ.

5. Ἡ αὐτενεργὴ προσπάθεια τῶν μαθητῶν γιὰ ἐντοπισμὸ καὶ σήμανση νῶν ἀγνώστων στοιχείων πρέπει νὰ ἀκολουθῇ κάποιο ὁρισμένο δρόμο χαραγμένο ἀπὸ τὸ δάσκαλο.

6. Οἱ λέξεις καὶ φράσεις νὰ ἐξηγοῦνται μὲ παραδείγματα καὶ ὄχι μὲ ξερὴ λεξικολογικὴ ἀπόδοση. Θὰ ἐλέγχεται ἡ κατανόησή τους μὲ τὴ χρησιμοποίησή τους σὲ προτάσεις φτισγμένες ἀπὸ τὸ μαθητὴ. Τὰ ἀντίθετα, τὰ συνώνυμα, τουτόσημο, συγγενεῖς λέξεις, διευκολύνουν τὴν κατανόηση τῶν ἀγνώστων λέξεων. Δὲν εἶναι ἀπαραίτητη ἡ γραφὴ τους στὸν πίνακα μιὰ καὶ οἱ μαθητὲς δὲν τὶς ξανακοιτάζουν ἀκόμη κι ἂν τὶς ἀντιγράψουν σὲ ἐλδικοὺς τετράδιους καὶ ἡ ἐξήγησή τους ποικίλλει ἀνάλογα μὲ τὸ νόημα τῆς προτάσεως ποὺ ἀνήκουν.

7. Ἡ γλωσσικὴ ἐπεξεργασία (ἰδιαίτερα στὶς μεγάλες τάξεις) δὲν πρέπει νὰ ἀποβαίνει σὲ βόρος τοῦ ἠθικοῦ, πραγματιστικοῦ, ἱστορικοῦ ἢ ἄλλου σκοποῦ ποὺ ἐπιδιώκει τὸ ἀνάγνωσμα.

8. Ποτὲ δὲν πρέπει νὰ κατακερματίζεται ἡ ἀναγνωστικὴ ἐνότητα σὲ ὑποενότητες (ποραγράφους) γιὰ τὴ γλωσσικὴ, λογικὴ, ἠθικὴ κ.λ.π. ἐπεξεργασία. Αὐτὸς ὁ τρόπος μπορεῖ νὰ εὐκολύνῃ τὸ δάσκαλο, ἀλλὰ ἀποσυνθέτει τὸ περιεχόμενο καὶ δυσκολεύει τὸ μαθητὴ νὰ τὸ συνδέσῃ λογικά.

9. Ἡ ἐμβάθυνση στὸ περιεχόμενο πρέπει νὰ εἶναι πολὺπλευρῇ. Νὰ ἀνευρίσκωνται ὅλα τα μορφωτικὰ στοιχεῖα, νὰ τονιστοῦν, νὰ προβληθοῦν καὶ νὰ γίνουν στοιχεῖα ζωῆς.

10. Ὁ χαρακτηρισμὸς προσώπων θεωρεῖται βόρος, κάπως, γιὰ τὰ παιδιά τῶν 11-12 χρόνων. Στὰ ἡθογραφικὰ ὅμως διηγήματα ἐπιβάλλεται.

11. Ὑστερα ἀπὸ τὴν καθολικὴ κατανόηση τοῦ ἀναγνώσματος πρέπει νὰ ἐθίζωνται οἱ μαθητὲς στὴν ἐξήγηση καὶ διατύπωση, προφορικὰ καὶ γραφτὰ, τῆς περίληψης.

12. Τὸ κύριο νόημα ἀποτελεῖ τὴ συνισταμένη τῶν ἐπιμέρους μορφωτικῶν στοιχείων τοῦ ἀναγνώσματος. Πρέπει νὰ ἐξάγεται διαλογικὰ καὶ νὰ διατυπώνεται γραφτὰ.

13. Ἡ καλολογικὴ ἀνάλυση εἶναι ἀπαροίτητη. Δὲν εἶναι ἀνάγκη ὅμως νὰ ἀποτελῇ ξεχωριστὴ φάση τῆς διδασκαλίας. Μπορεῖ νὰ γίνεταὶ κατὰ τὴ διάρκειά τῆς ὅλης διδακτικῆς πορείας ὁφοῦ, ἄλλωστε, μὲ τὴ μορφή οδηγούμεθα στὴν κατανόηση τοῦ περιεχομένου.

14. Οἱ ἐργασίες γιὰ ἐμπέδωση, τῶν ὅσων διδάχτηκαν, πρέπει νὰ εἶναι ποικίλες καὶ ἐλεύθερες.

15. Μιὰ τελευταία αἰσθητικὴ ἀνάγνωση ἀπὸ τὸ δάσκαλο συγκεφαλαιώνει ὅσα εἰπώθηκαν, στὴν ψυχὴ τοῦ μαθητῆ.

Γενικά : Ἡ πλατεῖα παιδαγωγικὴ καὶ ἐπιστημονικὴ ἐμβρίθεια τοῦ ὁργανωτῆ ἐπιθεωρητῆ κ. Σωμαράκη, οἱ σοφὲς γνώμες τοῦ ἐπιθεωρητῆ κ. Σαφαρίκα, ἡ ὑποδειγματικὴ διδασκαλία τῆς κ. Στεφανίδου καὶ ἡ δημιουργικὴ κριτικὴ τῶν συνέδρων συντέλεσαν ὥστε τὸ συνέδριο νὰ ἀποβῇ καρποφόρο καὶ πλούσιο σὲ διδαχτικὰ ὠφέλη ἰδιαίτερα δὲ στὸ μάθημα τῆς Ἀνάγνωσης.

Γ. Μ. Τρούλλης

Ο ΕΟΡΤΑΣΜΟΣ ΤΗΣ 28ης ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ ΣΤΗΝ ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥΠΟΛΕΩΣ

Ἐντὸς τῶν πλαισίων τοῦ εορτασμοῦ τῆς Ἐθνικῆς ἐπετείου τῆς 28ης Ὀκτωβρίου 1940, ὁμᾶς δευτεροετῶν σπουδαστῶν καὶ σπουδαστριῶν τῆς Ζαριφείου Παιδαγωγικῆς Ἀκαδημίας Ἀλεξ/πόλεως, βοηθηθεῖσα ἀπὸ τοὺς καθηγητὰς τῶν καὶ ὑπὸ τὴν ἄμεσον ἐπιβλεψιν καὶ καθοδήγησιν τοῦ Διευθυντοῦ τῆς Ἀκαδημίας Γεωργίου Ρούσκα, παρουσίασεν μὲ ἐξαιρετικὴν ἐπιτυχίαν ἀπὸ σκηνῆς καὶ εἰς πέντε διαδοχικὰς παραστάσεις πρὸς τὰς Ἀρχὰς καὶ τοὺς ἐπισήμους τῆς πόλεως, τὸ προσωπικόν, τοὺς σπουδαστὰς καὶ τὰς σπουδαστρίδας τῆς Ἀκαδημίας, τοὺς μαθητὰς τῶν Προτύπων Δημοτ. τῶν Σχολείων τῆς Ἀκαδημίας, τὸν στρατὸν καὶ τὸ κοινὸν τῆς πόλεως τὸ ὑπὸ τὸν τίτλον: « Ἡ νίκη εἶναι δική μας », θεατρικὸν ἔργον τοῦ Θρακὸς συγγραφέως Νίκου Πρωτόπαπα, ἐμπνευσμένον ἀπὸ τὸ ἀθάνατον ἥρωϊκὸν ἔτος τοῦ 1940.

Τοὺς κυρίους καὶ δευτερεύοντας ρόλους ἡρμήνευσαν μὲ ἀξιέπαινον ἱκανόνητα οἱ κάτωθι σπουδασταὶ καὶ σπουδαστρίαι: 1) Στόγιας Ἰωάννης (ὡς βορειοηπειρώτης ἄρχοντας, παλαιὸς Μακεδονομάχος, ὀνόματι Κωσταν- τῆς), 2) Παρασκευᾶ Δήμητρα (ὡς γυναῖκα τοῦ Κωσταντῆ ὀνόματι Μαρία), 3) Παπανικολάου Γεώργιος (ὡς γιὸς τοῦ Κωσταντῆ, φοιτητῆς στὴν Ἀθήνα), 4) Χατζηφωτίου Νικόλαος (ὡς ἀλβανικὸ μέτωπο, ὀνόματι Πέτρος), 5) Σοῦτάνη Παναγιώτα (ὡς κόρη τοῦ Κωσταντῆ, λαβοῦσα μέρος στὴν Ἐθνικὴ ἀντίστασι τῆς Βορείου Ἡπει- ρου κατὰ τῶν κατακτητῶν, ὀνόματι Φροσύνη), 6) Κουρτίδου Σωτηρία (ὡς συμφοιτητὴς καὶ συγκάτοικος τοῦ Πέτρου στὴν Ἀθήνα, ἥρωϊκῶς πε- σὼν κατὰ τὰς πολεμικὰς ἐπιχειρήσεις εἰς τὸ Ἀργυρόκαστρον, ὀνόματι Κώ- στας), 7) Κουρτίδου Σωτηρία (ὡς οἰκοδέσποινα τῶν δύο φοιτητῶν στὴν Ἀ- θῆνα, ὀνόματι Πελαγία), 8) Τσαλίκης Νικόλαος (ὡς γιὸς τῆς Πελαγίας, ὀνόματι Ἄννα), 9) Ἀηδονοπούλου Αἰκατερίνη (ὡς συγγένισσα τῆς Μαρίας, ὀνό- ματι Γιάννης), 10) Γκιόρκας Ἰωάννης (ὡς Πρωτοπαλῆσκο τοῦ Κωσταντῆ, ὀνόματι Κατίνα), 11) Λάζος Ἰωάννης (ὡς Ἰταλὸς Λοχίας ὀνόματι Ἀν- τώνιο). Ἰδιαιτέρως διεκρίθησαν εἰς τοὺς ρόλους τῶν οἱ 1) Παρασκευᾶ Δή- μητρα 2) Λάζος Ἰωάννης 3) Στόγιας Ἰωάννης καὶ 4) Κεφαλίδου Εὐθυμία.

Τὴν σκηνοθεσίαν τοῦ ἔργου ἀνέλαβεν ὁ καθηγητὴς τῶν Παιδαγωγι- κῶν Νικόλαος Ράπτης, ὁ ὁποῖος μετὰ τοῦ καθηγητοῦ Παιδαγωγικῶν Γεωρ- γίου Παπαγεωργίου συνεπεμελήθη καὶ τῆς μουσικῆς καὶ ἡχητικῆς ἐπενδύ- σεως τοῦ ἔργου, βοηθοῦμος καὶ ὑπὸ τοῦ καθηγητοῦ Γεωπονικῶν Δημητρίου Νιφλῆ. Τὴν ἀμφίεσιν, μακιγιάζ κ.λ.π. τῶν ἡθοποιῶν ἀνέλαβεν ὁ καθηγητὴς Παιδαγωγικῶν Δημήτριος Πολυβός, ἡ καθηγήτρια Οἰκοκυρικῶν Πολυξένη Τσουρουνάκη καὶ ὁ καθηγητὴς τῆς Σωματικῆς Ἀγωγῆς Ἀθανάσιος Κορομ- βόκης, βοηθούμενοι ὑπὸ τοῦ καθηγητοῦ τῆς μουσικῆς Κωνσταντίνου Πολι- τίδη, ὁ ὁποῖος ἀνέλαβεν καὶ τὴν διοργάνωσιν χορωδίας τῶν σπουδαστῶν καὶ σπουδαστριῶν, προηγηθείσης τῆς θεατρικῆς παραστάσεως. Τὰ σκηνη- κὰ ἐφιλοτέχνησεν ὁ ἀπόφοιτος τῆς Ἀκαδημίας καὶ νῦν δόκιμος ἔφεδρος ἀνθυπολοχαγὸς Χρήστος Τσογκαράκης, βοηθούμενος ὑπὸ συνεργείου ἀπο- τελουμένου ἐκ τῶν σπουδαστῶν Ποπογιάννη Γεωργίου, Τράκα Ἀνέστη καὶ Ματζαράκη Θεοδώρου. Τὴν ρύθμισιν τοῦ φωτισμοῦ καὶ τῶν μικροφω- τικῶν ἐγκαταστάσεων ἀνέλαβεν ὁ διδάσκαλος τοῦ Προτύπου Δημήτριος Βα- γενᾶς, βοηθούμενος ὑπὸ τῶν σπουδαστῶν Χρήστου Γεωργίου καὶ Παπανι- κολάου Γεωργίου.

Ἀπαντες οἱ ἀνωτέρω εἰργάθησαν μὲ ζήλον καὶ ἐνθουσιασμόν καὶ ἐπέτυχον ἐντὸς βραχείου χρονικοῦ διαστήματος τὴν προετοιμασίαν καὶ τὴν

κατάλληλον παρουσίαν τοῦ ἔργου, συντονιζόμενοι εἰς τὰς προσπάθειας τῶν ὑπὸ τοῦ ἀκαταπονήτου Διευθυντοῦ τῆς Ἀκαδημίας Γεωργίου Ρούσκα.

Αἱ κρίσεις τῶν θεατῶν διὰ τὴν ὅλην παρουσίαν τῆς θεατρικῆς αὐ- τῆς παραστάσεως ὑπῆρξαν λίαν εὐμενεῖς, διότι διὰ τοῦ ἔργου αὐτοῦ κατορθώθη νὰ ἀποδοθῇ τὸ νόημα τοῦ εορταζομένου ἐθνικοῦ γεγονότος καὶ νὰ πληρωθῇ ἡ ψυχὴ τῶν θεατῶν μὲ συναισθήματα πατριωτικοῦ ἐνθουσια- σμοῦ καὶ ἐθνικῆς ὑπερηφάνειας.

Αἱ ἐκ τῶν εἰσιτηρίων εἰσπράξεις, ἀνελθοῦσαι περίπου εἰς 10.000 δρχ. διετέθησαν ὑπὲρ ἐνισχύσεως τοῦ Ταμεῖου ἀπόρων σπουδαστῶν καὶ σπου- δαστριῶν τῆς Ἀκαδημίας μας.

Εὐδοκία Μαρκάδα

ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗΝ ΚΙΝΗΣΙΝ ΤΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΔΙΔΥΜΟΤΕΙΧΟΥ

Εἰς τὰ πλαίσια τῆς προγραμματισμένης καὶ συστηματικῆς προσπα- θείας ἐκσυγχρονισμοῦ τῶν ἐκπαιδευτικῶν πραγμάτων τῆς ἀκριτικῆς Περιφε- ρείας Διδυμοτείχου, ὁ ἄξιος ἡγέτης τῆς καὶ ἄοκνος Ἐπιθεωρητῆς κ. Νικό- λαος Μανεισιώτης, μνημένος ἀπὸ ἔτους καὶ εἰς τὰ ἐκπ/κὰ πράγματα τῶν Η.Π.Α. ὅπου ἐπὶ 6) μῆνον παρηκολούθησε τὴν ὅλην ἐκπ/κὴν κίνησιν τῆς χώρας, ἐπρογραμματίσει, πλὴν τῶν ἄλλων καὶ διὰ τὴν τελευταίαν περίοδον τοῦ σχολικοῦ ἔτους 1965-1966 δύο γενικὰ παιδαγωγικὰ συνέδρια· τὸ μὲν μὲ ἀντικείμενα τὴν ὑποδειγματικὴν ὁργάνωσιν καὶ λειτουργίαν 2)θεοῦ καὶ 1)θεοῦ σχολείου καὶ μὲ ἰδιαίτερον στόχον τὴν καλὴν προπαρασκευὴν καὶ ἐφαρμογὴν τῶν σιωπηρῶν ἐργασιῶν εἰς τὸ 2)θέσιον σχολεῖον Κισσαρίου καὶ 1)θέσιον Μάνδρας, τὸ δὲ μὲ ἀντικείμενον τὴν καθ' ὅλου ἐργασίαν καὶ πρόοδον τῆς Πρώτης τάξεως τοῦ Β' 6) θεοῦ Σχολείου Σουφλίου καὶ μὲ ἰδιαίτερον στόχον τὴν ψυχογράφησιν μαθητῶν. Τὸ πρῶτον ἔλαβε χώραν τὴν 31ην Μαΐου 1966 εἰς τὸ 2)θέσιον Δημοτικὸν Σχολεῖον Κισσαρίου τὴν πρῶτην καὶ εἰς τὸ 1)θέσιον Μάνδρας τὸ ἀπόγευμα.

Εἰς τοῦτο ἔλαβον μέρος ὑπὲρ 100 διδάσκαλοι ὀλιγοθεσιῶν καὶ πολυ- θυσίων σχολείων. Τὴν πρῶτην παρηκολούθησαν ὑποδειγματικὴν διδασκα- λίαν εἰς τὸ τμήμα τῶν Δ' Ε' ΣΤ' τάξεως τοῦ 2)θεοῦ σχολεῖου Κισσαρίου ὑπὸ τὸν διδάσκαλον κ. Δημήτριον Πατρῶναν. Ὁ κ. Πατρῶνας, διδ/λος μὲ ἀρτίαν παιδαγωγικὴν συγκρότησιν, διεξῆλθεν τὸ πρόγραμμά του μὲ πολλὴν μαεστρίαν, ἄνεσιν καὶ μεθοδικότητα. Ἡ πρῶτὴν προσευχὴ τῶν μαθητῶν ἐν μέσω τῶν μελωδικῶν κελαηδισμῶν τῶν πουλιῶν καὶ τῆς μυρωμένης ἀτμο- σφαίρας τοῦ Μαΐου συνετέλεσεν εἰς ψυχικὴν ἐπαρσιν πρὸς τὸν Πάνσοφον Δημιουργόν, ὡς προσέμιον πνευματικῆς συγκεντρώσεως διὰ τὸ ἔργον τῆς ἡμέρας.

Ἀκολουθῶς ὁ κ. Πατρῶνας, ἀφοῦ ἀνέθεσεν ὡς σιωπηρὰν ἐργασίαν εἰς τὸ τμήμα τῶν Ε' ΣΤ' τάξεων, τὴν τεχνολογίαν φράσεως, εἰσῆλθεν εἰς τὴν ἀνάγνωσιν τῆς Δ' τάξεως. Ἡ γενομένη ἀφόρμησις, ὡς καὶ αἱ λοιπαὶ φάσεις τῆς διδασκαλίας ἦσαν καθ' ὅλα μεθοδικαί, βάσει τῶν ἀρχῶν τῆς ἐπαγωγῆς, τῶν παιδικῶν διαφερόντων καὶ τῆς αὐτενεργείας. Ἐν συνεχείᾳ ἀνέθεσε εἰς τὴν Δ' τάξιν, ὡς σιωπηρὰν ἐργασίαν καλαίσθητον γραφὴν τε- μαχίου, ἡλεγξεν τὴν σιωπηρὰν ἐργασίαν τῶν μαθητῶν τῶν Ε' ΣΤ' τάξεων καὶ ἐδίδαξεν εἰς αὐτοὺς γραμματικὴν (τὰ ἐπιρρήματα).

Τέλος ἐδίδαξεν εἰς ὅλας τὰς συνδιδασκομένας τάξεις τὸ ἄσμα «ὁ γε- ροπλάτανος», μεθ' ὃ ἐπηκολούθησεν γόνιμος κριτικὴ συζήτησις, εἰς τὴν ὅποίαν ἔλαβον μέρος πολλοὶ σύνεδροι (οἱ κ.κ. Βογιατζῆς, Γιαλαμᾶς, Πα- παλεξανδρῆς, Δουδᾶς, Δανιηλίδης, Τερζοῦδης, Γλύστρας, Σαπουντζῆς,

Μπουδαλίκας) και τέλος ο διδάξας ανέλυσε τον τρόπον εργασίας του, τόσον εντός, όσον και εκτός του σχολείου.

Εν λιστακλείδι ο κ. Επιθεωρητής, συοψίζων τὰ λεχθέντα έπεσήμανε τὰ κάτωθι:

α) Αί σιωπηραί εργασίαι πρέπει νά προγραμματίζωνται κατά την προπαρασκευήν της διδασκαλίας, ως αναπόσπαστον τμήμα αὐτης.

β) Νά είναι αὐται εξατομικευμένοι, βάσει των δεδομένων της ψυχολογίας των ατομικών διαφορών, ήτοι νά διαφέρουν αναλόγως των τριών ομάδων της τάξεως, των κανονικών δηλονότι μαθητών, των υπερεχόντων και των υπολειπομένων.

γ) Νά υπάρχει σκοπός εις τὰς ανατιθεμένας σιωπηράς εργασίας.

δ) Νά έχουν αὐτοτέλειαν και

ε) νά ελέγχωνται άπαροιτήτως.

Είς 1)θέσιον Σχολείου Μάνδρας.

Τό απόγευμα οί σύνεδροι μετέβησαν εις τό γειτονικόν 1)θέσιον σχολείου Μάνδρας.

Η διδασκάλισσα κ. Μαίρη Καλλιτσάρη, άφοῦ άνέθεσε, ως σιωπηράν εργασίαν εις τὰς Α'. Β'. τάξεις, γραφήν εκθέσεως και εις τὰς Γ'. Δ'. τάξεις Ιχνογράφειν ενός πεύκου, έδίδαξεν εις τὰς Ε'. Στ'. τάξεις άνάγνωσιν, την ένότητα «ή ροδιά κι ο πεύκος», με πλήρη μεθοδικότητα.

Μετά τό πέρας της διδασκαλίας άνέθεσε, ως σιωπηράν εργασίαν εις τό τμήμα των Ε'. ΣΤ'. τάξεων, την παρασκευήν διά τό μάθημα της Ιστορίας από έγκυκλοπαιδείας, τὰς όποιās διένειμεν εκείνην την στιγμήν, είσηλθεν εις την διδασκαλίαν γεωγραφίας εις την Δ'. τάξιν. Όλοι αί άνατεθείσαι σιωπηραί εργασίαι είχον σκοπιμότητα και αὐτοτέλειαν και ήλέγχοντο.

Πρό της άναχωρήσεως και έντεῦθεν οί σύνεδροι έσχον την εύκαιρίαν νά θαυμάσουν την καθ' όλα άρτίαν όργάνωσιν και λειτουργίαν του σχολείου και νά συγχαροῦν τον μονοθεσίτην διδάσκαλον, ό όποίος παλαίει με μυρίας άντιξοότητας, διά νά άνταποκριθί εις τό όντως άναμορφωτικόν και άποστολικόν του έργον.

Είς τό Β'. 6)θέσιον Σουφλίου. (1η Ιουνίου 1966).

Την έπομένην, 1ην Ιουνίου υπέρ 130 διδάσκαλοι παρηκολούθησαν επί τριώρων διδασκαλίαν εις την Α'. τάξιν του Β'. 6)θεσίου Διμ. Σχολείου Σουφλίου υπό την ένθουσιώδη διδασκάλισσαν Μεταξίαν Τσακμάκη και με κέντρον διαφέροντος την ένότητα «ήλθε τό καλοκαίρι».

Η διδασκαλία υπήρξε καθ' όλα έπιτυχής και μεθοδική, έρειδομένη επί της παιδοκεντρικής και πατριδογνωστικής άρχης, της άρχης, της αὐτενεργείας και έποπτείας.

Την πρώτην άνάγνωσιν έδίδαξεν εις τὰ πλαίσια της ένιαίας διδασκαλίας με αναλυτικοσυνθετικήν μέθοδον, βάσει των προτύπων λέξεων. Ακολούθως ο κ. Επιθεωρητής, άνέγνωσε περικοπὰς από τό περιοδικόν «Η Παιδεία» του Ε. Παπανούτσου, με τὰς όποιās έτόνισεν, ότι ή προσκόλλησις εις τον διδακτικόν φορμαλισμόν δέν ώφελεί. Χρειάζεται πρωτίστως βαθεΐα κατοχή της ύλης.

Τό απόγευμα ή ίδια διδασκάλισσα άνέγνώσε ψυχογράφημα διά την τέταρτην μαθήτριάν της, συνταχθέν υπό της ίδιας, βάσει λεπτομερεστάτων ψυχολογικών όδηγιών του Επιθεωρητοῦ κ. Μανεισιώτου (τρία ψυχαγραφήματα). Ανετάξαν όλοι οί διδάσκαλοι χάριν άσκήσεως και πειραματισμοῦ). Ακόμα και ως άνεγνώσθησαν ψυχογραφήματα υπό του κ. Γ. Τσομπανλιώτου, ό οποίος έπρόκειτο νά έπαινε τον μαθητήν του και υπό της κ. Μ. Πρωϊκοπούλου διά κακήν ή κακήν μαθήτριάν της.

Γρ. Γιανόπουλος

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Πλάσαμε τὰ περεκάτω βιβλία :

1. Ιστορία του πολιτισμοῦ, τεῦχος Α' Αρ. χαιότης—Μεσαίων, υπό Αντ. Ίσηγόνη.
2. Παρθένιος Περίδης «ένας έπαναστάτης δάσκαλος» υπό Βασ. Χαρωνίτη.
3. Λαογραφικά της Σμύρνης, Στέλλας Έπιφανίου—Πετράκη, Βιβλίο Πρώτο και Δεύτερο.
4. Ο Στρατής ο Άεαρήης, Στέλλας Έπιφανίου—Πετράκη.

Περιοδικά και έφημερίδες

1. Έρευνα πολιτική και οικονομική Σεπτέμβριος 1966.

2. Νέοι Όρίζοντες, Νοέμβριος 1966, έκδοσις της Χ.Ε.Ν.
3. Μόρφωσις, Παγκύπριον εκπαιδευτικόν περιοδικόν, Όκτώβριος 1966.
4. Ο κόσμος του βιβλίου, άριθ. φύλλου 113.
5. Διδασκαλικός Κόσμος, μην. όργανο Διδασκοῦ Συλλόγου Λευκάδος, άρ. 10.
6. Όρθόδοξος Παρατηρητής, μην. έκδοσις της Έλλην. Αρχιεπισκοπής Αμερικής.
7. Διδασκαλικόν Βήμα, Νοέμβριος 1966.
8. Βιβλιοθήκη των γονέων, Νοέμβριος 1966.
9. Δελτίον Όμοσπονδίας Λειτουργών Μέσης Έκπαιδεύσεως Νοέμβριος 1966.
10. Έπιστημονικό βήμα του Διδασκάλου, Μάιος—Ιούνιος 1966.
11. Κυψέλη, μην. έφημερίδα Α'. Διμ. σχολείου Αμφιλοχίας, άριθ. φύλλου 9.

Του περιοδικού «ΣΧΟΛΕΙΟ ΚΑΙ ΖΩΗ», υπάρχουν προς διάθεσιν τὰ κάτωθι τεύχη:

Έτους 1953 τὰ τεύχη :	4, 5, 9, 10, 11, 12.
» 1954 »	5, 8, 9, 10, 11.
» 1955 »	όλα πλέον του 1.
» 1956 »	6, 11, 12.
» 1957 »	6, 9, 10, 11, 12.
» 1958 »	όλα πλέον του 1.
» 1959 »	όλα πλέον του 1 και 2.
» 1960 »	όλα πλέον του 1 και 10.
» 1961 »	όλα πλέον του 1.
» 1962 »	όλα.
» 1963 »	όλα πλέον του 3, 10, 12.
» 1964 »	όλα.
» 1965 »	όλα.
» 1966 »	όλα.

ΒΑΣΙΛΕΙΟΝ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΝ ΕΘΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ
ΔΙΕΥΘΥΝΣΙΣ ΔΙΔ. ΒΙΒΛΙΩΝ
ΤΜΗΜΑ Σχολ. Βιβλίων
Πληροφορία Δημ. Τσιώρον
Αριθ. Πρωτ. 127786

Εν Αθήναις τῇ 21-11-1963

Πρὸς
τοὺς κ.κ. Γενικοὺς Ἐπιθεωρητὰς Μ.Ε.
καὶ Ἐπιθητὰς Στοιχειώδους

Θέμα: Περί συστάσεως βιβλίου ὑπὸ τὸν τίτλον «Ἀγωγή
τοῦ Πολίτου» τοῦ Γεωργίου Ζομπανάκη.

Ἐχοντες ὑπ' ὄψει τὰς κειμένας διατάξεις περί διδοκτικῶν βιβλίων κλπ. τὰς διατάξεις τοῦ ἄρθρου 15 τοῦ Ν. 6911/1933 καὶ τὴν πρότασιν τοῦ Ἀνωτάτου Συμβουλίου Ἑκπαιδευτικοῦ Προγράμματος τὴν περιλαμβανομένην εἰς τὴν ὑπ' ἀριθ. 42/5-11 1963 πράξιν αὐτοῦ, ἣν ἀποδεχόμεθα. Συνιστῶμεν τὴν προαιρετικὴν προμήθειαν τοῦ ὑπὸ τὸν τίτλον «Ἀγωγή τοῦ Πολίτου» βιβλίου τοῦ Γεωργίου Ζομπανάκη ὑπὸ τῶν Σχολικῶν Βιβλιοθηκῶν καὶ τῶν διδασκόντων εἰς τὰ σχολεῖα Μέσης Ἑκπαιδεύσεως ὡς καὶ ὑπὸ τῶν μαθητῶν Ε' καὶ ΣΤ' τάξεων Δημοτικῶν Σχολείων, συμφώνως πρὸς τὴν ὡς ἄνω πράξιν τοῦ Α.Σ.Ε.Π.

Ὁ Γενικὸς Γραμματεὺς
Ε. ΠΑΠΑΝΟΥΤΣΟΣ

Κοινοποιήσις:
Δ/σιν Διδ. Βιβλίων
Γραφεῖον κ. Γεν. Γραμματέως
κ. Γεωργ. Ζομπανάκη
Βασ. Σοφίας 8 — Ν. Σμύρνην

